



KABULÜNÜN 104. YILINDA
İSTİKLÂL MARŞI VE MİLLÎ ŞAİRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

12 Mart 2025

EDITOR
Prof. Dr. Mahmut ÖZTÜRK
ISBN: 979-8-89695-053-0

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MİLLÎ
ŞAİRİMİZ MEHMED ÂKİF ERSOY 5. ULUSLARARASI
SEMPOZYUMU

12 Mart 2025 / Ankara

30.03.2025

Liberty Publishing House

Water Street Corridor New York, NY 10038

www.libertyacademicbooks.com

+1 (314) 597-0372

ALL RIGHTS RESERVED NO PART OF THIS BOOK MAY BE REPRODUCED IN ANY
FORM, BY PHOTOCOPYING OR BY ANY ELECTRONIC OR MECHANICAL MEANS,
INCLUDING INFORMATION STORAGE OR RETRIEVAL SYSTEMS, WITHOUT
PERMISSION IN WRITING FROM BOTH THE COPYRIGHT OWNER AND THE
PUBLISHER OF THIS BOOK.

© Liberty Academic Publishers 2025

The digital PDF version of this title is available Open Access and distributed under the terms
of the Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits adaptation, alteration, reproduction and distribution for
noncommercial use, without further permission provided the original work is attributed. The
derivative works do not need to be licensed on the same terms.

adopted by Mariam Rasulan

SEMPOZYUM KİTABI

ISBN: 979-8-89695-053-0

SEMPOZYUM ADI

**KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MİLLÎ
ŞAİRİMİZ MEHMED ÂKİF ERSOY 5. ULUSLARARASI
SEMPOZYUMU**

TARİH VE YER

12 Mart 2025 / Ankara

DÜZENLEYEN KURUM
İKSAD INSTITUTE

EDİTÖR

Prof. Dr. Mahmut ÖZTÜRK

Toplam Kabul Edilen Makale: 22

Toplam Reddedilen Makale: 14

ISBN: 979-8-89695-053-0

DÜZENLEME KURULU BAŞKANI

Prof. Dr. Mahmut ÖZTÜRK

Harran Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK

Artuklu Üniversitesi

Doç. Dr. Ömer SABUNCU

Harran Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah KARTAL

Harran Üniversitesi

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Atiyah ABUHARIS
Libya Amerikan Üniversitesi

Prof. Dr. Avnullah Enes ATEŞ
Yalova Üniversitesi / İslami İlimler Fakültesi

Prof. Dr. Bilal KIRIMLI
Trabzon Üniversitesi / Fatih Eğitim Fakültesi

Prof. Dr. Celil ABUZAR
Harran Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Davud IŞIKDOĞAN
Dicle Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Ekrem BEKTAŞ
Harran Üniversitesi / Fen-Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Erol ERKAN
Gaziantep Üniversitesi/İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Fatih SAKALLI
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi - Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Fatma Asiye ŞENAT
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Hüseyin İbrahim YEĞİN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. İhsan SAFİ
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Prof. Dr. M. Muhsin KALKIŞIM
Trabzon Üniversitesi / Fatih Eğitim Fakültesi

Prof. Dr. Mahmut ÖZTÜRK
Harran Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Mehmet GÜNEŞ
Marmara Üniversitesi / İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Muhammet ERAT
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi / Eğitim Fakültesi

Prof. Dr. Muhammed RAMMAL
Saint Joseph University

Prof. Dr. Muharrem DAYANÇ
İstanbul Medeniyet Üniversitesi /Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
Artuklu Üniversitesi / İslami İlimler Fakültesi

Prof. Dr. Necdet ŞENGÜN
Dokuz Eylül Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN
Ankara Üniversitesi / Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Prof. Dr. Selçuk ÇIKLA
Ondokuz Mayıs Üniversitesi / İnsan ve toplum Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Sevinç ALİYEVA
Azerbaycan Milli İlimler Akademisi

Prof. Dr. Yunus Emre GÖRDÜK
Balıkesir Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Doç. Dr. Ayşe FARSAKOĞLU EROĞLU
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Doç. Dr. Levent BİLGİ
Harran Üniversitesi / Fen-Edebiyat Fakültesi

Doç. Dr. Gülbahar TAVALDIEVA
Taşkent Teknoloji Enstitüsü

Doç. Dr. Mehmet Cüneyt GÖKÇE
Artuklu Üniversitesi / İslami İlimler Fakültesi

Doç. Dr. Mehmet ŞAHİN
Akdeniz Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Doç. Dr. Mustafa SÜRGÜN
Yalova Üniversitesi / İslami İlimler Fakültesi

Doç. Dr. Ömer SABUNCU
Harran Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Dr. Violla MAKHZOUM
Modern University of Business and Science

Dr. Damezhan SADYKOVA
Kazak Kızlar Devlet Pedagoji Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah KARTAL
Harran Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Dr. Elvan CAFEROV
Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İzzet ESER
Bitlis Eren Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Askeri KÜÇÜKKAYA
Harran Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan ÇETİN
İğdır Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi

PHOTO GALLERY



PHOTO GALLERY

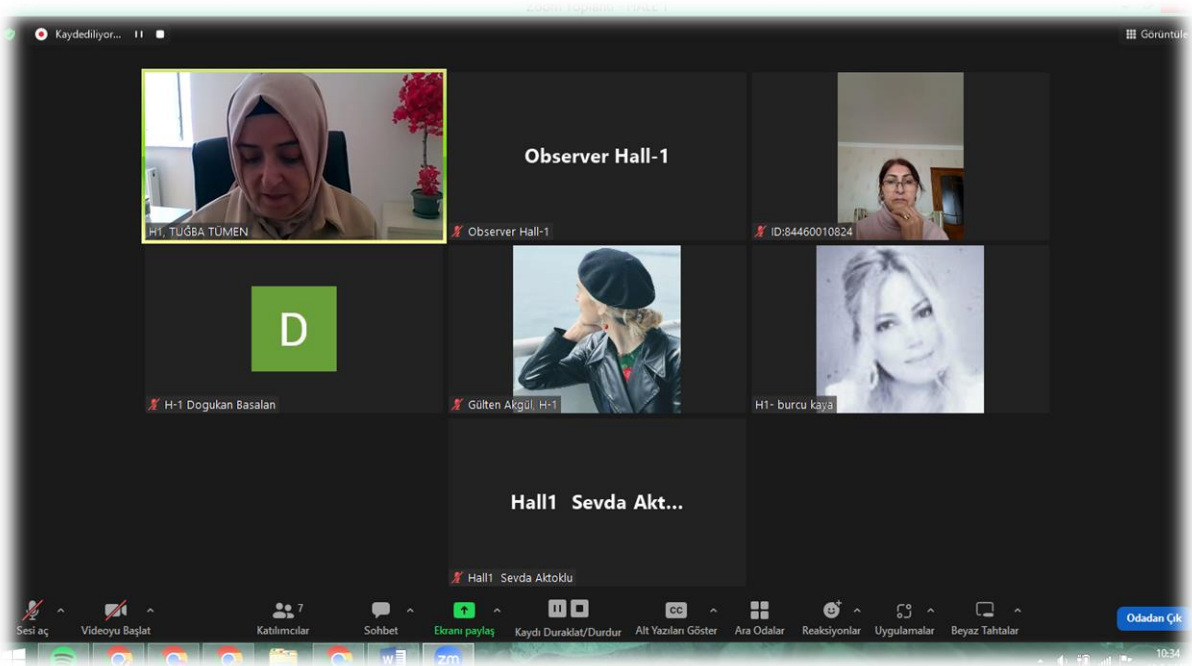
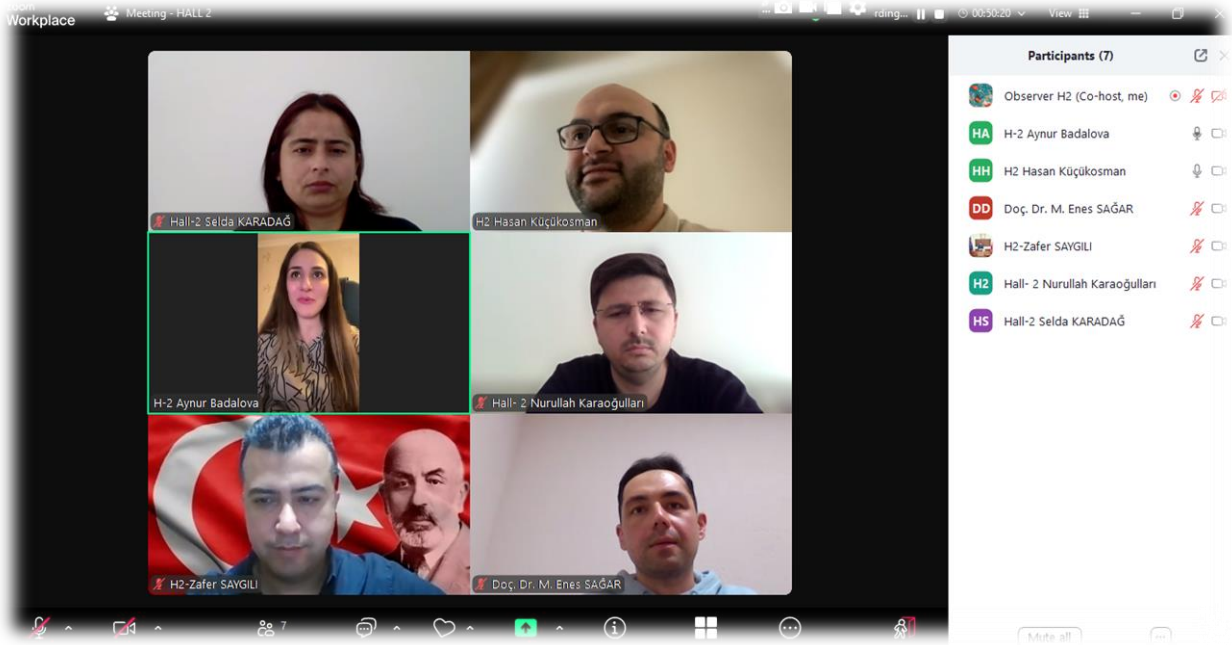
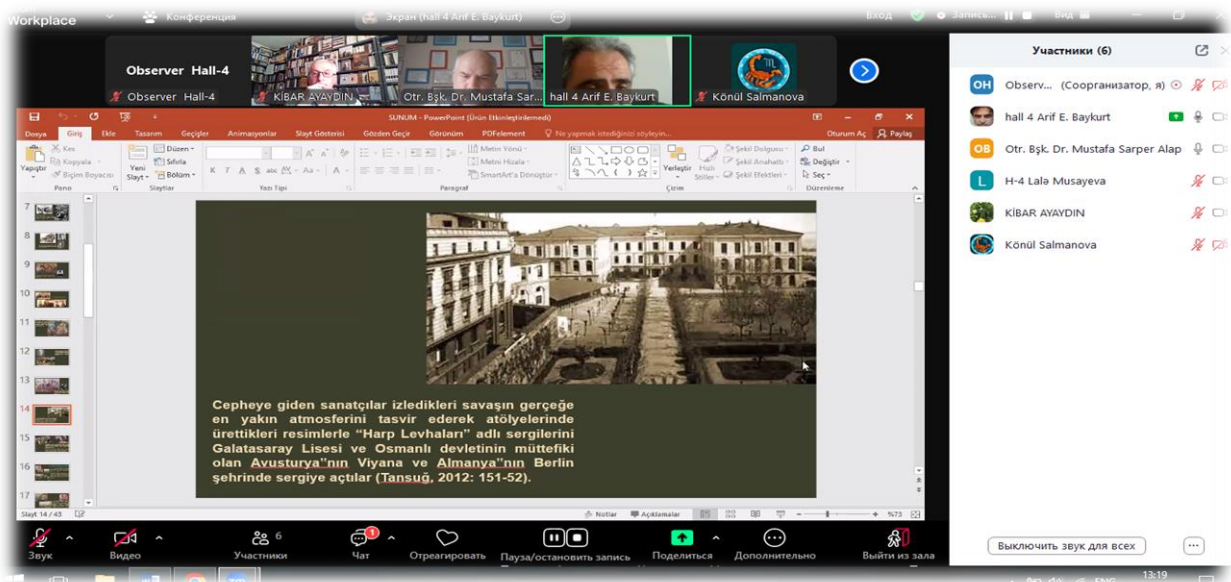
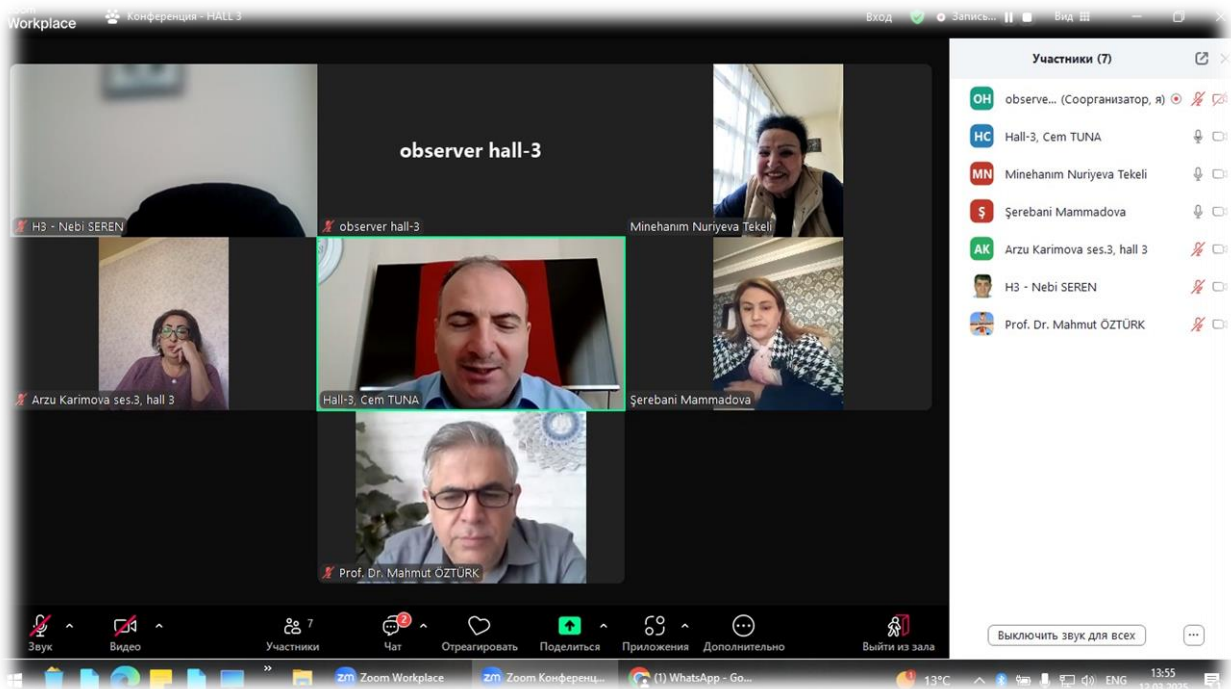
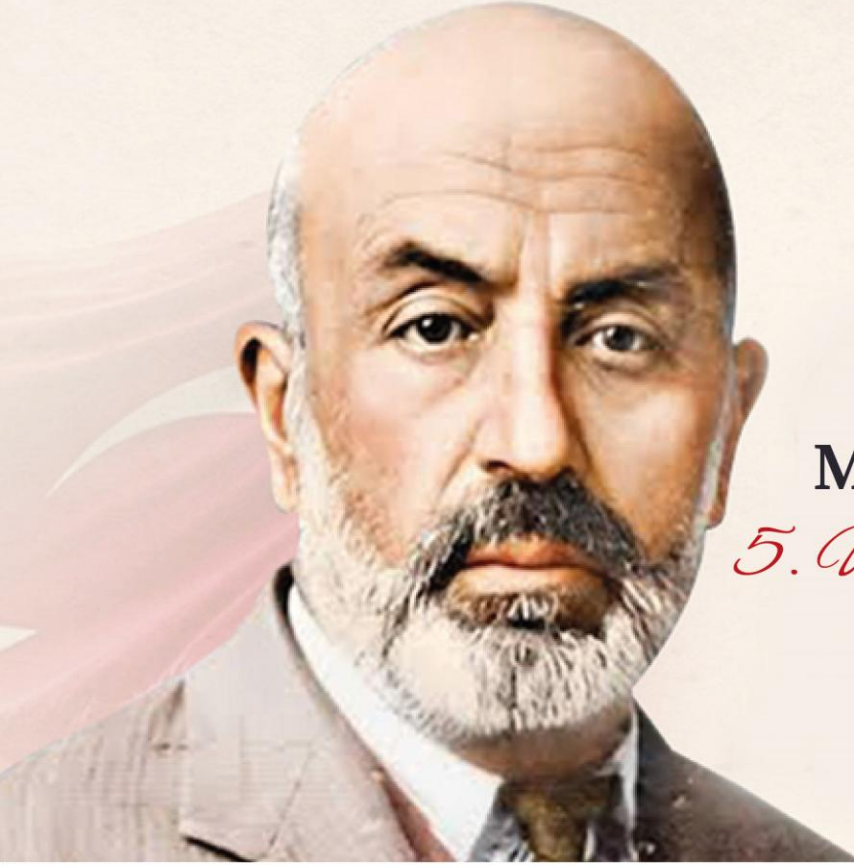


PHOTO GALLERY





Kabulünün



İSTİKLÂL MARŞI VE MİLLİ ŞAİRİMİZ MEHMED ÂKİF ERSOY

5. Uluslararası Sempozyumu

*Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.*

*Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül; ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal!*

Maarif Vekaleti, Türk Kurtuluş Savaşı'nın başlarında, İstiklâl Harbi'nin millî bir ruh içerisinde kazanılması imkânını sağlamak amacıyla 1921'de bir güfte yarışması düzenledi. Yarışmaya toplam 724 şiir katıldı. Eser gönderenler arasında Kâzım Karabekir, Hüseyin Suat Yalçın, İsak Ferrara, Muhittin Baha Pars ve Kemalettin Kamu gibi tanınmış isimler de vardı. "Çanakkale Şehitlerine" ve "Bülbül" gibi şiirlerin sahibi Mehmet Âkif'in "Milletin başarılarının para ile övülemeyeceğini" düşündüğü için yarışmaya katılmak istemediği bilinir. Son şiir gönderme tarihi olan 23 Aralık 1920'den sonra Eğitim Bakanlığı güfteleri incelemiş ancak içlerinde istiklal marşı olabilecek bir eser bulamamıştı. Mehmet Âkif, Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey'in kendisine yazdığı 5 Şubat 1921 tarihli davet mektubundan sonra fikrini değiştirerek Ankara'daki Taceddin Dergâhı'ndaki odasında, Türk ordusuna hitap ettiği şiiri kaleme aldı ve Bakanlığa teslim etti. Şiirde şair; Kurtuluş Savaşı'nın kazanılacağına olan inancını, Türk askerinin yürekliliğine ve özverisine güvenini, Türk ulusunun bağımsızlığı, Hakk'a, yurduna ve dinine bağlılığını dile getirmiştir. Hamdullah Suphi Bey, Âkif'in şiirinin önce cephede asker arasında okunmasına karar verdi. Batı Cephesi Komutanlığına gönderilen şiir, askerlerin beğenisini kazandı. İstiklâl Marşı, 17 Şubat 1921 tarihinde Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye ve Sebilürreşad gazetelerinde, 21 Şubat 1921'de Kastamonu'da Açaksöz gazetesinde yayımlandı.

Ön elemeyi geçen yedi şiir, 12 Mart 1921'de Mustafa Kemal'in başkanlığını yaptığı Meclis oturumunda tartışmaya açıldı. Mehmet Âkif'in şiiri, Meclis kürsüsünde Hamdullah Suphi Bey tarafından okundu. Şiir okunduğunda milletvekilleri büyük bir heyecana kapıldı ve diğer şiirlerin okunmasına gerek görülmedi. Bazı mebusların itirazlarına rağmen Mehmet Âkif'in şiiri coşkulu alkışlarla kabul edildi. Mehmet Âkif, kazandığı beş yüz liralık ödülü yoksul kadın ve çocuklara iş öğretmek için kurulan Darülm-esaiye bağışladı. Şair ayrıca, İstiklâl Marşı'nın Türk milletinin eseri olduğunu beyan etmiş ve İstiklâl Marşı'nın güftesini, şiirlerini topladığı Safahat'a dahil etmemiştir. Ülke savaş içerisinde olduğu için Âkif'in şiirinin bestelenmesi iki sene ertelendi.

KONGRE PROGRAMI

Önemli, Dikkatle Okuyunuz Lütfen

- ❖ Kongremizde Yazım Kurallarına uygun gönderilmiş ve bilim kurulundan geçen bildiriler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- ❖ Online sunum yapabilmek için <https://zoom.us/join> sitesi üzerinden giriş yaparak “Meeting ID or Personal Link Name” yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- ❖ Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- ❖ Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- ❖ Uygulama tablet, telefon ve PC’lerde çalışıyor.
- ❖ Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden 15 dk öncesinde oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- ❖ Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- ❖ Moderatör – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.

Dikkat Edilmesi Gerekenler- TEKNİK BİLGİLER

- ◆ Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- ◆ Zoom'da ekran paylaşma özelliğine kullanabilmelisiniz.
- ◆ Kabul edilen bildiri sahiplerinin mail adreslerine Zoom uygulamasında oluşturduğumuz oturuma ait ID numarası gönderilecektir.
- ◆ Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir

-Açılış Konuşmaları-

12.03.2025 / 09:30-10:00

Düzenleme Kurulu Başkanı
Prof. Dr. Mahmut ÖZTÜRK
Harran Üniversitesi

ZOOM ID: 844 6001 0824

ŞİFRE: 104104

<https://us02web.zoom.us/j/84460010824?pwd=nDU6qJGyeLzoyVR77rRsGyfzNnu7ES.1>

ZOOM ID: 844 6001 0824		Tarih: 12.03.2025	HALL-1
ŞİFRE: 104104	Saat: 10 ⁰⁰ – 12 ³⁰		SALON-1
Oturum Başkanı: Gülten AKGÜL			
Mustafa Doğukan BAŞALAN	<i>Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Türkiye</i>	MEHMET AKİF ERSOY’UN DÜŞÜNCE DÜNYASI: İSLAMCILIK, MİLLİYETÇİLİK VE BATICILIK ARASINDA	
Öğr. Gör. Tuğba TÜMEN	<i>Bitlis Eren Üniversitesi, Türkiye</i>	YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE METAFORLARIN ROLÜ VE SEVİYE <u>KARŞILAŞTIRMASI</u>	
Gülten AKGÜL	<i>9 Eylül Üniversitesi, Türkiye</i>	İKİ MARŞ, İKİ ULUS: İSTİKLÂL MARŞI İLE GOD SAVE THE KING/QUEEN’İN ULUSAL KİMLİK VE BAĞIMSIZLIK TEMALARI ÜZERİNE <u>KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEMESİ</u>	
Öğr. Gör. Sevda AKTOKLU	<i>Avrasya Üniversitesi, Türkiye</i>	BİR HİLAL UĞRUNA: DURKHEİM’İN SOSYOLOJİK PERSPEKTİFİYLE MEHMET AKİF ERSOY’UN ŞİİRİNDE <u>TOPLUMSAL BİLİNC</u>	
Rəhilə Hümətova	<i>Azərbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Azərbaycan</i>	MEHMET AKİFİN “İSTİQLAL MARŞI”NDA ZƏFƏRİN SƏSİ	
Burcu KAYA	<i>Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye</i>	MEHMET AKİF ERSOYUN İSTİKLAL MARŞI İLE ÖZGÜRLÜK MANİFESTOSU	

ZOOM ID: 844 6001 0824		Tarih: 12.03.2025	HALL-2
ŞİFRE: 104104	Saat: 10 ⁰⁰ – 12 ³⁰	SALON-2	
Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hasan Küçükosman			
Dr. Selda KARADAĞ	Kafkas Üniversitesi, Türkiye	VETERİNER HEKİM VE MİLLÎ ŞAİR: MEHMET AKİF ERSOY	
Dr. Zafer SAYGILI	Bağımsız Araştırmacı, Türkiye	MEHMET AKİF ERSOY’UN MOTİVASYON VE İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİM İLKELERİ	
Dr. Öğr. Üyesi Hasan Küçükosman	Düzce Üniversitesi, Türkiye	MEHMET AKİF ERSOY’UN SAHİH SÜNNET VE HADİS VURGUSU	
Aynur Badalova	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Azerbaycan	MEHMET AKİF ERSOY ŞİİRLERİNDE MİLLÎ RUH VE VATANSEVERLİK	
Öğr. Gör. Dr. Nurullah KARAOĞULLARI	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Türkiye	İSTİKLAL MARŞI’NIN KÜLTÜREL DEĞERLERİN TELKİNİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	
Doç. Dr. Mehmet Enes SAĞAR	Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türkiye	İSTİKLÂL ŞAİRİ MEHMET ÂKİF ERSOY’UN ŞİİRLERİNDE BULUNAN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞIN PSİKOSOSYAL İŞLEVİ	

ZOOM ID: 844 6001 0824		Tarih: 12.03.2025	HALL-3
ŞİFRE: 104104	Saat: 10 ⁰⁰ – 12 ³⁰		SALON-3
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Cem TUNA			
Prof. Dr. Cem TUNA	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye	MEHMET AKİF ERSOY’DA SÖZ DEĞERİ EĞİTİMİ	
Öğr. Gör. Dr. Nebi SEREN	Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye	DUYGU ANALİZİ VE MİLLİ KİMLİK PERSPEKTİFİNDEN İSTİKLÂL MARŞI’NIN İNCELENMESİ	
Arzu Kərimova	Azərbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Azərbaycan	DÖVLƏT HİMNİNİN QƏBULUNUN 104- CÜ İLDÖNÜMÜ VƏ MİLLİ ŞAİR MEHMET AKİF ƏRSOY	
Doç. Dr. Şerebani Mammadova Ali kızı	Nahçıvan Devlet Üniversitesi, Azərbaycan	AZERBAYCANDA MEHMET AKİFİN “İSTİKLAL MARŞI”NA MÜNASEBET	
Prof. Dr. Minaxanım Nuriyeva Təkəli	Azərbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Azərbaycan	TÜRK MİLLİ -MƏNƏVİ MƏFKURƏSİNİN TƏBLİĞİNDƏ MEHMET AKİF ƏRSOY	

ZOOM ID: 844 6001 0824		Tarih: 12.03.2025	HALL-4
ŞİFRE: 104104		Saat: 10 ⁰⁰ – 12 ³⁰	SALON-4
Oturum Başkanı: Dr. Mustafa Sarper ALAP			
Kibar AYAYDIN	Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Türkiye	MEHMED ÂKİF ERSOY'UN “TEVHİD YAHUT FERYAT” ŞİİRİ İLE “İNSAN” ŞİİRİNİ “KÖTÜLÜK” VE “EŞREF-İ MAHLÛKAT” KAVRAMLARI ETRAFINDA	
Dr. Arif Esen BAYKURT	Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Türkiye	İSTİKLAL MARŞININ RESİM SANATINDAKİ PİGMENTEL YANSIMALARI	
Konul Salmanova Vidadi Salmanov	Nakhchivan State University, Azerbaijan	MEHMET AKİF ERSOY TÜRK MİLLƏTİNİN SİMVOLU KİMİ	
Dr. Mustafa Sarper ALAP	Kırıkkale Üniversitesi Türkiye	MEHMED ÂKİF ERSOY VE İSTİKLAL MARŞI'NIN TÜRK DİLİ VE EDEBİYATIN ÖĞRENCİLERİNE KATKILARI	
Lalə MUSAYEVA	Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Azərbaycan dili və onun tədrisi texnologiyası	İSTİKLAL MARŞININ TÜRKİYƏ CÜMHURİYYƏTİNİN QURULMASINDA İDEOLOJİ TƏSİRİ	

CONTENTS

AUTHOR	TITLE	No
Kibar AYAYDIN	MEHMED ÂKİF ERSOY'UN "TEVHİD YAHUT FERYAT" ŞİİRİ İLE "İNSAN" ŞİİRİNİ "KÖTÜLÜK" VE "EŞREF-İ MAHLÜKAT" KAVRAMLARI ETRAFINDA BİR OKUMA DENEMESİ	1
Mustafa Sarper ALAP	MEHMED ÂKİF ERSOY VE İSTİKLÂL MARŞI'NIN TÜRK DİLİ VE EDEBİYATIN ÖĞRENCİLERİNE KATKILARI	3
Lalə MUSAYEVA	İSTİKLAL MARŞININ TÜRKİYƏ CÜMHURİYYƏTİNİN QURULMASINDA İDEOLOJİ TƏSİRİ	5
Konul Salmanova Vidadi Salmanov	MEHMET AKİF ERSOY TÜRK MİLLƏTİNİN SİMVOLU KİMİ	8
Şerebani Mammadova Ali kızı	AZƏRBAYCANDA MEHMET AKİFİN "İSTİKLAL MARŞI"NA MÜNASEBET	11
Arzu Kərimova	DÖVLƏT HİMNİNİN QƏBULUNUN 104-CÜ İLDÖNÜMÜ VƏ MİLLİ ŞAİR MEHMET AKİF ERSOY	13
Nebi SEREN	DUYGU ANALIZI VE MİLLİ KİMLİK PERSPEKTİFİNDEN İSTİKLÂL MARŞI'NIN İNCELENMESİ: AAKER BEŞLİ KİŞİLİK MODELİ VE METİN MADENCİLİĞİ UYGULAMASI	15
Cem TUNA	MEHMET AKİF ERSOY'DA SÖZ DEĞERİ EĞİTİMİ	17
Mehmet Enes Sağar	İSTİKLÂL ŞAİRİ MEHMET ÂKİF ERSOY'UN ŞİİRLERİNDE BULUNAN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞIN PSİKOSOSYAL İŞLEVİ	19
Aynur Badalova	MEHMET AKİF ERSOY ŞİİRLERİNDE MİLLİ RUH VE VATANSEVERLİK	27
Selda KARADAĞ	VETERİNER HEKİM VE MİLLİ ŞAİR: MEHMET AKİF ERSOY	31
Rəhilə Hümətova	MEHMET AKİFİN "İSTİQLAL MARŞI'NDA ZƏFƏRİN SƏSİ	36
Savda AKTOKLU	BİR HİLAL UĞRUNA: DURKHEİM'İN SOSYOLOJİK PERSPEKTİFİYLE MEHMET AKİF ERSOY'UN ŞİİRİNDE TOPLUMSAL BİLİNÇ	38
Gülten AKGÜL	İKİ MARŞ, İKİ ULUS: İSTİKLÂL MARŞI İLE GOD SAVE THE KING/QUEEN'İN ULUSAL KİMLİK VE BAĞIMSIZLIK TEMALARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEMESİ	40
Tuğba TÜMEN	YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE METAFORLARIN ROLÜ VE SEVİYE KARŞILAŞTIRMASI	42

Zafer SAYGILI	MEHMET AKİF ERSOY'UN MOTİVASYON VE İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİM İLKELERİ	44
Nurullah KARAOĞULLARI	İSTİKLAL MARŞI'NIN KÜLTÜREL DEĞERLERİN TELKİNİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	50
Hasan Küçükosman	MEHMET AKİF ERSOY'UN SAHİH SÜNNET VE HADİS VURGUSU	57
Mustafa Doğukan BAŞALAN	MEHMET AKİF ERSOY'UN DÜŞÜNCE DÜNYASI: İSLAMCILIK, MİLLİYETÇİLİK VE BATICILIK ARASINDA	64
Arif Esen BAYKURT	İSTİKLAL MARŞININ RESİM SANATINDAKİ PİGMENTEL YANSIMALARI	73
Minaxanım Nuriyeva Təkəli	TÜRK MILLİ -MƏNƏVİ MƏFKURƏSİNİN TƏBLİĞİNDƏ MEHMET AKİF ƏRSOY	85

**MEHMED ÂKİF ERSOY’UN “TEVHİD YAHUT FERYAT” ŞİİRİ İLE “İNSAN”
ŞİİRİNİ “KÖTÜLÜK” VE “EŞREF-İ MAHLÛKAT” KAVRAMLARI ETRAFINDA
BİR OKUMA DENEMESİ**

**A READING ATTEMPT OF MEHMED AKIF ERSOY’S POEM “TEVHİD YAHUT
FERYAT” AND THE POEM “HUMAN” AROUND THE CONCEPTS OF “EVIL”
AND “ESTREF-I MAHLUKAT”**

Kibar AYAYDIN

<https://orcid.org/0009-0004-0741-5599>

Edebiyat Araştırmacısı-Eğitimci Yazar

ÖZET

İnsanın dünyaya ayak basmasıyla başlayan kötülük problemi, genelde felsefenin özelde de ilahiyat ve etiğin sahası içinde ele alınıp tartışılan bir konudur. Mehmet Âkif bu konuyu İslamî düşünce sınırlarını zorlayarak tartışır. Kötülük problemi ile insanın eşref-i mahlûkat olarak konumlanması bir kontrast içinde şiirlerine yansımıştır. Tevhid Yahut Feryat şiirinde, şairin içinde bulunduğu Müslüman coğrafyanın yaşadığı kaotik atmosfer, onun Allah’a yönelik sorgulayıcı bir üslupla seslenmesine neden olmuştur. Âkif, yaşadığı dönemde toplumunun maruz kaldığı sıkıntıları Allah’ın Külli iradesi çerçevesinde ele alarak, bu kötülüklerin yaratıcı kudretinin denetiminde olduğunu ifade eder. Şiirinde, kötülüğün önlenmesi için İlahî Kudretin müdahale etmesi gerektiğini vurgular. Bu bağlamda Âkif, bireysel özgür irade ile mutlak Külli irade arasındaki ilişkiyi sorgulayarak, insanın iradesinin iflas ettiği noktada kötülüğün ortaya çıktığını belirtir.

Buna karşılık İnsan şiirinde Âkif, insanın yeryüzündeki varoluşunu ve ontolojik statüsünü olumlu bir bağlamda ele alır. Hz. Peygamber’in “ilmin kapısı” olarak nitelendirdiği Hz. Ali’nin “Ey insan, sen kendini küçük bir cisim sanırsın, oysa büyük âlem senin içinde gizlidir” sözüyle başlayan şiir, insanın evrendeki ulvî konumunu hatırlatır. Âkif, insanın kötülüğün sebebi olabilecek iradesini aynı zamanda hürriyet ve sorumluluk bilinciyle aşabileceğini ifade eder. Bu iki şiir, insanın Allah ile olan ilişkisini farklı açılardan ele alarak, cüz-i irade ile İlahî takdir arasındaki gerilimi işler. Tevhid Yahut Feryat’ta kötülük karşısında sorgulayıcı bir tavır öne çıkarken, İnsan şiirinde insanın eşref-i mahlûkat olarak yüceltilmesi ve sorumluluk bilinci vurgulanır.

Anahtar Kelimeler: Tevhid Yahut Feryat, İnsan, Kötülük, Külli İrade, Cüz-i İrade, Eşref-i Mahlûkat

ABSTRACT

The problem of evil, which begins with the arrival of man into the world, is a subject that is generally addressed and discussed within the field of philosophy and specifically theology and ethics. Mehmet Âkif discusses this subject by pushing the boundaries of Islamic thought. The problem of evil and the positioning of man as the most honorable of creatures are reflected in

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

his poems in a contrast. In his poem *Tevhid Yahut Feryat*, the chaotic atmosphere experienced by the Muslim geography in which the poet was located caused him to address Allah in a questioning tone. By addressing the troubles that his society was exposed to in the period he lived in within the framework of Allah's Universal Will, Akif expresses that these evils are under the control of His creative power. In his poem, he emphasizes that Divine Power must intervene in order to prevent evil. In this context, Akif questions the relationship between individual free will and the absolute Universal Will, stating that evil emerges at the point where human will fails. In contrast, in his poem *İnsan*, Akif addresses the existence of man on earth and his ontological status in a positive context. The poem, which begins with the words of Hz. Ali, whom the Prophet described as the "door of knowledge," "O man, you think of yourself as a small body, yet the great world is hidden within you," reminds us of man's sublime position in the universe. Akif expresses that man can overcome his will, which can be the cause of evil, with the consciousness of freedom and responsibility. These two poems examine man's relationship with God from different perspectives, and deal with the tension between partial will and divine providence. While a questioning attitude is prominent in *Tevhid Yahut Feryat* in the face of evil, the exaltation of man as the most honorable of creation and his sense of responsibility are emphasized in the poem *İnsan*.

Key Words: *Tevhid Yahut Feryat*, *İnsan*, Evil, Külli İrade, Cüz-i İrade, Eşref-i Mahlûkat

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAİRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
MEHMED ÂKİF ERSOY VE İSTİKLÂL MARŞI'NIN TÜRK DİLİ VE EDEBİYATIN
ÖĞRENCİLERİNE KATKILARI

MEHMED AKİF ERSOY AND THE CONTRIBUTIONS OF THE NATIONAL
ANTHEM FOR STUDENTS OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE

Dr. Mustafa Sarper ALAP

Gençlik ve Spor Bakanlığı

0000-0003-0537-8152

Özet

Vatan şairi Mehmed Akif Ersoy, Türk İstiklal savaşında Türk halkına ve Türk askerlerine yazmış olduğu İstiklâl Marşı ile Milli Mücadele döneminde halka ve Türk askerlerine “Korkma!” ifadesi ile başlayan şiiriyle büyük bir cesaret vermiştir ve Akif’in şiiriyle vermiş olduğu bu cesaretle de Türk ordusu itilaf devletleri askerlerini bozguna uğratmıştır.

Mehmed Akif Ersoy, çok çalışkan ve azimli bir şairdi. Şairin bu azmine hayran kalanlar, Ersoy’un çok iyi bir şiir yazdıklarını bildikleri için ona ödüllü bir yarışma olan ve kazananın büyük bir para ödülü alacaklarını söylediklerinde Akif bu teklifi reddetmiş ve kesinlikle onaylamamıştır. Daha sonra ise ödül yerine başka türlü bir yol bulunmuş ve Mehmed Akif Ersoy, İstiklal Marşı’nı yazmıştır.

İstiklâl Marşı, “feilâtün feilâtün feilâtün feilün” aruz vezniyle yazılmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde Aruz ve nazım şekilleri öğretilen derslerde genellikle İstiklal Marşı işlenmekte ve şiirde yer alan edebi sanatlar, aruz yapısı ve şerhleri yapılmaktadır. Özellikle yüksek lisans ve doktora derslerinde İstiklal Marşı’nın vezinleri öğretilir ve bu sayede diğer vezinlerde öğrencilere öğretilir. Bunun yanında İstiklal Marşı’nda yer alan dizelerdeki edebi sanatlardan da faydalanılarak başka şiirlerdeki benzer sanatlarda öğrencilere aşina gelmektedir. Bunun yanında İstiklal Marşı’nın şerhi yapılırken de öğrencilerin dizelerde yer alan kahramanlık ve cesaret veren ifadeleri gördükleri zaman öğrencilerin şerhlerinde de bu kahramanlığa dair farklı şerhler görülmektedir.

Mehmed Akif Ersoy, İstiklâl Marşı şiirinin yanında özellikle “Safahat” isimli eserinde de çok değişik konularda ve genellikle maneviyata yönelik şiirler yazmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde özellikle Modern Türk Edebiyatı alanında öğrenim alan öğrenciler hem yüksek lisans hem de lisans derslerinde “Safahat” isimli eserden faydalanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Türkçe, Edebiyat, Şair, Şiir

Abstract

The homeland poet Mehmed Akif Ersoy gave great courage to the Turkish people and Turkish soldiers during the Turkish War of Independence with the poem he wrote for the Turkish people and Turkish soldiers during the National Struggle, starting with the phrase “Don’t be afraid!”,

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ

MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

and with this courage Akif gave with his poem, the Turkish army defeated the soldiers of the Allied Powers.

Mehmed Akif Ersoy was a very hardworking and determined poet. When those who admired this determination of the poet, knew that Ersoy had written a very good poem and told him that there was a prize competition and the winner would receive a large cash prize, Akif rejected this offer and definitely did not approve. Later, instead of the prize, another way was found and Mehmed Akif Ersoy wrote the National Anthem.

The National Anthem was written in the aruz meter “feilâtün feilâtün feilâtün feilün”. In the courses where Aruz and verse forms are taught in the Turkish Language and Literature departments, the National Anthem is usually covered and the literary arts, aruz structure and commentaries in the poem are made. Especially in the master's and doctoral courses, the meters of the National Anthem are taught and thus, other meters are taught to the students. In addition, the literary arts in the lines in the National Anthem are also used so that similar arts in other poems become familiar to the students. In addition, when the students see the heroic and courageous expressions in the lines while the National Anthem is being commented on, different commentaries on this heroism are seen in the students' commentaries.

In addition to the poem National Anthem, Mehmed Akif Ersoy wrote poems on many different subjects and generally spiritual, especially in his work "Safahat". In the Turkish Language and Literature departments, especially in the field of Modern Turkish Literature, students who study in the field of "Safahat" benefit from the work "Safahat" in both their master's and undergraduate courses.

Key words: Turkish, Literature, Poet, Poetry

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
**İSTİKLAL MARŞININ TÜRKİYƏ CÜMHURİYYƏTİNİN QURULMASINDA
İDEOLOJİ TƏSİRİ**

**THE IDEOLOGICAL INFLUENCE OF THE NATIONAL ANTHEM IN THE
ESTABLISHMENT OF THE REPUBLIC OF TURKEY**

Lalə MUSAYEVA

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Azərbaycan dili və onun tədrisi texnologiyası
kafedrasının müəllimi

ORCID: 0000-0002-7701-5716

ÖZET

Milli himnlər yalnız vətənpərvərlik mahnıları deyil; onlar birlik, möhkəmlik və milli kimliyin simvolu kimi xidmət edir. Mehmet Akif Ersoyun 1921-ci ildə yazdığı Türkiyənin İstiqlal Marşı Türkiyə Cümhuriyyətinin formalaşmasında mühüm ideoloji rol oynamışdır. Millətin yadelli işğalına qarşı yaşamaq uğrunda mübarizə apardığı bir vaxtda himn xalqa ümid və əzm hissi aşılayırdı. Onun sözləri sonradan Mustafa Kamal Atatürkün rəhbərliyi ilə Türkiyə Cümhuriyyətinin əsasını qoyan ideallarla səsleşdi.

İstiklal Marşı, Osmanlı İmperiyasının dağılmasından sonra xarici işğallar və daxili qarışıqlıqlarla yadda qalan Türkiyə Qurtuluş Savaşı (1919-1922) dövründə bəstələnmişdir. Gökəmli şair və ziyalı Mehmet Akif Ersoy türk xalqına iman, əzm və vətənpərvərlik dəyərlərinin aşılınması üçün himni yazmışdır. Himnin sözləri üç əsas mövzunu əks etdirir:

1. İman və ruhani qüvvət: Himn tez-tez ilahi dayağa və vətənin müqəddəsliyinə işarə edərək, müstəqilliyin Allah tərəfindən verilmiş haqq olduğuna inamı gücləndirir.
2. Müqavimət və şücaət: Himn xalqı zülmə qarşı durmağa, azadlığını heç vaxt təslim etməməyə çağırır.
3. Milli birlik və kimlik: Türk xalqının ortaq tarixini və müştərək taleyini vurğulayır, çətinliklər qarşısında birliyi təşviq edir.

1923-cü il oktyabrın 29-da Türkiyə Cümhuriyyətinin elan edilməsi ilə Osmanlı keçmişindən fərqli olaraq yeni milli kimlik formalaşdırılmalı idi. İstiklal Marşı yeni cümhuriyyəti istiqamətləndirən əsas ideoloji prinsipləri gücləndirərək bu transformasiyada mühüm rol oynadı.

Himn güclü dini çalarlara malik olsa da, onun əsas mesajı Atatürk islahatlarının sütunlarına çevrilmiş milli suverenlik və öz müqəddəratını təyin etmə prinsipləri ilə üst-üstə düşür. Türk millətinin özünün ali hakimiyyət olması fikri teokratik Osmanlı dövlətindən dünyəvi respublikaya keçidin əsasını qoydu.

Himnin xalqın iradəsini vurğulaması cümhuriyyətçilik idealları ilə səsleşir. “Əsirliyi qəbul etməsən səni kim zəncirləyə bilər?” kimi misralar xalqın millətin əsl keşikçisi olduğu demokratiya ruhunu əks etdirir.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Atatürk Anadolu'nun müxtəlif əhalisi arasında güclü milli kimlik hissi yaratmağa çalışdı. İstiklal Marşı etnik və regional fərqləri aşan vətənpərvərlik ruhunu aşıl原因 ümumi ideoloji zəmin yaratdı.

Bir əsr keçsə də, İstiklal Marşı Türkiyədə güclü ideoloji qüvvə olaraq qalır. Məktəblərdə, rəsmi mərasimlərdə və ümumxalq anma mərasimlərində oxunur. Onun möhkəmlik və müstəqillik mesajı aktual olaraq qalır, Türkiyə vətəndaşlarına ortaq tarixlərini və milli istəklərini xatırladır.

İstiklal Marşı Türkiyənin istiqlal mübarizəsi zamanı sadəcə bir döyüş nidası deyildi; Cümhuriyyətin ideoloji dayacağına çevrildi. İnancı, birliyi və azadlığa sarsılmaz bağlılığı vurğulayan himn bu gün Türkiyəni müəyyən edən milli şüurun formalaşmasına kömək etdi. Mehmet Akif Ersoy'un sözləri müstəqillik və vətənpərvərlik ruhunun hər bir türk vətəndaşının qəlbində yaşamasını təmin edərək, yeni nəsilləri ruhlandırmaqda davam edir.

Açar sözlər: Atatürk, Mehmet Akif Ersoy, istiqlaliyyət, marş, himn, milli kimlik

ABSTRACT

National anthems are more than just patriotic songs; they serve as symbols of unity, resilience, and national identity. The İstiklal Marşı (Independence March) of Turkey, written by Mehmet Akif Ersoy in 1921, played a crucial ideological role in shaping the Republic of Turkey. At a time when the nation was fighting for survival against foreign occupation, the anthem instilled a sense of hope and determination among the people. Its words echoed the ideals that later became the foundation of the Turkish Republic under Mustafa Kemal Atatürk's leadership.

The İstiklal Marşı was composed during the Turkish War of Independence (1919–1922), a period marked by foreign invasions and internal turmoil after the collapse of the Ottoman Empire. Mehmet Akif Ersoy, a prominent poet and intellectual, wrote the anthem to inspire the Turkish people with the values of faith, perseverance, and patriotism.

The lyrics of the anthem reflect three key themes:

1. Faith and Spiritual Strength: The anthem frequently refers to divine support and the sacredness of the homeland, reinforcing the belief that independence is a God-given right.
2. Resistance and Courage: The anthem urges the people to stand against oppression and never surrender their freedom.
3. National Unity and Identity: It emphasizes the shared history and collective destiny of the Turkish people, encouraging unity in the face of adversity.

With the proclamation of the Republic of Turkey on October 29, 1923, a new national identity had to be forged, distinct from the Ottoman past. The İstiklal Marşı played an instrumental role in this transformation by reinforcing key ideological principles that guided the new republic.

While the anthem contains strong religious undertones, its core message aligns with the principles of national sovereignty and self-determination, which became pillars of Atatürk's reforms. The idea that the Turkish nation itself is the ultimate authority laid the groundwork for the transition from a theocratic Ottoman state to a secular republic.

The anthem's emphasis on the will of the people echoes the ideals of republicanism. Lines such as "Who could ever put you in chains if you don't accept captivity?" reflect the spirit of democracy, where the people are the true guardians of the nation.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ

MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Atatürk sought to create a strong sense of national identity among the diverse populations of Anatolia. The İstiklal Marşı provided a common ideological ground, fostering patriotism that transcended ethnic and regional differences.

Even after a century, the İstiklal Marşı continues to be a powerful ideological force in Turkey. It is recited in schools, at official ceremonies, and during national commemorations. Its message of resilience and independence remains relevant, reminding Turkish citizens of their shared history and national aspirations.

The İstiklal Marşı was not just a battle cry during Turkey's struggle for independence; it became the ideological backbone of the Republic. By emphasizing faith, unity, and an unwavering commitment to freedom, the anthem helped shape the national consciousness that defines Turkey today. Mehmet Akif Ersoy's words continue to inspire new generations, ensuring that the spirit of independence and patriotism endures in the heart of every Turkish citizen.

Keywords: Atatürk, Mehmet Akif Ersoy, independence, march, anthem, national identity

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
MEHMET AKİF ERSOY TÜRK MİLLƏTİNİN SİMLİ KİMİ

MEHMET AKİF ERSOY AS A SYMBOL OF THE TURKISH NATION

Konul Salmanova

Nakhchivan State University, Faculty of International Relations and Law, Department of
Philosophy and Social Work, Nakhchivan, Azerbaijan
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-0758-8027>

Vidadi Salmanov

Nakhchivan State University, Faculty of Pedagogy, Department of Pre-conscription Training
and Civil Defense, Nakhchivan, Azerbaijan
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-8881-974>

Mehmet Akif Ersoy was one of the greatest Turkish poets who played a significant role in shaping Turkey's cultural and spiritual identity in the early 20th century. His worldview, based on Islam, nationalism, and social justice, strongly influenced both his poetry and the societal views of his time.

Mehmet Akif Ersoy was a deeply patriotic person. His patriotism was not limited to his love for Turkey; he also understood the importance of preserving the nation's role in the global context and protecting its cultural identity. Ersoy viewed the independence of the nation as the most crucial aspect of the country's existence, a belief that was clearly demonstrated during the Turkish War of Independence (1919-1922). The brightest example of his patriotic worldview is the creation of the "İstiklal Marşı" (Independence March) — the national anthem, which symbolizes the Turkish people's struggle for freedom and independence. The poet saw nationalism not as aggression but as an expression of respect for one's people and traditions. In his poems, he frequently addressed themes emphasizing national unity, the importance of national dignity, and pride.

Mehmet Akif Ersoy lived during a time of significant change in Turkey. The country was transitioning from the Ottoman Empire to the Turkish Republic, and this change demanded deep social and political transformations. However, Ersoy defended the idea that modernization should align with the country's cultural and religious traditions. He was against blindly imitating the West, but he supported using the West's achievements to develop his country, on the condition that it would not compromise national identity.

One of the central and most important themes in Mehmet Akif Ersoy's worldview was social justice. He condemned the oppression of the poor, corruption, and injustice in society. In his works, the poet raised issues of poverty, inequality, and social injustice, and also called for the moral purification of society. Ersoy supported reforms and changes to address these problems. However, he believed that any change should be based on the moral and justice principles of Islam. Thus, he did not support revolutionary methods, preferring reforms aimed at improving people's lives without undermining the moral foundations of society.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Keywords: worldview, patriotism, Turkish people, freedom, independence

Açar sözlər: dünyagörüşü, vətənpərvərlik, türk xalqı, azadlıq, müstəqillik

Məhmet Akif Ersoy — XX əsrin əvvəllərində Türkiyənin mədəni və mənəvi kimliyinin formalaşmasında mühüm rol oynamış ən böyük türk şairlərindən biridir. Onun dünyagörüşü, islam, millətçilik və sosial ədalətə əsaslanaraq həm onun poeziyasına, həm də dövrün cəmiyyət görüşlərinə güclü təsir göstərmişdir.

Məhmet Akif Ersoy dərin vətənpərvər bir insan idi. Onun vətənpərvərliyi yalnız Türkiyəyə sevgi ilə məhdudlaşmırdı, o, millətin global kontekstdəki rolunun və mədəni kimliyin qorunmasının əhəmiyyətini də anlayırdı. Ersoy, millətin müstəqilliyini ölkənin mövcudluğunun ən mühüm tərəfi kimi qəbul edirdi ki, bu da xüsusilə Türk Müstəqillik Müharibəsi (1919-1922) illərində parlaq şəkildə özünü göstərdi. Onun vətənpərvər dünyagörüşünün ən parlaq nümunəsi "İstiqlal Marşı"nın (Müstəqillik Marşı) yaradılmasıdır — bu, türk xalqının öz azadlığı və müstəqilliyi uğrunda apardığı mübarizənin simvolu olan himndir. Şair, millətçilikdə təcavüzkarlıq deyil, xalqına və ənənələrinə hörmətin ifadəsi olduğunu görürdü. Şeirlərində tez-tez millət birliyini, milli ləyaqətin və qururun əhəmiyyətini vurğulayan mövzulara toxunurdu.

Məhmet Akif Ersoy Türkiyənin böyük dəyişikliklər dövründə yaşamışdı. Ölkə Osmanlı İmperiyasından Türkiyə Cümhuriyyətinə keçid dövrünü yaşayırdı və bu dəyişiklik sosial-siyasi həyatda dərin dəyişikliklər tələb edirdi. Lakin Ersoy müasirləşmənin ölkənin mədəni və dini ənənələri ilə uyğunluq təşkil etməsini müdafiə edirdi. O, Qərbə kor-koranə bənzəməyin əleyhinə idi, lakin Qərbin nailiyyətlərinin öz ölkəsini inkişaf etdirmək üçün istifadə edilməsinin milli kimliyin qorunması şərti ilə tərəfdarı olmuşdu.

Məhmet Akif Ersoyun dünyagörüşündə ən əsas və vacib mövzulardan biri sosial ədalət idi. O, cəmiyyətin kasıb təbəqələrinin əzilməsi, korrupsiya və ədalətsizliyi pisləyirdi. Həmçinin, əsərlərində şair yoxsulluq, bərabərsizlik və sosial ədalətsizliyin məsələlərini qaldırır, həmçinin cəmiyyətin mənəvi təmizlənməsinə çağırırdı. Ersoy, bu problemləri həll etmək üçün islahatları və dəyişiklikləri dəstəkləyirdi. Lakin o, hesab edirdi ki, hər hansı dəyişiklik islamın əxlaq və ədalət prinsipləri əsasında olmalıdır. Belə ki, o, inqilabi metodları dəstəkləmir, cəmiyyətin mənəvi əsaslarını pozmadan insanların həyatını yaxşılaşdırmağa yönəlmiş islahatları üstün tuturdu. Ersoyun poeziyası müstəqillik müharibəsi və yeni respublikanın formalaşması dövründə vətənpərvərlik təbliğatının mühüm vasitəsi olmuşdu. Onun əsərləri xalqı mübarizəyə, özünə və ölkəsinə inama çağırır, həmçinin türk millətinin mənəvi gücünü möhkəmləndirirdi. Şair, incəsənətdə insanların şüurunu dəyişdirməyə, onları mənəvi təmizlənmə və tərəqqi yoluna yönəltməyə qadir bir güc görürdü.

Məhmet Akif Ersoyun poeziyasının xüsusiyyətlərindən biri, onun türkcənin zənginliyindən və ədəbi formaların müxtəlifliyindən ustalıqla istifadə etməsidir. Onun poeziyası dilin çevikliyi və düşüncənin dərinliyi ilə fərqlənirdi, bu da onu geniş oxucu kütləsi üçün əlçatan və başa düşülən edirdi. Ersoy, şeirinin yalnız estetik baxımdan gözəl olmasına deyil, həm də əxlaqi və fəlsəfi dərslər baxımından faydalı olmasına çalışırdı. Onun üslubu Osmanlı poeziyası ilə Qərb ədəbiyyat ənənələrinin elementlərini birləşdirərək yalnız onun yaradıcılığına xas olan unikal bir forma yaratmağa imkan vermişdir.

Əsərlərində tez-tez dini mövzulara müraciət edərək xalqda yüksək əxlaqi dəyərlər və məsuliyyət hissi aşılayırdı. Şair vurğulayırdı ki, ədəbiyyat yalnız estetik məqsədlər üçün deyil, həm də sosial və mənəvi transformasiyanın vasitəsi olmalıdır.

Məhmet Akif Ersoy üçün islam yalnız bir din deyil, həm də şəxsi və ictimai davranışı müəyyənləşdirən dünyagörüşünün əsasını təşkil edirdi. Lakin dövrünün bir çox digər dini düşüncələrindən fərqli olaraq, Ersoy dogmatik yanaşmanı qəbul etmirdi. O, şəxsi dini

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

təcrübənin və inancda səmimiyyətin vacibliyini vurğulayırdı. Onun üçün vacib idi ki, müsəlmanlar yalnız xarici mərasimləri yerinə yetirməkdənsə, daxili təmizlənmə və özünüinkişafə çalışsınlar. Şair hesab edirdi ki, islam yalnız mənəvi bir bələdçi olmaqla yanaşı, cəmiyyət üçün əxlaqi və etik prinsiplərin qaynağı ola bilər. Onun əsərlərində tez-tez əxlaq, dürüstlük, insanpərvərlik və ədalət mövzuları işlənirdi. O, yalnız dini fanatizmi pisləmirdi, həm də inanca münasibətdə ağıllı bir yanaşmanı təbliğ edirdi.

Məhmet Akif Ersoyun dünyagörüşündə ənənəvi islam dəyərləri ilə cəmiyyətin müasirləşməsi ehtiyacı arasında birləşməyə çalışıldığını müşahidə etmək olar. O, Türkiyənin müasirləşməsini və inkişafını istəsə də, bunun mədəni irsindən imtina etməklə deyil, onu qoruyaraq həyata keçirilməli olduğunu hesab edirdi. Beləliklə, Ersoy müasirləşməni təhlükə deyil, milli ənənələr çərçivəsində vətəndaşların həyatını yaxşılaşdırmaq üçün bir imkan kimi görürdü.

Məhmet Akif Ersoy yalnız şair və yazıçı deyil, həm də pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş - alim, müəllim idi. O, müxtəlif tədris müəssisələrində dərs demiş, o cümlədən İstanbul Universitetində də fəaliyyət göstərmişdir. Təhsil onun üçün ən dəyərli bir mövzu idi və o, gənclər arasında biliklərin yayılmasına fəal şəkildə töhfə verirdi. Həmçinin o, tələbələrini dürüstlük, əxlaq və ənənələrə hörmət kimi dəyərlərin əhəmiyyətini öyrətmişdir. O, tələbələrini yalnız biliklərlə deyil, həm də güclü şəxsiyyətin və müstəqil vətəndaşın formalaşması üçün vacib olan mənəvi dəyərlərlə də tərbiyə etməyə çalışırdı.

Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki, Məhmet Akif Ersoy elm və fəlsəfə məsələlərinə maraq göstərirdi ki, bu da onun poeziyasına və təhsil yaşamasına təsir etmişdir. O, hesab edirdi ki, ədəbiyyat cəmiyyətə xidmət etməli, onda tənqidi düşüncə və əxlaqi istiqamətlər yaratmalıdır.

Sonda vurğulamaq lazımdır ki, Məhmet Akif Ersoy, türk millətinin simvolu, azadlıq uğrunda mübarizə ruhunun və ənənələri ilə irəliləyən bir şair kimi tarixə düşmüşdür. Şair, mənəvi dəyərlər və ənənələrə sadıq qalaraq türk millətinin öz kimliyini qorumaq lazım olduğunu hesab edirdi. Onun yaradıcılığı bu günə qədər türk xalqını ilhamlandırmağa davam edir və ölkənin mədəni və tarixi irsinin vacib bir elementi olaraq qalır. Məhmet Akif Ersoy yalnız böyük bir şair və ictimai xadim deyil, həm də gələcək nəsillər üçün mənəvi bir rəhbər olmuşdur.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
AZERBAJCANDA MEHMET AKİFİN “İSTİKLAL MARŞI”NA MÜNASEBET

RELATED TO MEHMET AKİF’S “INDEPENDENCE MARCH” IN AZERBAIJAN

Şerebani Mammadova Ali kızı

Doç. Doktor Nahçıvan Devlet Üniversitesi Nahçıvan Öğretmenler İnstitutu

<https://orcid.org/0000-0002-8425-5080>

Özet

Türk dünyasının büyük şairi, Türkiye Cumhuriyeti'nin İstiklal Marşı'nın yazarı Mehmet Akif Ersoy'un Azerbaycan'da 100 yılı aşkın bir ilgi ve sevgi geçmişi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Daha 20. yüzyılın başlarında (1913) “Şalale” dergisinde “Mehmet Akif” başlıklı bir yazı yayımlanmıştı. Mehmet Akif Ersoy'un bir şiiri "Osmanlı Edebiyatından - Yeni Baskı" adıyla yayımlandı. 20. yüzyılın başlarında Azerbaycan şairlerinin eserlerinde (özellikle Ahmed Cevad'ın eserinde) Mehmet Akif'in eserlerine benzer örneklerin ortaya çıktığını ileri süren yazarlar da vardır. Sovyetler Birliği'nin zayıflamasıyla başlayan özgürlük hareketi sırasında Mehmet Akif'in eserine olan ilgi arttı ve "İstiklal Marşı" okuyucular tarafından büyük beğeni topladı. 1990 yılında "Odlar Yurdu" gazetesi, okuyucuların çok sayıdaki istek ve arzusunu dikkate alarak şiiri yayınladı. Mehmet Akif'in özellikle "İstiklal Marşı" adlı eserinin etkisi, Azerbaycanlı yazarlardan Bahtiyar Vahabzade, Zelimhan Yakup ve Nizami Paşa Saraylı'nın bazı şiirlerinde görülmektedir. Bahtiyar Vahabzade, Mehmet Akif Ersoy'dan etkilenmiş ve ona olan hayranlığını açıkça dile getirmiştir. Vahabzade'ye göre Mehmet Akif'in büyüklüğü

Bu onun fikir dünyasından ve kişiliğinden kaynaklanıyor. Ünlü şairi, "Dünyanın En Güzel Şiiri" ve "Mehmet Akif Ersoy Evi Müzesinde" adlı şiirleriyle anan Zelimhan Yakup, " İstqlal marşını yazdı gözlərinin yaşıyla, Ruhunun böyüklüyü, qəlbinin tələşiyə " deyərək "İstiklal Marşı"nın mucizevi gücüne övgüde bulunmuşdu. İstiklal Marşı'nın etkisi, daha çok kurtuluş mücadelesinin en yoğun yaşandığı dönemde yazılan şiirlerde hissedilir. Ayrıca Azerbaycanlı şair, üstad Şehriyar da Tofik Fikret ve Y. Kemal gibi Mehmet Akif'in kişiliğine saygı duymaktadır. Usta Türk şairlerini saygıyla anan Şehriyar, " Gəlmişəm nazlı hilal ölkəsinə, Fikrətin incə xəyal ölkəsinə, Akifin marşı yaşardıb gözümü, Baxıram Yəhya Kamal ölkəsinə" diyor. 21. yüzyılda M. Akif'in eserlerine yönelik ilgi ve dikkat artmış, çok sayıda araştırma makalesi yayınlanmıştır. Mehmet Akif'in "İstiklal Marşı" vatanseverlik duygusunun oluşmasında, milli kimlik bilincinin yerleşmesinde, Azerbaycancılık ve Türkçülük ruhunun gelişmesine katkı sağlamıştır.

Anahtar kelimeler: milli marş, şair, hürriyet, mücadele, vatan

Abstract

It would not be wrong to say that Mehmet Akif Ersoy, the great poet of the Turkish world and the author of the National Anthem of the Republic of Turkey, has a history of interest and love in Azerbaijan spanning over 100 years. As early as the beginning of the 20th century (1913), an article titled “Mehmet Akif” was published in the “Şalale” magazine. One of Mehmet Akif Ersoy’s poems was published under the title “From Ottoman Literature - New Edition”. There

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

are also writers who claim that similar examples to Mehmet Akif's works emerged in the works of Azerbaijani poets (especially in the works of Ahmed Cevad) in the early 20th century. During the freedom movement that began with the weakening of the Soviet Union, interest in Mehmet Akif's work increased and "National Anthem" was greatly appreciated by readers. In 1990, the "Odlar Yurdu" newspaper published the poem, taking into account the numerous requests and wishes of its readers. The influence of Mehmet Akif's work, especially "Independence March", can be seen in some poems of Azerbaijani writers Bahtiyar Vahabzade, Zelimhan Yakup and Nizami Pasha Sarayli. Bahtiyar Vahabzade was influenced by Mehmet Akif Ersoy and openly expressed his admiration for him. According to Vahabzade, Mehmet Akif's greatness stems from his world of ideas and personality. Zelimhan Yakup, who commemorated the famous poet with his poems "The Most Beautiful Poem in the World" and "In Mehmet Akif Ersoy's House Museum", praised the miraculous power of the "Independence March" by saying, "He wrote the Independence March with the tears of his eyes, the greatness of his soul, the excitement of his heart". The influence of the Independence March is felt more in poems written during the most intense period of the struggle for independence. In addition, the Azerbaijani poet, master Shahriar, like Tofik Fikret and Y. Kemal, respects the personality of Mehmet Akif. Shahriar, who remembers the master Turkish poets with respect, says, "I came to the country of the coy crescent, Fikret's delicate dream country, Akif's march filled my eyes with tears, I look at the country of Yahya Kamal." In the 21st century, interest and attention to M. Akif's works have increased, and numerous research articles have been published. Mehmet Akif's "Independence March" contributed to the formation of a sense of patriotism, the establishment of a national identity consciousness, and the development of the spirit of Azerbaijanism and Turkism.

Keywords: national anthem, poet, freedom, struggle, homeland

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MİLLİ ŞAİRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
DÖVLƏT HİMNİNİN QƏBULUNUN 104-CÜ İLDÖNÜMÜ VƏ MİLLİ ŞAİR
MEHMET AKİF ƏRSOY

THE 104TH ANNIVERSARY OF THE ADOPTION OF THE NATIONAL ANTHEM
AND NATIONAL POET MEHMET AKİF ERSOY

Arzu Kərimova

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

ORCID:0000-0002-2662-6015

Özet

Məqalə Türkiyə Respublikasının Dövlət Himni olan "İstiqlal Marşı"nın qəbulunun 104-cü ildönümünə və onun müəllifi, milli şair Mehmet Akif Ərsoya həsr olunmuşdur. Məqalədə himnin yaranma tarixi, onun türk xalqı üçün əhəmiyyəti, həmçinin Ərsoyun ədəbi və ictimai fəaliyyəti araşdırılmışdır. Məqalədə həmçinin Ərsoyun müasir Türkiyəyə təsiri və onun irsinin qorunması məsələləri geniş şəkildə təhlil edilmişdir.

Türkiyə Respublikasının Dövlət Himni – "İstiqlal Marşı" adı ilə tanınan bu şanlı əsər, 12 mart 1921-ci ildə qəbul edilmişdir. Bu himn, türk xalqının müstəqillik uğrunda apardığı mübarizənin, milli ruhunun və azadlıq sevgisinin simvoluna çevrilmişdir. Onun müəllifi görkəmli şair, yazıçı və ictimai xadim Mehmet Akif Ərsoy olmuşdur. Ərsoyun yaradıcılığı təkcə ədəbiyyata deyil, həm də milli kimliyin formalaşmasına və milli şüurun yüksəlməsinə böyük təsir göstərmişdir. "İstiqlal Marşı" təkcə bir himn deyil, o, milli ruhun təəcəssümüdür. Himnin sözləri xalqın cəsarətini, azadlıq uğrunda mübarizəsini və gələcəyə olan inamını tərənnüm edir. Bugün də bu himn, Türkiyənin dövlətçilik ruhunun, milli dəyərlərinin simvolu olaraq qalır.

"İstiqlal Marşı"nın rəsmi himn kimi qəbul edilməsi, Türkiyə dövlətinin milli kimliyinin formalaşmasında mühüm addım olmuşdur. Himnin dərin mənalı və emosionallığı onu yalnız bir mahnı deyil, həqiqi bir milli dəyər halına gətirmişdir. Himn, hər bir türk vətəndaşına müstəqillik uğrunda verilmiş qurbanları xatırladır və milli ruhun qorunmasının vacibliyini vurğulayır. İlk dəfə müharibə illərində səsləndirilən bu himn, bu gün də rəsmi mərasimlərdə oxunur və Türkiyə xalqını birlik və vətən sevgisi ətrafında birləşdirir. Türkiyə məktəblərində hər gün "İstiqlal Marşı"nın oxunması, gənc nəsillərə dövlət və milli dəyərlərə hörmət aşılamaq məqsədi daşıyır.

Mehmet Akif Ərsoy (1873–1936) təkcə istedadlı şair deyil, həm də dərin vətənpərvərlik hisslərinə malik şəxsiyyət idi. Onun əsərləri türk xalqının müstəqillik uğrunda mübarizəsini, birlik və iman dəyərlərini əks etdirir. Ən çox tanınan əsəri "İstiqlal Marşı" müharibə illərində orduya və xalqa güc və ruh yüksəkliyi verən poetik bir manifest olmuşdur. Ərsoy yalnız şair deyil, həm də alim, müəllim və millət vəkili idi. O, milli təhsilin inkişafını dəstəkləyir, azadlıq və ədalət ideyalarını təbliğ edirdi. Türkiyə cəmiyyətinin modernləşməsində və maarifləndirilməsində mühüm rol oynamışdır.

İslam dəyərlərini mənavi tərbiyənin əsasları kimi qəbul edən Ərsoy, həmçinin dini və milli birlik ideyalarını şeirlərində geniş şəkildə ifadə etmişdir. Onun baxışları, xalqın azad və firavan gələcək arzularını özündə əks etdirmişdir.

Açar sözlər: Türkiyə Respublikası, Mehmet Ərsoy, İstiqlal Marşı, milli ruh, milli dəyər.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Abstract

This article is dedicated to the 104th anniversary of the adoption of the Republic of Turkey's National Anthem, "İstiklal Marşı," and its author, national poet Mehmet Akif Ersoy. The article explores the history of the anthem's creation, its significance for the Turkish people, as well as Ersoy's literary and social activities. It also provides a detailed analysis of Ersoy's influence on modern Turkey and the preservation of his legacy.

The National Anthem of the Republic of Turkey, known as the "İstiklal Marşı," was adopted on March 12, 1921. This anthem has become a symbol of the Turkish people's struggle for independence, national spirit, and love for freedom. Its author, the prominent poet, writer, and public figure Mehmet Akif Ersoy, made significant contributions not only to literature but also to the formation of national identity and the elevation of national consciousness. "İstiklal Marşı" is not just an anthem; it embodies the national spirit. The lyrics of the anthem celebrate the courage of the people, their struggle for independence, and their belief in the future. Even today, this anthem remains a symbol of Turkey's statehood and national values.

The official acceptance of the "İstiklal Marşı" as the national anthem was a crucial step in the formation of Turkey's national identity. The anthem's profound meanings and emotional intensity have elevated it from just a song to a genuine national treasure. The anthem reminds every Turkish citizen of the sacrifices made for independence and underscores the importance of preserving national spirit. First performed during the war years, this anthem is still sung at official ceremonies and unites the Turkish people around the values of unity and patriotism. The daily recital of the "İstiklal Marşı" in Turkish schools serves to instill respect for state and national values in younger generations.

Mehmet Akif Ersoy (1873–1936) was not only a talented poet but also a deeply patriotic individual. His works reflect the Turkish people's struggle for independence and the values of unity and faith. His most famous work, "İstiklal Marşı," served as a poetic manifesto that uplifted the morale of the army and the people during wartime. Ersoy was not only a poet but also a scholar, teacher, and member of parliament. He supported the development of national education and promoted the ideals of freedom and justice. He played a vital role in the modernization and enlightenment of Turkish society.

Ersoy, who regarded Islamic values as the foundation of spiritual education, also expressed the ideas of religious and national unity extensively in his poetry. His views reflected the aspirations of the people for a free and prosperous future.

Keywords: Republic of Turkey, Ersoy, İstiklal Marşı, national spirit, national value.

İstifadə edilən ədəbiyyat

1. Ərsoy M. A. "İstiklal Marşı – yaranma tarixi və əhəmiyyəti". Ankara, 1921.
2. Qaraqoyunlu O. "Mehmet Akif Ərsoy və milli kimlik". "Kültür" Nəşriyyatı, 2005.
3. Turan İ. "Müstəqillik müharibəsi və Türk himninin doğuşu". "Türkiyə Tarixi" nəşriyyatı, 2010.
4. Türkiyə Dövlət Arxivi. "Himnin qəbulu haqqında rəsmi sənədlər". Ankara, 1921.
5. Yüksəl H. "Poeziya və vətənpərvərlik: Ərsoyun yaradıcılığının təhlili". "Anadolu" nəşriyyatı, 2018.
6. Duman S. "Ərsoyun müasir Türkiyə ədəbiyyatına təsiri". Ankara, 2020.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
**DUYGU ANALİZİ VE MILLİ KİMLİK PERSPEKTİFİNDEN İSTİKLÂL MARŞI'NIN
İNCELENMESİ: AAKER BEŞLİ KİŞİLİK MODELİ VE METİN MADENCİLİĞİ
UYGULAMASI**

**SENTIMENT ANALYSIS AND ANALYSIS OF THE NATIONAL ANTHEM FROM
THE PERSPECTIVE OF NATIONAL IDENTITY: AAKER FIVE PERSONALITY
MODEL AND TEXT MINING APPLICATION**

Nebi SEREN

Öğr. Gör. Dr. Bursa Uludağ Üniversitesi, Bilgisayar Teknolojileri Bölümü

Orcid.org/0000-0003-4080-4823

Özet

Bu çalışma, İstiklâl Marşı'nın metin madenciliği ve duygu analizi yöntemleri ile değerlendirilerek, marşın içerdiği milli değerlerin hangi duygusal ve kişilik özellikleriyle örtüştüğünü tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, doğal dil işleme (NLP) teknikleri kullanılarak metin içerisindeki kelimeler köklerine ayrılmış ve Aaker'in Beşli Kişilik Modeli kapsamında duygu kategorilerine göre sınıflandırılmıştır. Aaker tarafından geliştirilen bu model, metinlerdeki kişilik özelliklerini Dürüstlük (Sincerity), Heyecan (Excitement), Yetkinlik (Competence), Sofistike (Sophistication) ve Sertlik (Ruggedness) olmak üzere beş ana kategoriye ayırmaktadır.

Analiz sürecinde, İstiklâl Marşı'ndaki 373 kelimenin tamamı işlenmiş, kök analizi yapılarak Heyecan kategorisine %18 (67 kelime), Sertlik kategorisine %15 (56 kelime), Dürüstlük kategorisine %12 (45 kelime), Yetkinlik kategorisine %8 (30 kelime) ve Sofistike kategorisine %5 (19 kelime) oranında kelime düştüğü belirlenmiştir. Bu dağılım, marşın coşku, mücadele, kahramanlık, güç ve inanç temalarını ön plana çıkardığını göstermektedir.

Bulgular, İstiklâl Marşı'nın özellikle Heyecan ve Sertlik kategorileriyle yüksek oranda örtüştüğünü ortaya koymaktadır. Bu durum, marşın bağımsızlık ruhunu, fedakârlık ve mücadele duygularını güçlü bir şekilde yansıttığını göstermektedir. Ayrıca, duygu analizi yöntemi, edebi eserlerin milli kimlik ve kültürel değerler bağlamında daha nesnel bir şekilde incelenmesine olanak sağlamaktadır.

Sonuç olarak, metin madenciliği ve duygu analizi teknikleri, ulusal ve kültürel içerikli edebi eserlerin duygu yansımalarını ölçmek için güçlü bir araç olarak değerlendirilebilir.

Anahtar kelimeler: Duygu Analizi, Aaker Beşli Kişilik Modeli, İstiklâl Marşı, Milli Kimlik, Metin Madenciliği

Abstract

This study aims to determine which emotional and personality traits overlap with the national values contained in the anthem by evaluating the National Anthem with text mining and sentiment analysis methods. In the study, using natural language processing (NLP) techniques, the words in the text were separated into their roots and classified according to emotion

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

categories within the scope of Aaker's Five Personality Model. This model developed by Aaker divides personality traits in texts into five main categories: Sincerity, Excitement, Competence, Sophistication, and Ruggedness.

All 373 words in the Anthem of Independence were processed in the analysis process, and root analysis was performed. It was determined that 18% (67 words) fell into the Excitement category, 15% (56 words) into the Ruggedness category, 12% (45 words) into the Honesty category, 8% (30 words) into the Competence category, and 5% (19 words) into the Sophistication category. This distribution shows that the anthem emphasizes the themes of enthusiasm, struggle, heroism, strength, and faith.

The findings reveal that the Anthem of Independence overlaps with the Excitement and Hardness categories at a high rate. This shows that the anthem strongly reflects the spirit of independence, sacrifice, and struggle. In addition, the sentiment analysis method allows for a more objective analysis of literary works in the context of national identity and cultural values. The graphs and tables used in the study support the data obtained.

In conclusion, text mining and sentiment analysis techniques can be considered powerful tools to measure the emotional reflections of literary works with national and cultural content.

Keywords: Emotion Analysis, Aaker Five Personality Model, Istiklal Marşı, National Identity, Text Mining

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
MEHMET AKİF ERSOY'DA SÖZ DEĞERİ EĞİTİMİ
WORD VALUE EDUCATION AT MEHMET AKİF ERSOY

Cem TUNA

Prof. Dr. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
ORCID: 0000-0002-6846-8676

ÖZET

Mehmet Akif, din, ahlak, seciye, ideal, edebiyat ve düşünce yönleriyle insanlığın örnek alabileceği hazinelerden biri olarak kabul edilebilir. Onun hayatının, eserleri gibi muhteşem bir şiir olduğu söylenebilir. Eserlerini de aynı nitelikte birer hazine olarak değerlendirmek mümkündür. Mehmet Akif, milletin bütün dert ve acılarını duyarak, yaşayarak şiirleştirmiştir. Şanlı milletin imanlı ordusuna İstiklal Marşı'nı armağan etmiştir. Mehmet Akif; İslam, vatan ve millet şairidir. Mehmet Akif'in şiirlerini topladığı ve yedi kitaptan oluşan eseri Safahat'tır. Türk edebiyatında içinde yaşadığı devri bütün ayrıntısıyla gören ve gösteren ender şairlerden olduğu belirtilebilir.

Söz; bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, bir veya birkaç heceden oluşan ve anlamı olan ses birliği, sözcük, bir işi kesin olarak yapacağını vaad etmek gibi anlamlara gelir. Mehmet Akif, hayatı boyunca söz verme, sözünde durma, sözünü yerine getirme değerleri üzerinde durmuş ve örnek değer eğitimi yapmıştır. Bu çalışmada Mehmet Akif'in hayatında ve Safahat'ında söz değeri eğitimi incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine dayalıdır. Çalışmada Mehmet Akif'in yaşamı ile ilgili eserler ve Safahat ele alınmış, söz değeri ile ilgili olanlar seçilmiştir. Alanyazında söz ile ilgili görülen cümleler bulgu olarak saptanmış, elde edilen bulgulara nitel veri analizlerinden içerik analizi uygulanmıştır. Bu amaçla toplanan veriler önce söz olarak kavramsallaştırılmış, daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmiştir.

Bulgular ve sonuçlara göre; Mehmet Akif söz değerine son derece önem verir, bir değer eğitimcisidir. Okul yıllarında sözleştiği arkadaşının çocuklarına bakar, onların geçimlerini üstlenir. İttihat Terakkiye giriş esnasında yemin metnini beğenmeyip değiştirir. İstiklal Marşını yazmaya dostu Hasan Basri Çantay'ın söz vermesi üzerine başlar ve tamamlar. İstiklal Marşı'nda Hakk'ın vaad ettiği günlerin doğmasının yakın olduğunu haykırır. Şiirlerinde dünyada en beğendiği mesleğin; sözünün odun gibi de olsa hakikat olması gerektiğini ifade eder. Şiirlerinde sözün güler yüzlülük, empati, samimiyet gibi kullanımlarını açıklar. Ayrıca Allah'ın sözü olan Kur'an-ı Kerimden ilham alarak çağın sorunlarına çözümler getiren bir Hak sözcüsü olur.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Söz, Değer Eğitimi

ABSTRACT

Mehmet Akif can be considered as one of the treasures that humanity can take as an example in terms of religion, morality, character, ideal, literature and thought. It can be said that his life is a magnificent poem like his works. It is possible to evaluate his works as treasures of the same quality. Mehmet Akif poetised all the troubles and pains of his nation by hearing and experiencing them. He presented the National Anthem to the faithful army of his glorious

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

nation. Mehmet Akif is a poet of Islam, homeland and nation. Mehmet Akif's work Safahat is a collection of his poems and consists of seven books. It can be stated that he is one of the rare poets in Turkish literature who sees and shows the period in which he lived in all its details.

Word; a series of words that fully expresses a thought, a sound unity consisting of one or a few syllables and having a meaning, a word, promising to do something definitively. Throughout his life, Mehmet Akif emphasised on the values of making a promise, keeping his word, fulfilling his promise and made exemplary value education. In this study, promise value education was analysed in Mehmet Akif's life and Safahat. The study is based on document analysis from qualitative research methods. In the study, the works related to Mehmet Akif's life and Safahat were taken into consideration, and those related to the value of speech were selected. The sentences related to the word in the literature were determined as findings, and content analysis, one of the qualitative data analyses, was applied to the findings obtained. The data collected for this purpose were first conceptualised as words, and then arranged in a logical way according to the emerging concepts.

According to the findings and results; Mehmet Akif attaches great importance to the value of words and is a value educator. During his school years, he looks after the children of a friend with whom he has a contract and undertakes their livelihood. During his entry into the Committee of Union and Progress, he did not like the text of the oath and changed it. He started and completed writing the National Anthem upon the promise of his friend Hasan Basri Çantay. In the National Anthem, he exclaims that the dawn of the days promised by God is near. In his poems, he expresses that his favourite profession in the world should be the truth, even if his word is like wood. In his poems, he explains the uses of the word such as friendliness, empathy and sincerity. In addition, he becomes a spokesman of the truth who brings solutions to the problems of the age by taking inspiration from the Holy Qur'an, which is the word of Allah.

Keywords: Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Word, Value Education

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
İSTİKLÂL ŞAİRİ MEHMET ÂKİF ERSOY'UN ŞİİRLERİNDE BULUNAN
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞIN PSİKOSOSYAL İŞLEVİ

THE PSYCHOSOCIAL FUNCTION OF PSYCHOLOGICAL RESILIENCE IN THE
POEMS OF THE INDEPENDENCE POET MEHMET ÂKİF ERSOY

Doç. Dr. Mehmet Enes Sağar

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık Anabilimdalı

ORCID: 0000-0003-0941-5301

ÖZET

Bu çalışmanın amacı istiklâl şâiri Mehmet Âkif Ersoy'un şiirlerinde bulunan psikolojik sağlamlığın kişiler üzerine sağlamış olduğu psikososyal işlevi incelemektir. Mehmet Âkif Ersoy, Osmanlı devletinin son dönemi ile Cumhuriyet'in ilk yılları arasında yetişmiş olan çok önemli bir şâir ve düşünürdür. Mehmet Âkif Ersoy'un şiirleri, edebi bir değer taşımanın yanında psikolojik ve psikososyal anlamda da önemli işlevler sunmaktadır. Mehmet Âkif Ersoy, Türk milletinin bağımsızlık mücadelesi ile toplumsal problemlerine ilişkin yazdığı şiirlerle, toplumun psikolojik yapısını güçlendirmeyi hedeflemiştir. Nitekim Mehmet Âkif Ersoy şiirlerinde bireysel ve toplumsal travmalara, psikolojik ve duygusal zorlanmalara karşı mücadele etme, başarıya inançlı ve umutlu olma gibi birçok önemli unsurun izlerini görmek mümkündür. Psikolojik sağlamlık yaşanan zorluklardan, talihsizliklerden sonra bireylerin cesaret ve uyum gösterebilmeleri, onlarla başa çıkabilmeleri ve mücadeleciler olmaları şeklinde nitelendirilmektedir. Bu bağlamda Mehmet Âkif Ersoy şiirleri değerlendirildiğinde sıklıkla ele alınan temaların, bir milletin zorluklar karşısında nasıl ayakta kalabileceği, kişisel ve toplumsal mücadelelerde sorunların nasıl üstesinden gelinebileceği, zorluklar ve sıkıntılar karşısında yılmadan, umutla ilerleyebilmeyi, bireysel değil, toplumsal anlamda da dayanışmanın gerekliliği, zorlukları aşabilme açısından manevi değerlerin önemli olduğuna ilişkin güçlü mesajlar olduğu görülmektedir. Bu gibi temalar Mehmet Âkif Ersoy şiirlerinin psikolojik sağlamlıkla örtüştüğünü göstermektedir. Bu bağlamda Mehmet Âkif Ersoy'un şiirlerinin, bireylerin içsel dünyasında ve toplumsal yapılar içinde psikolojik sağlamlık, aidiyet duygusu, manevi gücü ve dayanışma gibi önemli psikososyal işlevlere hizmet ettiği belirtilebilir. Dolayısıyla Mehmet Âkif Ersoy'un şiirleri, bireylere psikolojik ve sosyo-kültürel anlamda yol göstererek rehberlik ettiği, toplumların ve bireylerin ruhsal olarak daha güçlü olmasını sağlayan psikolojik sağlamlığa fayda sağladığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Sağlamlık, Psikososyal İşlev, Mehmet Âkif Ersoy.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the psychosocial function that resilience in the poems of the independence poet Mehmet Âkif Ersoy provides to individuals. Mehmet Âkif Ersoy is a very important poet and thinker who grew up between the last period of the Ottoman Empire and the first years of the Republic. Mehmet Âkif Ersoy's poems, in addition to having literary value, also serve important functions in psychological and psychosocial terms. Mehmet Âkif Ersoy

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

aimed to strengthen the psychological structure of society with the poems he wrote about the Turkish nation's struggle for independence and its social problems. As a matter of fact, it is possible to see traces of many important elements such as struggling against individual and social traumas, psychological and emotional difficulties, and being hopeful and confident in success in Mehmet Âkif Ersoy's poems. Resilience is defined as the ability of individuals to show courage and adaptability after experiencing difficulties and misfortunes, to cope with them and to be combative. In this context, when Mehmet Âkif Ersoy's poems are evaluated, it is seen that the themes frequently discussed are how a nation can survive in the face of difficulties, how problems can be overcome in personal and social struggles, how to move forward with hope without giving up in the face of difficulties and troubles, the necessity of solidarity not only individually but also in the social sense, and the strong messages about the importance of spiritual values in overcoming difficulties. Such themes show that Mehmet Âkif Ersoy's poems overlap with resilience. In this context, it can be stated that Mehmet Âkif Ersoy's poems serve important psychosocial functions such as resilience, sense of belonging, spiritual power and solidarity in the inner world of individuals and within social structures. Therefore, Mehmet Âkif Ersoy's poems reveal that they guide individuals psychologically and socio-culturally and that they contribute to resilience, which enables societies and individuals to become spiritually stronger.

Keywords: Resilience, Psychosocial Functioning, Mehmet Âkif Ersoy.

GİRİŞ

Sağlıklı bir yaşam yalnızca fiziksel sağlık ile değil; aynı zamanda psikolojik sağlık bakımından da dengeli bir yaklaşımı gerektirmektedir. Bu açıdan psikolojik sağlamlık oldukça dikkat çekmektedir (Sağar, 2022a). Psikolojik sağlamlık, zorluklarla mücadele edebilme, stresle başa çıkabilme ve duygusal zorluklara karşısında dayanıklı olabilme yeteneği olarak ifade edilmektedir (Rutter, 1987; Wagnild & Young, 1990; 1993). Bu çerçevede psikolojik sağlamlık sağlıklı bir yaşam tarzının temel taşlarından bir tanesi olarak değerlendirilmekte ve yaşam kalitesini artırmada önemli bir rol oynamaktadır (Robbins, Kaye & Catling, 2018). Geçmişten yaşanan zaman dilimine kadar, psikolojik sağlamlık kavramı gerek fiziksel gerekse ruh sağlığı ile ilgili pek çok farklı bağlamlarda kullanılmış ve zorluklara karşı mücadelecilik olma konusunda vurgular yapmıştır (Sağar, 2022b; 2022c; Sağar ve Sağar, 2022). Nitekim Osmanlı devletinin son dönemi ile Cumhuriyet'in ilk yılları arasında yetişmiş olan çok önemli bir şair ve düşünür olan Mehmet Âkif Ersoy şiirlerinde de psikolojik sağlamlığa önemli vurgular yapıldığı görülmektedir.

Mehmet Âkif Ersoy 1873 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Babası ona Ragıyf ismini vermiştir; ancak insanlar tarafından bu ismin telaffuzu zor olduğundan dolayı Âkif olarak değiştirilmiştir. Babası Fatih medresesi müderrislerinden Tahir Efendi'dir. Annesi Emine Şerife Hanım ise Buhara göçmenidir. Annesi Buhara'dan göç etmesinin ardından ailesiyle beraber Tokat'a yerleşmiştir. Daha sonra ilk evliliğinde İstanbul'a gelmiştir. Annesi Emine Şerife Hanım'ın ilk evliliğinden üç çocuğu olmuştur. İlk olarak iki oğlunu ve daha sonra da eşini kaybetmiştir. Bunun ardından Mehmet Âkif Ersoy'un babası, Mehmet Tahir Efendiyle evlenmiştir. Daha sonra ilk evliliğinden kalan tek çocuğunu da kaybetmiştir. Mehmet Tahir Efendiyle evliliklerinden ise Mehmet Âkif ve Nuriye dünyaya gelmiştir. Mehmet Âkif Ersoy, ilk olarak eğitim hayatına dört yaşında Emir Buhari Mektebi'nde başlamıştır. Ardından Fatih'te ilkokul hayatına devam etmiştir. Yine ortaokulu Fatih Rüştîye Mektebi'nde tamamlamıştır. Daha sonra da Mülkiye İdadi Mektebi'ne kaydolmuştur. Babası eğitim hayatında hep onunla birlikte yer almış ve onu desteklemiştir. Babası için "*Benim hem babam, hem hocamdır; ne*

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

biliyorsam, kendisinden öğrendim” ifadesini kullanmıştır. Mehmet Âkif Ersoy, Mülkiye İdadi Mektebi’nin üç yılını tamamlamasının ardından yüksek kısma geçme hakkı elde etmiştir. Ancak okulun ilk yılında babasını kaybetmiştir. Bundan sonra da üzüntülü ve acılı olaylar peşini bırakmamış kısa bir süreden sonra Fatih’te meydana gelen büyük yangında oturdukları ev yanmıştır. Artık ailenin ve evin tüm yük ve sorumlulukları Mehmet Âkif Ersoy’a aittir. Dolayısıyla bu yük ve sorumluluklar nedeniyle okuluna devam edememiştir. Aynı dönemde Halkalı’da yeni açılan Mülkiye Baytar Mektebi’ne geçiş yapmıştır ve 1893 yılında buradan birincilikle mezun olmuştur. Daha sonra 20 yıl boyunca veterinerlik yapmıştır. İstanbul Edebiyat Fakültesi’nde bir müddet hocalık yapmıştır. Halkalı Ziraat Mektebi’nde de kitabet görevi ve ayrıca müdür muavinliği de yapmıştır. Mehmet Âkif Ersoy 1898 yılında “Tophâne-i Âmire” veznedarı Mehmed Emin Bey’in kızı İsmet Hanım ile evlenmiştir. Bu evliliğinden üç kızı ve üç oğlu olmuştur. Oğlu İbrahim henüz bir buçuk yaşındayken vefat etmiştir. İstiklâl Savaşı’nın olduğu ilk dönem meclisinde (1920 ve 1923 yıllarında) Burdur’da milletvekili olarak yer almıştır. Kurtuluş mücadelesinin ilk dönemlerinde bu savaşın milli ruh oluşturmaya amacıyla Maarif Vekâleti 1921 yılında bir güfte yarışması düzenlemiştir. Bu yarışmaya gerek katılımın fazla olması gerekse kazanana para ödülü verilmesi sebebiyle Mehmet Âkif Ersoy ilk başlarda yarışmaya katılmayı istememiştir. Ancak o dönemin Maarif Vekili Hamdullah Suphi Tanrıöver’den aldığı ısrarlar sonucunda iki gün Ankara’daki Tacettin Dergâhı’na kapanmış ve Türk Ordusu’na hitaben “İstiklal Marşı” şiirini yazmıştır. İstiklal Marşı ilk defa 1 Mart 1921’de mecliste okunmuş olup; resmi olarak 12 Mart’ta kabul edilmiştir. Mehmet Âkif Ersoy 27 Aralık 1936 yılında İstanbul’da vefat etmiş ve Edirnekapi Mezarlığına defnedilmiştir (Banarlı, 1971; Düzdağ, 2013; Hilmi, 2009; Tansel, 2021). Genel olarak yaşamı ele alındığında yaşamının erken yıllarından itibaren eğitim aldığı, veterinerlik ve kamu görevlerinde bulunduğu, edebiyat kariyerinin olduğu, milli mücadele ve istiklal marşını yazarak Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinin simgesi haline getirdiği, bunun yanında derin bir dini bilgisinin olduğu, yurt dışı deneyimleriyle yaşamına pek çok şeyi başarı ile sığdırdığı belirtilebilir. Bu çalışmanın amacı psikolojik sağlamlığı şiirlerinde bulundurma yönü ile istiklâl şairi Mehmet Âkif Ersoy’un şiirlerinde yer vermesi gerekçesiyle psikolojik sağlamlığın psikososyal işlevi konusundaki görüşlerini incelemektir. Dolayısıyla nitel araştırma tarzında olan bu çalışmada doküman analizi metodu kullanılarak konu incelenmektedir.

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

“Resilience” olarak ifade edilen psikolojik sağlamlık, bireylerin maruz kaldıkları stresli deneyimler ile mücadele etmesi ve olumsuz yaşam deneyimlerine karşı başarılı biçimde uyum sağlayabilme süreci olarak tanımlanmaktadır (Masten, 2001; Masten, Best & Garnezy, 1990; Rutter, 1985, 1987; Wagnild & Young, 1990; 1993). Bireylerin hayatında meydana gelen birtakım talihsizliklerin ardından cesaret gösterebilmesi ve uyum sağlayabilmesi, ciddi ve olumsuz yaşam sorunlarına karşı koyabilmesi, streslerle başa çıkabilmesi ile tüm yaşamından memnun olabilmesi şeklinde de nitelendirilebilmektedir (Rutter, 1985, 1987; Wagnild & Young, 1990; 1993). Bunların yanı sıra stres ve problemlerle başa çıkarak, uyum sağlayabilme, işlevsel olarak davranabilme, geleceğe umutlu olabilme ve iyileşme gibi önemli pozitif kavramlarla da tasvir edilebilmektedir (Bonanno, 2004; Masten, 2001; Masten & Barnes, 2018; Murphy, 1987; Robbins, Kaye & Catling, 2018). Genel çerçevede psikolojik sağlamlık, bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları problemlerle etkin şekilde baş edebilme gücü ve hayata başarılı biçimde uyum sağlayabilme yetisi olarak ifade edilebilmektedir (Ateş & Sağar, 2021a; Sağar, 2022a). Psikolojik sağlamlık bireyleri psikolojik risk etmenlerine karşı koruyan bir mekanizma şeklinde de değerlendirilebilmektedir (Rutter, 1985, 1987). Türk edebiyatının önemli şairlerinden biri olan Mehmet Âkif Ersoy şiirlerinde çoğunlukla vatan, millet, toplum,

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ

MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

inanç, insanlık gibi büyük temaları işlerken bu temalarda psikolojik sağlamlık ile insan psikolojisinin temellerine dair izler de barındırmaktadır. Örneğin istiklâl marşında:

“Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;

Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.

O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;

O benimdir, o benim milletimindir ancak” (Ersoy, 1921).

Mehmet Âkif Ersoy, Türk milletine bağımsızlık ve vatanın tehlike altında olduğunu ama Türk milletinin moral seviyesinin yüksek olması ve milletçe inancın tam olması gerektiğini vurgulamaktadır. Vatan üzerindeki tüten son bir ocak kalsa dahi, tek bir kişi ayakta kaldığı sürece Türk milletinin bağımsızlık için mücadele edeceği ve bu bağımsızlığımızın tek simgesi olan Türk bayrağının, Türk milletinin üzerinde sonsuza dek dalgalanmaya devam edeceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla bu sözleri ile inanılarak her işin üstesinden gelineceği, başarılabacağına işaret etmektedir. Mücadeleci olmaya, sorunlarla başa çıkmaya ve üstesinden gelerek uyumlu bir şekilde ilerleneceğine dikkat çekmektedir. İstiklâl marşının bir başka dörtlüğünde:

“Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.

Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.

Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...

Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın” (Ersoy, 1921).

Mehmet Âkif Ersoy bu dizelerinde ise; Türk milletine ve Türk askerlerine düşmanların nedensiz ve alçak saldırılarına hiç yılmadan mücadele etmeleri gerektiğine vurgu yapmaktadır. Nitekim Allah'ın, Kur'anı Kerim'de müslümanlara yardım edeceğine dikkat çekerek, Allah'a iman edenlerin ve Türk milletinin er ya da geç zafere ulaşacağına umutlu olmalarını ifade etmektedir. Bu dizelerde mücadele olma umutlu olma gibi psikolojik sağlamlık kavramlarıyla oldukça örtüşmektedir.

Yukarıda sunulan dizeler ve istiklâl marşının tamamı değerlendirildiğinde tüm dizelerin psikolojik sağlamlıkla uyumlu olduğu söylenebilir. Nitekim istiklâl marşı halkın psikolojik direncini ile mücadeleci ruhunu yansıtan bir şiir olarak ifade edilebilir. Mehmet Âkif Ersoy'un Türk milletinin bağımsızlık mücadelesi yolundaki azimliliğini, kararlılığını ve ruhsal gücünü dile getirdiği istiklâl marşı, onun psikolojik sağlamlık açısından önemli bir örnek şiiri olduğu görülmektedir.

Mehmet Âkif Ersoy'un bir başka şiiri olan “Bülbül” de psikolojik sağlamlıkla oldukça iç içedir. Türk halkına ait destansı bir savaş olan kurtuluş savaşının en yoğun günlerinde 1920'lerde Bursa, Yunanistan tarafından işgal edilmiştir. Dahası Osmanlı'nın ilk başkenti olan Bursa'da bulunan Osman Gazi ile Orhan Gazi türbeleri ve daha pek çok tarihi eser zarara uğratılmıştır. Bu durumdan dolayı Mehmet Âkif Ersoy içlenerek “Bülbül” şiirini yazmıştır. Bu şiire bülbül ismini vermesinin nedeni bülbülün yanık sesinin etkileyiciliğidir. Mehmet Âkif Ersoy'un bu şiiri aynı zamanda işgale karşı bir haykırış olarak da görülmektedir.

... -Eşin var, âşyanın var, baharın var, ki beklerdin;

Kıyâmetler koparmak neydi, ey bülbül, nedir derdin?

O zümrüd tahta kondun, bir semâvî saltanat kurdun;

Cihânın yurdu hep çiğnense, çiğnenmez senin yurdun, (Ersoy, 1991).

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAİRİMİZ

MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Gibi dizelere sahip olan Mehmet Âkif Ersoy'un "bûlbûl" şiiri de kişinin içsel direnci ile psikolojik sağlamlığını öne plana çıkaran güzel bir örnek olarak değerlendirilebilir. Bu şiirde bûlbûl, özgürlüğü simgelemekte, aynı zamanda da kişinin sıkıntılarla başa çıkabilme gücüne de vurgu yapmaktadır. Mehmet Âkif Ersoy bu şiiri ile, kişinin psikolojik güç ve sabrını, dış dünyadaki zorluklarla baş edebilme noktasında öne çıkardığı belirtilebilir.

Mehmet Âkif Ersoy'a air bir başka şiir;

"Şu Boğaz harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi?

En kesif orduların yükleniyor dördü beşi.

-Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya

Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.

Ne hayâsızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!

Nerde-gösterdiği vahşetle 'bu: bir Avrupalı" (Ersoy, 1985) ...

Dizeleriyle başlayan ve devam eden "Çanakkale Şehitlerine" şiiri de psikolojik sağlamlık açısından önemli bir örnek olarak gösterilebilir. Nitekim bu şiir baştan sona Çanakkale savaşının zafer ile sonuçlanmasını ve bu savaşta şehitlerin psikolojik direncini vurgulaması açısından psikolojik sağlamlıkla ilgili olduğu söylenebilir. Mehmet Âkif Ersoy bu şiiri ile kahramanlıkla ilgili derin bir içsel güç ve sarsılmaz bir inancı tasvir etmektedir. Dolayısıyla tüm vurguların psikolojik sağlamlık ile tutarlı olduğu ifade edilebilir.

Mehmet Âkif Ersoy'a ait en büyük eser olan "*Safahat*"ın içerisinde bulunan şiirlerin birçoğu, insanın içsel gücünü, sabrını ve toplumun problemlere karşı gösterdiği ciddi mücadeleyi işlemektedir. Mehmet Âkif Ersoy'un, "*Safahat*" eserinde bireysel ve toplumsal sıkıntılara rağmen insanın psikolojik olarak sağlam kalabilmesine dikkat çektiği belirtilebilir. Bunun yanı sıra, ünlü Türk şairi ve mütefekkeri Necip Fazıl Kısakürek "Çile" (Kısakürek, 1999) adlı şiir kitabında "Zindandan Mehmet Akif'e" adlı şiiri ile Mehmet Âkif Ersoy'a olan derin hayranlık ve sevgisini dile getirmenin yanında onun çektiği sıkıntılara ve zorluklara karşı nasıl mücadele ettiği ve başa çıkmaya çalıştığına ilişkin vurgular yapması da Mehmet Âkif Ersoy'un psikolojik sağlam olduğuna ilişkin mesajlar vermektedir. Nitekim Mehmet Âkif Ersoy'un psikolojik sağlam olmasının şiirlerine yansıdığı söylenebilir.

Genel olarak Mehmet Âkif Ersoy'un şiirleri incelendiğinde, özellikle vatan, özgürlük ve insanlık gibi temaların insanların psikolojik sağlamlığına ilişkin çeşitli imgeler, psikolojik direncin sembolleri ve derin psikolojik yapılar bulmanın mümkün olduğu görülmektedir. Bu durum Mehmet Âkif Ersoy şiirlerinin, gerek bireysel gerekse toplumsal mücadeleyi vurgulayan psikolojik sağlamlık açısından önemli bir yer tuttuğuna işaret etmektedir.

SONUÇ

Türk edebiyatının önde gelen isimlerinden bir tanesi ve özellikle *İstiklâl Marşı*'nın yazarı olarak tanınan istiklâl şairi Mehmet Âkif Ersoy'un şiirlerinde bulunan psikolojik sağlamlığın kişiler üzerine sağlamış olduğu psikososyal işlevini incelemek amacıyla yapılan bu çalışma sonucunda; Mehmet Âkif Ersoy'un gerek kişilik özellikleri ile gerekse şiirleri açısından önemli psikolojik sağlamlık mesajları olduğu görülmüştür. Onun şiirleri incelendiğinde, milli duygular, ahlaki değerler, toplumsal ve bireysel problemlerle mücadele temalarına ilişkin derinlemesine düşünceler ve mesajlar içerdiği söylenebilir. Mehmet Âkif Ersoy'un şiirlerinde vurgulanan psikolojik sağlamlık, bir kişinin zorluklar karşısında başa çıkabilme ve bu süreçte psikolojik

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

olarak dengede kalabilme yeteneği oldukça dikkat çektiği belirtilebilir. Mehmet Âkif Ersoy'un şiirlerinde psikolojik sağlamlık, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde de önemli psikolojik bir işlev sağladığı ifade edilebilir. Bu bilgiler bağlamında sonuç olarak Mehmet Âkif Ersoy'un şiirlerinde psikolojik sağlamlığın psikosoyal işlevleri beş bağlamda değerlendirilebilir. İlki milli kimlik ve aidiyet duygusu olarak ifade edilebilir. Mehmet Âkif Ersoy şiirlerinde Türk milletinin tarihi, kültürü ve değerleriyle olan bağlarına sürekli olarak vurgu yapmaktadır. İstiklâl Marşı'nın yazıldığı dönemde Türk halkı, işgallerle ve iç karışıklıklarla mücadele etmekteydi. Mehmet Âkif Ersoy şiirlerinde bu tür zorluklarla baş edebilmek adına güçlü bir milli kimlik duygusuna dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bu aidiyet, bireylerin kendilerini güçlü hissetmelerine destek vermekte ve toplumsal dayanışmayı arttırmaları açısından büyük önem arz etmektedir. Nitekim psikolojik sağlamlık, kişilerin zorluklara karşı mücadele edebilme yeteneğini artırmaktadır. Psikosoyal anlamda toplum içinde ortak değer ve kimlik duygusunun oluşması ve güçlenmesi, toplumsal dayanışmaya katkı sunar ve bireylerin zorluklarla karşılaştıklarında bir arada mücadelede bulunmalarını destekler. İkincisi manevi güç ve inanç olarak belirtilebilir. Mehmet Âkif Ersoy şiirlerinde manevi değerler sıkça yer verildiği görülmektedir. Nitekim Allah'a olan inanç, bireylerin manevi güç kaynağına yönelmesini teşvik etmektedir. Böylelikle bu inanç, kişinin psikolojik sağlamlık kazanmasına yardımcı olabilmektedir. İnsanlar sıkıntı ve zorluklarla karşı karşıya kaldığında, maneviyat onları güçlendirmekte ve onları psikolojik anlamda daha da dirençli hale getirmektedir. Psikosoyal anlamda manevi güç ve inanç, insanların içsel huzur yaşamasına yardımcı olmaktadır. Bu, psikolojik sağlamlığı artırmanın yanında, toplumsal olarak da güven duygusunu pekiştirmektedir. Üçüncüsü toplumsal eleştiriler ve adalet arayışı olarak nitelendirilebilir. Mehmet Âkif Ersoy, şiirlerinde toplumsal eşitsizliklere, adaletsizliğe ve insan hakları ihlallerine sıklıkla vurgu yapmaktadır. Nitekim bu eleştirileri yapma sebebi halkı daha bilinçli hale getirme ve toplumsal problemlere duyarlı hale getirme çabasıdır. Böylelikle insanların bu eleştirilerle duyarlı hale gelmesi, onlara yapılan adaletsizliklere karşı başa çıkma gücü ve psikolojik sağlamlık vermektedir. Psikosoyal anlamda toplumsal eleştiriler aracılığıyla, insanlar toplumsal problemlere karşı duyarlı olmakta, bu durum onların sosyal değişim ve adalet konusunda farkındalık kazanmalarına ve toplumsal bağlarını kuvvetlendirmelerine destek vermektedir. Dördüncüsü bireysel mücadele ve direnç olarak ifade edilebilir. Mehmet Âkif Ersoy, şiirlerinde bireysel mücadele ve direnç de dikkat çekmektedir. Tüm sıkıntı ve zorluklara rağmen yılmadan, diğer bireylere zarar vermeden hep mücadelecilik olmak gerekliliğine vurgular yapılmaktadır. Nitekim bu mücadele, kişinin psikolojik sağlamlık kazanmasına yardımcı olmaktadır. Psikosoyal anlamda kişinin direncinin artması, onun içsel çatışmalarla başa edebilme konusunda yeteneğini artırmasına katkı sunmaktadır. Dolayısıyla bu tür bir psikolojik sağlamlık, hem kişinin hem de toplumun güçlenmesine destek vermektedir. Beşincisinin ise kültürel kimlik ve ahlaki değerler olduğu söylenebilir. Mehmet Âkif Ersoy'un şiirlerinde önemli bir konumda olan kültürel ve ahlaki değerler, kişinin psikolojik olarak sağlıklı bir yapıya sahip olabilmesi için önem arz etmektedir. Mehmet Âkif Ersoy'a göre, toplum; doğruluk, adalet, sadakat ve gibi önemli erdemlere bağlı kalmalıdır. Nitekim bu erdemler, kişinin psikolojik sağlığını korumasına yardımcı olmaktadır. Psikosoyal anlamda ahlaki değerler, kişinin doğru ve daha sağlıklı kararlar alabilmesinde önemli bir işleve sahiptir. Dolayısıyla bu durum toplumsal düzenin korunmasına ve bireysel huzurun sağlanmasına ve psikolojik sağlamlığın artmasına katkı sağlamaktadır.

Bu çalışma sonucunda; Mehmet Âkif Ersoy şiirlerinde yer alan psikolojik sağlamlık, hem bireysel hem de toplumsal anlamda önemli bir psikosoyal işlev üstlenir. Adalet duygusu, toplumsal dayanışma, manevi değerler ve bireysel mücadeleye ilişkin temalar, insanların psikolojik sağlamlıklarını artırmalarına ve toplumsal bir bağ oluşturmalarına yardımcı

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

olmuştur. Bu bağlamda, Mehmet Âkif Ersoy şiirleri, kişi ve toplumların sıkıntı ve zorluklarla daha güçlü ve daha dayanıklı olmalarına destek veren önemli bir psikolojik temel sunmaktadır.

KAYNAKÇA

Banarlı, N. S. (1997). *Resimli türk edebiyatı tarihi II*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Bonanno G.A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? *American Psychologist*, 59(1), 20-28. doi:10.1037/0003-066x.59.1.20.

Düzdağ, M. E. (2013). *Mehmet Akif Ersoy*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Ersoy, M. A. (1921). İstiklal Marşı. *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Resmî Sitesi*: https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/istiklalmarsi_metin.pdf.

Ersoy, M. A. (1985), Safahat, İstanbul, İnkılâp Kitabevi.

Ersoy, M. Â. (1991). *Safahat* (Ed.: Ertuğrul Düzdağ). İstanbul: İz Yayıncılık.

Hilmi, T. (2009). *Mehmet Akif Ersoy*. İstanbul: Anonim Yayıncılık.

Kısakürek, N. F. (1999). *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>.

Masten, A. S., Best, K. M., & Garnezy, N. (1990). Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and Psychopathology*, 2(04), 425. doi:10.1017/s0954579400005812.

Masten, A. & Barnes, A. (2018). Resilience in Children: Developmental Perspectives. *Children*, 5(7), 98-113. doi:10.3390/Children5070098.

Murphy L.B. (1987). Further reflections on resilience. In E. J. Anthony & B. J. Cohler (Eds.), *The Invulnerable Child*. (pp.84-105). New York: Guilford Press.

Robbins, A., Kaye, E. & Catling, J. C. (2018). Predictors of Student Resilience in Higher Education. *Psychology Teaching Review*, 24(1), 44-52.

Rutter M. (1985). Resilience in the face of adversity. Protective factors and resistance to psychiatric disorder. *The British Journal of Psychiatry*, 147(6), 598–611. doi: 10.1192/bjp.147.6.598

Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 316–331. Doi:10.1111/J.1939-0025.1987. Tb03541.X.

Sağar, M.E. (2022a). Çocuk psikolojisi, ruh sağlığı ve temel kavramlar. B. ATEŞ (Ed.). *Çocuk Psikolojisi* (ss.1-14). Vizetek Yayınları, Ankara-Türkiye.

Sağar, M. E. (2022b). Ergenlerde duygu düzenleme, psikolojik sağlamlık ve okulda öznel iyi oluşun akıllı telefon bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(83), 926-944. DOI:10.17755/esosder.1036794.

Sağar, M. E. (2022c). The effect of solution-focused group counseling on the resilience of university students. *EInternational Journal of Educational Research*, 13(1), 103-117. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1034931>

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ

MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Sağar, M. E. & Sağar, S. (2022). Ergenlerde internet bağımlılığının yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 81-95. DOI: 10.29065/usakead.1069202.

Tansel, F. A. (2021) *Mehmed Âkif Ersoy hayatı ve eserleri*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Wagnild, G. & Young, H. M. (1990). Resilience Among Older Women. *Image: The Journal of Nursing Scholarship*, 22(4), 252-255. Doi:10.1111/J.1547-5069.1990. Tb00224.X.

Wagnild, G. M. & Young, H. M. (1993). Development and Psychometric Evaluation of There Silience Scale. *Journal of Nursing Measurement*, 1(2), 165- 178.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
MEHMET AKİF ERSOY ŞİİRLERİNDE MİLLÎ RUH VE VATANSEVERLİK

NATIONAL SPIRIT AND PATRIOTISM IN MEHMET AKİF ERSOY'S POEMS

Aynur Badalova

Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi'nde Öğretmen Azerbaycan, Bakü

<https://orcid.org/0009-0002-9288-6218>

Özet

Mehmet Akif Ersoy Türk edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden biri olarak, hem edebi eserleriyle hem de milli mücadeleye katkılarıyla derin bir iz bırakmıştır. Şiirlerinde milli kimlik, vatanseverlik ve bağımsızlık mücadelesine dair güçlü bir bilinç geliştiren Akif, Türkçeyi sade ve etkili bir şekilde kullanarak edebiyatımızda dönüşüm yaratmıştır. Akif'in eserlerinde halkın refahı ve özgürlüğü arasında güçlü bir bağ vardır. “İstiklal Marşı” ve “Safahat” gibi başyapıtlarında vatan sevgisini, bağımsızlık mücadelesini ve halkın birliğini savunmuştur. Makalede Mehmet Akif Ersoy'un Türk edebiyatındaki önemine dair bir vurgu yapılmış, onun hem edebi eserlerinin hem de milli mücadelesinin halkın ruhunu yansıtan güçlü bir birleşim sunduğu belirtilmiş, Akif'in şiirlerinde yer alan milliyetçilik, özgürlük ve vatanseverlik konusu edebiyatın yanı sıra toplumsal bilinç ve moral açısından da çok önemli bir yer tutuyor. Mehmet Akif Ersoy eserlerinde Türk milletinin bağımsızlık mücadelesini ve vatanseverlik duygusunu derinlemesine işlerken, halkın refahı ve özgürlüğünü ön planda tutmuştur. Akif'in şiirleri, sadece edebi anlamda değil, aynı zamanda toplumsal ve milli birer sembol haline gelmiştir. Akif dilindeki ustalık ve derin bakış açısıyla, Türk milletinin birlik ve azimle her türlü zorlukla baş edebileceğini güçlü bir şekilde ifade etmiştir. Eserleri sadece tarihî birer belge değil, aynı zamanda her nesil için ilham kaynağı olan bir milli ruhu yaşatmaktadır. Akif'in edebiyatı, milletin birliği ve bağımsızlığı için bir araç olarak şekillenmiş ve halkın gönlünde derin izler bırakmıştır.

Anahtar kelimeler: şiir, millet, hürriyet, birlik, şair.

Abstract

Mehmet Akif Ersoy as one of the most important personalities of Turkish literature, has left a deep mark both with his literary works and his contributions to the national struggle. Akif who developed a strong consciousness about national identity, patriotism and struggle for independence in his poems, created a transformation in our literature by using Turkish in a simple and effective way. In Akif's works, there is a strong bond between people's welfare and freedom. In his masterpieces such as the “Independence march” and “Safahat”, he defended the love of the country, the struggle for independence and the unity of the people. The article emphasizes the importance of Mehmet Akif Ersoy in Turkish literature, it is stated that both his literary works and his national struggle offer a strong combination that reflects the spirit of the people. Mehmet Akif Ersoy, in his works, while deeply processing the struggle for independence and patriotism of the Turkish nation, put the welfare and freedom of the people in the foreground. Akif's poems have become not only literary, but also social and national symbols. Akif with his mastery of language and deep perspective, strongly expressed that the

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Turkish nation can cope with all kinds of difficulties with unity and determination. His works are not only historical documents, but also a national spirit that is a source of inspiration for every generation. Akif's literature was shaped as a tool for the unity and independence of the nation and left deep traces in the hearts of the people.

Keywords: poetry, nation, freedom, unity, poet.

Giriş

Mehmet Akif Ersoy Türk edebiyatının en seçkin ve etkili şahsiyetlerinden biri olarak, yalnızca edebi birikimiyle değil, aynı zamanda milli mücadelenin ideolojik ve manevi yönlerine yaptığı katkılarla da tarihimizdeki önemli yerini almıştır. Şiirlerinde ve nesirlerinde Türk milletinin toplumsal ve kültürel değerlerine, milli kimliğine ve bağımsızlık mücadelesine dair derin bir bilinç geliştiren Akif edebiyatımızda hem dilsel hem de tematik anlamda büyük bir dönüşüm yaratmıştır. Türkçeyi en sade ve en güçlü biçimde kullanma yeteneği, onun dildeki ustalığını ve edebiyat anlayışını pekiştirmiştir. M.Küçük söylemiştir: “*Mehmet Âkif’in dili ve Türkçeyi kendine özgü kullanma biçimi başlı başına bir inceleme konusudur. Âkif, çok farklı kesimlerden bütün Türk halkının konuştuğu Türkçeyi çok iyi bilen bir şairdir.*” [1.]

Akif’in eserleri sadece bir sanatçı kimliğiyle değil, aynı zamanda bir düşünür ve ideolog olarak da edebiyat tarihimize katkıda bulunmuş, dilin toplumsal ve kültürel işlevine dair önemli izler bırakmıştır. Türk milletinin Kurtuluş Savaşı’ndaki mücadelesine ve millî bağımsızlık idealine duyduğu derin sevgi ve bağlılık Ersoy’un edebi kişiliğini ve eserlerini şekillendiren temel unsurlardan biri olmuştur.

Ersoy’un şiirleri zamanın toplumsal ve siyasi koşullarını gözler önüne sererken aynı zamanda insanları bir araya getiren güçlü bir milli kimlik duygusunun oluşturulmasına katkı sağlamıştır. Onun edebi anlayışının temeli, millî değerlerin ve kültürün korunması gerektiği üzerine kuruludur. Mehmet Akif Ersoy’un şiirlerinde milli ruh ve vatanseverlik, sadece bireysel bir duygu değil, aynı zamanda toplumun ortak mücadelesinin ve birliğinin simgesi haline gelir. En bilinen eserlerinden biri olan “İstiklal Marşı” nda Türk milletinin bağımsızlık mücadelesine duyduğu derin sevgi ve kararlılık açıkça hissedilir. “İstiklal Marşı” nda vatanseverlik ruhu, Akif’in milletin bağımsızlık idealini savunmak için verdiği mücadeleye dair ne kadar kararlı olduğunun bir yansımasıdır. Bu şiir, Türk milletinin vatanına olan derin bağlılığını, özgürlük için savaşıma kararlılığını ve zafer için duyduğu inancı pekiştirir. Mehmet Akif Ersoy’un en büyük eserlerinden biri olan Safahat Türk milletinin milli şuurunu uyandırmaya yönelik yazılmış bir başyapıttır. Eser, Akif’in dönemin toplumsal ve siyasal olaylarına dair gözlemlerini içerirken, aynı zamanda vatan sevgisi ve millî kimlik üzerine derinlemesine düşüncelerini aktarır. Şiirlerinde Akif halkın yaşayış biçimini, toplumsal sorunları, hükümetin yanlış politikalarını sert bir şekilde eleştirirken, vatanın savunulması gerektiğine ve milletin birleşmesi gerektiğine de dikkat çeker. Safahat’ta yer alan şiirlerde millî kültürün ve tarih bilincinin önemi sıkça vurgulanır. Akif halkı bir arada tutan değerlerin korunmasının, milletin bağımsızlığının teminatı olduğunu savunur. Bu noktada Akif’in vatanseverlik anlayışı, sadece dış tehditlere karşı bir savunma değil, aynı zamanda iç huzurun, birlik ve beraberliğin de sağlanması gerektiği üzerine kuruludur. Mehmet Akif Ersoy vatanseverlik anlayışını yalnızca bir ulusal aidiyet duygusunun ötesinde halkın refahı ve mutluluğu için bir sorumluluk olarak görmüştür. Eserlerinde vatan sevgisini sadece dış düşmanlarla savaşmak olarak değil, aynı zamanda halkın eğitilmesi, yoksulluğun giderilmesi, ahlaki değerlerin yüceltilmesi gibi toplumsal meselelerin çözülmesi gerektiği düşüncesiyle birleştirir. Özellikle Safahat’ta yer alan şiirlerde Akif halkın eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi gerektiğine vurgu yapar. Akif halkı bilinçlendirecek bir eğitim

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTIKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ

MEHMED ÂKIF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

anlayışına olan ihtiyacı sıklıkla dile getirmiştir. Ona göre güçlü bir milletin temeli, güçlü bir eğitimden geçer ve bu eğitimle birlikte gelen milli bilinç, halkı gerçek bir vatansever yapar. Akif' şiirlerinde edebi kimliğini ve vatan sevgisini en yoğun şekilde ortaya koymuştur.

Şairin şiirlerinden örneklerin incelenmesi

Akif'in vatanseverlik konusundaki önemli şiirlerinden birincisi "İstiklal Marşı" şiiridir. Bu şiir Türk milletinin Kurtuluş Savaşı'ndaki zaferini kutlamakla birlikte, aynı zamanda Türk milletinin bağımsızlık mücadelesi sırasında karşılaştığı zorlukları, direncini ve inancını da yansıtır. Şiir vatanın bağımsızlığı için canını veren şehitleri ve halkın verdiği mücadeleyi onurlandırır.

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın

Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.

Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın .

Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın. [5.]

İstiklal Marşı'ndan alınan bu dört dize şairin milli mücadelenin ruhunu, halkı cesaretlendirme ve özgürlük mücadelesi için bir araya getirme amacıyla kaleme aldığı derin anlamlarla doludur. Şiir yalnızca bir askeri direnişin anlatımı değil, aynı zamanda halkı toplumsal bilinçle harekete geçiren bir çağrıdır. Milletin vatanına kast eden, düşman ya da hain iç tehditlere karşı uyanık olma çağrısında bulunur. Buradaki "alçaklar" ifadesi, vatanı işgal etmek, milletin bağımsızlık mücadelesine karşı duran düşmanları simgeler. Akif, burada halkı ve milleti düşman karşısında birlik olmaya, topraklarını savunmaya ve onlara asla teslim olmamaya çağırmaktadır. Bu çağrı, bir anlamda vatana ihanet edenlerin ve dış düşmanların bu topraklara adım atmasını engellemek adına bir uyarıdır.

Mehmet Akif Ersoy'un "Çanakkale Şehitlerine" adlı şiiri de Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinin sembollerinden biri olup, Türk tarihinin önemli anlarından olan Çanakkale Zaferi'ni ve bu zaferdeki şehitlerin kahramanlıklarını yücelten bir metin olarak edebiyatımıza derin bir anlam katmaktadır. Akif bu şiirinde hem bireysel hem de toplumsal kahramanlık anlayışını işler ve vatan savunmasının kutsallığını vurgular. Şiir aynı zamanda bir milleti birleştiren değerleri ve insanlık tarihindeki medeniyet kavramının altını çizer.

Şu Boğaz harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi?

En kesîf orduların yükleniyor dördü beşi,

Tepeden yol bularak geçmek için Marmara 'ya-

Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.

Ne hayâsızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!

Nerde gösterdiği vahşetle <<bu: bir Avrupalı>>

Dedirir - yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,

Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi! [5]

Şiirde en belirgin mevzu millî mücadele, kahramanlık ve vatanseverliktir. Akif, Çanakkale Savaşı'nı, Türk milletinin bağımsızlık için verdiği büyük bir mücadele olarak anlatırken, şehitlerin fedakârlığını ve vatan uğruna verdikleri canları yüceltiyor. Şiir sadece bir savaşın anlatısı değil, aynı zamanda bir milletin direncinin ve azminin simgesidir. Akif savaşın korkunç şartlarına rağmen Çanakkale'deki askerlerin nasıl vatan uğruna canlarını feda ettiklerini anlatırken, "Vurulmuş tertemiz alnından, uzanmış yatıyor, Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

batıyor!" gibi dizelerle şehitlerin manevi büyüklüğünü vurgular. Akif'in bu şiirinde bireylerin fedakarlığı, milletin gücü ve birliğiyle birleşir. Çanakkale Zaferi'ni kazanmak, tek bir askerin kahramanlık gösterisiyle değil, tüm milletin ruhsal gücü ve birbirine olan bağlılığıyla mümkün olmuştur. Akif, dilindeki ustalık, derin dini ve felsefi bakış açısı, milli bilinç ve kahramanlık düşüncesi ile Türk milletinin tarihindeki en önemli anlardan birini edebi bir şahesere dönüştürmüştür. Şehitlerin fedakârlığını yücelten bu şiir, sadece bir savaşın değil, aynı zamanda bir milletin direncinin, inancının ve birlikteliğinin simgesidir. Akif "Çanakkale Şehitlerine" şiirinde geçmişin kahramanlıklarını yüceltirken, aynı zamanda geleceğe dair bir umut ve azim çağrısı vermektedir.

Sonuç

Mehmet Akif Ersoy eserlerinde milli ruh ve vatanseverlik konularını işlerken bu kavramları halkın refahı ve özgürlüğü ile iç içe geçirmiştir. Edebiyatı sadece sanat için değil, milletin birliği ve bağımsızlığı için bir araç olmuştur. "İstiklal Marşı", "Çanakkale Şehitlerine" ve "Safahat" gibi eserler, hem edebi hem de toplumsal bir anlam taşır. Akif Türk milletinin her türlü zorlukla baş edebileceğini ve bağımsızlık mücadelesinde başarılı olabileceğini en güçlü şekilde ifade etmiştir. Onun eserlerinde milli ruh, bir milletin varoluşunu ve geleceğini şekillendirecek kadar önemli bir güç olarak kendini gösterir. Mehmet Akif Ersoy'un eserleri, bugüne kadar Türk milletine ilham vermeye devam etmekte ve milli ruhu her nesilde yeniden canlandırmaktadır. Mehmet Akif Ersoy'un eserleri, Türk milletinin gücünü ve birliğini sürekli olarak hatırlatan şiirlerdir. Akif'in eserleri sadece bir dönem için değil, Türk milletinin her döneminde geçerli olan evrensel değerleri temsil eder. Bu eserler Türk milletinin özgürlüğünü, bağımsızlığını, birliğini ve direncini simgeleyen birer kültürel miras olarak, her dönemde Türk halkını aydınlatmaya ve güçlendirmeye devam etmektedir. Akif'in edebi mirası, her nesilde yeniden keşfedilen ve hayat bulan bir güç kaynağıdır.

Kaynakça

1. Murat, Küçük (2014). Mehmet Âkif Ersoy Ve Türkçe. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi 21, 2
2. Ersoy, Mehmet Akif (2009). Safahat. Eski ve Yeni Harflerle Karşılaştırmalı Neşir ve Safahat Dışında Kalmış Şiirler. Hzl. M. Ertuğrul Düздаğ. İstanbul: İz Yayıncılık.
3. Gökçek, Fazıl (2013). Bir medeniyetin Şairi Mehmet Âkif. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
4. Okay, Orhan (1989). Mehmet Akif - Bir Karakter Heykelinin Anatomisi. Ankara: Akçağ Yayınları.
5. Mehmet Akif Ersoy'dan Şiirler.
https://www.angelfire.com/super/beyaz_gul/SiirlerMAE.html
6. Mehmet Âkif Ersoy Edebi Kişiliği, Şiiri ve Özellikleri.
<https://www.turkedebiyati.org/mehmet-akif-ersoy-edebi-kisiligi/>

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
VETERİNER HEKİM VE MİLLÎ ŞAİR: MEHMET AKİF ERSOY

VETERINARIAN AND NATIONAL POET: MEHMET AKİF ERSOY

Selda KARADAĞ

Dr., Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zootekni Anabilim Dalı, Kars, Türkiye

ORCID: 0000-0003-0571-9711

ÖZET

Mehmet Akif Ersoy, Türk edebiyatının ve milli mücadelenin en önemli şahsiyetlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ersoy, edebi kimliğinin yanı sıra veteriner hekim ve milletvekili olarak da hizmet vermiş ve Türk milletin tarihinde derin izler bırakmıştır. İlk sivil veteriner yüksekokulu olan Ziraat ve Baytar Mektebi'nden birincilikle mezun olmuş ve uzun yıllar veteriner hekim olarak görev yapmıştır. Eserlerinde millî değerleri, bağımsızlığı ve toplum bilincini ön plana çıkaran Ersoy, edebiyatın çeşitli alanlarına katkı sunmuş ve şiirlerinde toplumsal sorunlara ağırlık vermiştir. Ancak onun edebî ve millî kimliğini en güçlü şekilde yansıtan eseri İstiklal Marşı'dır. İstiklal Marşı, 12 Mart 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde okunduktan sonra ulusal marş olarak kabul edilmiştir. Mehmet Akif Ersoy, İstiklal Marşı'nı Türk milletine armağan etmiş ve eserlerinin hiçbirinde İstiklal Marşına yer vermemiştir. Mehmet Akif'in edebî kimliği sadece İstiklal Marşı ile sınırlı kalmamıştır. Eserleri sanatsal üslubunun yanı sıra içerdiği derin anlamlarla da dikkat çekmektedir. Mehmet Akif Ersoy, hem sanatıyla hem de fikirleriyle Türk milletin özgürlük mücadelesinin edebî ve millî sesi olmuştur.

Anahtar kelimeler: Milli Şair, Veteriner Hekim, İstiklal Marşı, Mehmet Akif Ersoy

ABSTRACT

Mehmet Akif Ersoy is recognized as one of the most important figures of Turkish literature and the national struggle. In addition to his literary identity, Ersoy also served as a veterinarian and member of parliament and left deep traces in the history of the Turkish nation. He graduated from the Agriculture and Baytar School, the first civilian veterinary college, at the top of his class and worked as a veterinarian for many years. Ersoy, who emphasized national values, independence and social consciousness in his works, contributed to various fields of literature and focused on social problems in his poems. However, the work that most strongly reflects his literary and national identity is the National Anthem. The National Anthem was adopted as the national anthem after it was read in the Turkish Grand National Assembly on March 12, 1921. Mehmet Akif Ersoy dedicated the National Anthem to the Turkish nation and did not include the National Anthem in any of his works. Mehmet Akif's literary identity was not limited to the National Anthem. His works draw attention not only with their artistic style but also with the deep meanings they contain. Mehmet Akif Ersoy has been the literary and national voice of the Turkish nation's struggle for freedom with both his art and his ideas.

Keywords: National Poet, Veterinarian, National Anthem, Mehmet Akif Ersoy

GİRİŞ

Mehmet Âkif Ersoy yaşadığı dönemin toplumsal ve siyasal dönüşümlerine tanıklık eden önemli biri olarak tanınmaktadır. Şiirleri ve makaleleri aracılığıyla toplumsal, siyasi ve kültürel meseleleri ele alarak, yaşadığı dönemin ruhunu yansıtan önemli bir fikir adamı, edebiyatçı ve veteriner hekim olarak öne çıkmaktadır. Eserlerinde, milletin değerlerini, toplumsal sorunları ve ahlaki sorumlulukları güçlü bir anlatımla işlemiştir (Hafçı, 2024).

Mehmet Âkif Ersoy'un sanat anlayışı bireysel bir ifade biçiminden ziyade toplumsal bilinç ve sorumluluk çerçevesinde şekillenmiştir. Ona göre sanat, sadece estetik bir kaygı taşımaktan öte, halkı bilinçlendirme ve yönlendirme amacını da taşımaktadır. Bu düşünce ile eserlerinde halkın anlayabileceği sade ve etkileyici bir dil kullanarak toplumsal meseleleri gerçekçi bir bakış açısıyla ele almıştır. Veteriner hekim olarak Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde görev yaparken gözlemlediği toplumsal ve ekonomik sorunlar, onun eserlerine derinlik kazandırmış, halkın sıkıntılarını doğrudan yansıtmaya olanak sağlamıştır. Gerçekçiliğe dayalı bu edebî anlayış, özellikle milli kimlik, ahlaki değerler ve vatan sevgisi temalarını ön plana çıkarmasına neden olmuştur. Bu yönüyle, sadece bir edebiyatçı olarak değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümün öncüsü olarak da kabul edilmekte; düşünceleri ve eserleri günümüzde dahi etkisini sürdürmektedir (Özcan, 2012; Yüce, 2022).

VETERİNER HEKİM MEHMET AKİF ERSOY

Mehmet Âkif Ersoy, yalnızca milli şair ve büyük bir vatansever olarak tanımlanmakla kalmayıp, aynı zamanda 1889 yılında açılan ilk Sivil Veteriner Okulu'ndan birincilikle mezun olmuş başarılı bir veteriner hekimdir. Ersoy, yirmi yıl boyunca veteriner hekim olarak görev yapmıştır. Her fırsatta veteriner hekim kimliğini ön plana çıkararak, mesleğine duyduğu sevgi ve saygıyı gösterdiği gibi, veteriner hekimlik alanındaki bilimsel çalışmalara da katkıda bulunmuştur (İz, 1988; Sinmez ve Yaşar, 2011). Mehmet Âkif Ersoy, veteriner hekim olarak mesleğini icra ederken, ülkenin en ücra köyleri dahil olmak üzere memleketin her yerinde yaşanan olumsuzlukları doğrudan gözlemlene imkânı bulmuştur. Bu gözlemler, onun eserlerini oluştururken önemli bir güç kaynağı olmuştur. Mehmet Âkif Ersoy, mesleki deneyimlerinden edindiği bilgileri eserlerine yansıtarak toplumsal sorunlara ışık tutmuş ve halkı bilinçlendirmeyi amaçlamıştır (Sinmez ve Yaşar, 2011; Arslan, 2012).

Mehmet Âkif Ersoy'un veteriner hekim olarak mesleğine duyduğu saygıyı **"Çünkü bir tecrübe etsen senin aklın da yatar, bize insan hekiminden daha lazım baytar"** dizeleriyle dile getirmiştir. Bu ifadeyle, veteriner hekimliğin yalnızca hayvan sağlığıyla sınırlı kalmadığı, aynı zamanda toplum sağlığı açısından önemli bir role sahip olduğu vurgulanmaktadır. Veteriner hekimler, hayvanlardan insanlara bulaşabilen zoonoz hastalıkların önlenmesi, hayvansal gıdaların güvenliği ve tarımsal üretimin sürdürülebilirliği gibi birçok önemli alanda topluma hizmet etmektedir. Ersoy'un bu dizeleri, veteriner hekimlerin toplum sağlığı açısından taşıdığı kritik önemi vurgularken, aynı zamanda mesleğin gerekliliğini ve değerini güçlü bir anlatımla gözler önüne sermektedir.

Mehmet Âkif Ersoy, veteriner hekim olarak mesleğini icra ettiği yıllarda, bilimsel çalışmalar yürüten ilk veteriner hekim derneklerinin kurucu üyelerinden biri olmuştur. Ayrıca, veteriner hekimlik alanında yayımlanan dergilerin yayın kurulu üyeleri arasında yer alarak, mesleğinin gelişimine katkı sağlamıştır. Mehmet Âkif Ersoy, veteriner hekim adaylarının nitelikli bir şekilde yetişmesi gerektiğine inanarak, Halkalı Baytar ve Ziraat Mektebi'nde dersler vermiştir. Böylece, mesleğin gelişimine ve eğitimine önemli katkılar sağlamış; öğrencilerine yalnızca

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MİLLİ ŞAİRİMİZ

MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

mesleki bilgi kazandırmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal sorumluluk bilinci kazandırmayı da hedeflemiştir (Arslan, 2012).

MİLLÎ ŞAİR MEHMET AKİF ERSOY

Mehmet Âkif Ersoy, edebi kimliği ve veteriner hekim kimliğiyle tanınmanın yanı sıra, eğitim ve siyaset gibi farklı alanlarda da önemli katkılar sunmuş bir isimdir. Edebiyat dünyasında "Safahat" adlı eseriyle tanınan Ersoy aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin milli marşı olan İstiklâl Marşı'nın yazarıdır. Mehmet Âkif Ersoy'u İstiklâl Marşı'nı yazmaya yönlendiren olaylar zinciri, Millî Mücadele'nin en zorlu dönemlerinde gelişmiştir. Milli mücadelenin ruhunu yansıtmak ve yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin milli marşını belirlemek amacıyla ödüllü bir şiir yarışması düzenlenmiştir. Mehmet Âkif Ersoy, başlangıçta para ödülü bulunan bir yarışmaya katılmanın doğru olmayacağını düşünerek İstiklâl Marşı yarışmasına katılmak istememiştir. Ancak yarışmaya toplam 724 şiir katılmasına rağmen, Eğitim Bakanlığı bu eserler arasında millî marş niteliğine sahip güçlü bir şiir bulamamıştır. Bu durum üzerine, dönemin Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver, Mehmet Âkif Ersoy'a bir davet mektubu yazarak yarışmaya katılmasını istemiştir. Ersoy fikrini değiştirerek yarışmaya katılmaya karar vermiş ve Türk milletinin bağımsızlık mücadelesini en güçlü şekilde yansıtan İstiklâl Marşı'nı kaleme almıştır (wikipedia.org, 2025).

Mehmet Âkif Ersoy tarafından kaleme alınan şiir başlangıçta "Kahraman Ordumuza" başlığıyla yazılmış olup, daha sonra 12 Mart 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından İstiklâl Marşı" adıyla resmî olarak kabul edilmiştir. İstiklâl Marşı, Millî Mücadele Dönemi'nden itibaren Türk milletinin birlik ve bütünlüğünü pekiştiren, ortak hafızasını ve kültürel kodlarını yansıtan önemli bir metindir. Bu eser, sadece bir ulusal marş olmanın ötesinde, dönemin ruhunu ve bağımsızlık mücadelesinin ideallerini yansıtan tarihî ve edebî bir belge niteliği taşımaktadır (Söylemez ve Dönmez, 2024). Mehmet Âkif Ersoy, kazandığı beş yüz liralık ödülü, yoksul kadın ve çocuklara iş öğretmek ve onların yoksulluklarını sona erdirmek amacıyla kurulan Darülmesaiye'ye bağışlamıştır. Ayrıca Ersoy İstiklâl Marşı'nın Türk milletinin ortak eseri olduğunu vurgulamış ve marşı, şiirlerini topladığı 'Safahat' adlı eserine dahil etmemiştir (wikipedia.org, 2025).

İstiklâl Marşı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez bir millî değer olarak kabul edilmiştir. Resmî törenlerde ve ulusal etkinliklerde marşın yalnızca ilk iki kıtası çalınmakta ve söylenmektedir. Marşın bestecisi Osman Zeki Üngör'dür. İstiklâl Marşı millî marş olarak kabul edildikten sonra Maarif Bakanlığı tarafından düzenlenen beste yarışmasına 24 besteci davet edilmiş, bu süreç sonunda Osman Zeki Üngör'ün bestesi resmî marş olarak kabul edilmiştir (wikipedia.org, 2025)

MEHMET AKİF ERSOY'A DUYULAN SAYGININ SOMUTLAŞMASI

Mehmet Âkif Ersoy, hem Türk edebiyatı hem de veteriner hekimler camiasında önemli bir konuma sahip olmasının yanı sıra, devlet ve toplum nezdinde duyulan derin saygı ve sevgi ile tanınan bir isimdir. Böylece adı birçok kamu kurumu, yerleşim yeri, mahalle ve sokağa verilerek, toplumun ona duyduğu saygı ve sevgi somut bir biçimde ifade edilmiştir. Mehmet Âkif Ersoy'un eğitime ve bilime olan katkıları göz önünde bulundurularak, 2006 yılında Burdur'da onun adını taşıyan Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi kurulmuş ve böylece ona olan saygı somut bir şekilde gösterilmiştir. Bunun yanı sıra, 2011 yılı, Mehmet Âkif Ersoy'un vefatının 75. yılı ve İstiklâl Marşı'nın kabulünün 90. yılı olması dolayısıyla "Mehmet Akif Ersoy Yılı" olarak ilan edilmiştir (Bacanlı, 2018).

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAİRİMİZ

MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Mehmet Âkif Ersoy, yalnızca edebiyatçılar, veteriner hekimler veya fikir adamları arasında değil, toplumun her kesiminde büyük bir etki yaratmış, geniş bir kitle tarafından tanınmış ve saygı duyulmuştur. Toplumun farklı kesimleri, ona duydukları hayranlık ve takdirin bir ifadesi olarak, onun anısını yaşatmak amacıyla şiirler ve derlemeler kaleme almışlardır. Bu bağlamda, babam Kemalettin KARADAĞ tarafından yazılan dizeler de bu saygı ve minnetin bir örneğini teşkil etmektedir.

MEHMET AKİF ERSOY'A

Çekildi bayraklar, gökler ağladı,
Milli marşımızın teli, Mehmedim.
Kurtuluş savaşı yürek dağladı,
İstiklal Marşının dili, Mehmedim.

Atatürk, İnönü, kahraman ordu,
Canı pahasına vatanı kurdu.
Milli mücadele Cumhuriyet oldu,
Asla solmayacak gülü, Mehmedim.

Ölmedi şehitler, kefensiz canlar,
Helali hoş olsun dökülen kanlar.
Hür yaşarsınız, sizin olsun zindanlar
İşte bu Türklüğün yolu, Mehmedim.

Milli şairimiz başımın tacı,
Kemal'i, savaşlar çok büyük acı.
Hürriyettir kurtuluşun ilacı,
Bu ülke Mehmetler dolu, Mehmedim.

KEMALETTİN KARADAĞ

Mehmet Âkif Ersoy uluslararası alanda da tanınan önemli bir şahsiyettir. Mehmet Âkif Ersoy'un uluslararası tanınırlığı, ölümünün 20. yılına denk gelmektedir. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü, 1956 yılında Mehmet Âkif Ersoy'un anısını yaşatmak amacıyla üç seri pul basmış ve bu pulların üzerine Ersoy'un fotoğrafı ile birlikte İstiklâl Marşı'ndan birer mısra eklemiştir. Bu pullar, uluslararası alanda tanınan bir derginin İngilizce, Almanca ve Fransızca olarak yayımlanan sayılarından birinde yer almış olup, ayrıca Mehmet Âkif Ersoy'un biyografisine de geniş yer verilmiştir. Bu yayın, Ersoy'un sadece Türkiye'de değil, dünya genelinde tanınmasına katkı sağlamış ve onun fikirleri ile eserlerinin uluslararası akademik ve kültürel çevrelerde değerlendirilmesine imkân sunmuştur (Arslan, 2012).

SONUÇ

Mehmet Âkif Ersoy, yalnızca edebî kimliğiyle değil, aynı zamanda fikir adamı, veteriner hekim, eğitimci ve siyasetçi olarak toplumun her kesimine hitap eden bir aydın olarak Türk kültür ve düşünce hayatında önemli bir yer edinmiştir. Millî Mücadele yıllarında, şiirleri ve yazılarıyla toplumun bilinçlenmesine katkıda bulunmuş, özellikle İstiklâl Marşı ile Türk milletinin bağımsızlık ruhunu ve vatan sevgisini en güçlü şekilde ifade etmiştir. İstiklal Marşı yalnızca bir marş olmanın ötesinde, bağımsızlık mücadelesinin edebî ve manevi bir belgesi niteliğindedir. Bunun yanı sıra, onun veteriner hekim olarak yürüttüğü çalışmalar da ülkenin bilimsel gelişimine katkı sağlamış ve bu yönü çoğu zaman gölgede kalmış olsa da disiplinler arası bir entelektüel kimliğe sahip olduğunu göstermiştir. Mehmet Âkif Ersoy yalnızca yaşadığı döneme değil, kendisinden sonraki nesillere de ilham veren çok yönlü bir şahsiyet olmuştur. Onun bıraktığı miras, hem edebiyat hem de bilim alanında değerini korumaya devam etmekte ve Türkiye'nin kültürel hafızasında önemli bir yer tutmaktadır.

KAYNAKLAR

Arslan, E. S. (2012). Mehmet Âkif Ersoy'u Veteriner Hekim Olmaya Götüren Sebepler ve Veteriner Hekimlik Yaparken Gösterdiği Etik Tutumlar. *Animal Health Production and Hygiene*, 1(1), 59-63.

Bacanlı, H. (2018). Birinci TBMM'de Burdur Milletvekili Mehmet Akif (ERSOY) ve Faaliyetleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 34(97), 1-54.

Hafçı, H. Ö. (2024). Korku İle Ümit Arasında Bülbül'den İstiklâl Marşı'na Mehmet Âkif. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (38), 473-482.

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stikl%C3%A2l_Mar%C5%9F%C4%B1, Erişim tarihi: 20.02.2025.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_%C3%82kif_Ersoy, Erişim tarihi: 19.02.2025.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Osman_Zeki_%C3%9Cng%C3%B6r, Erişim tarihi: 21.02.2025.

İz, F. (1988). Mehmet Akif Ersoy Biyografisi.

Özcan, S. (2012). Çanakkale destanı, İstiklal Marşı ve Mehmet Akif Ersoy.

Sinmez, Ç. Ç., & Yaşar, A. (2011). Veteriner hekimliği yönüyle Mehmet Akif Ersoy. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20(2), 143-149.

Söylemez, Y., & Dönmez, B. K. (2024). İstiklâl Marşı'nda Önvarsayım ve Önvarsayım Tetikleyicileri. *Turcology Research*, (80), 188-201.

Yüce, S. (2022). Mehmet Âkif'in Sanat Ve Estetik Anlayışı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi 26, 1, 218-233, DOI2: 10.53372/turkoloji.1116429.

VOICE OF VICTORY IN MEHMET AKIF'S "INDEPENDENCE MARCH"

Rəhilə Hümətova

f.ü.f.d. dosent, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti Filologiya fakültəsi Azərbaycan dili və onun tədrisi texnologiyası bölümü

ORCID: 0000-0003-2521-6361

ÖZET

Mehmet Akifin “İstiqlal marşı” azadlıq savaşını, mehmetciklərin dəyanət və qəhrəmanlığını söyləyən əbədi dastandır! Torpağın hər qarışını qanları ilə suvaranların, altında minlərlə kəfənsiz yatanların, haqqa tapan millətinin azad yaşaması uğruna canlarını qurban verənlərin – şəhidlərin dastanıdır! Mehmet Akifi, Çanaqqala savaşını, düşmən üzərinə “İstiqlal marşı” ilə gedənləri əbədi yaşadanların dastanıdır! “İstiqlal marşı”nın hər bir misrası, hər bir sözü amansız düşmənlə savaşa girdi, öz arxasınca türk mehmetciklərini səslədi. Mehmet Akif ağır durumda, ölüm-dirim savaşında sözün gücü ilə möcüzə yaratdı. Çanaqqala savaşında sönməkdə olan ümidləri yenidən alovlandırmaq, milli ruhu dirçəltmək vəzifəsini M.Akif “İstiqlal marşı” ilə reallaşdırdı. İstiqlalın, şəhidlərin qisasını almaq diləyinin, Vətəni yağılardan qurtarmaq, milli düşüncəni oyandırmaq istəyinin poetik əksi olan Marşın hər bir dil vahidi yalnız zəfər hayqırır. Və buna görə də millətini istiqlala, mehmetcikləri zəfərə səsləyən “Marş”ın əksər misralarında hərəkət bildirən sözlər (feillər) əsasən feilin əmr şəkli ilə ifadə edilib. Feilin əmr şəkli müstəvisində sintaktik-semantik bütövlük, zəngin leksika “İstiqlal marşı”nın ədəbi-bədii dəyərini qüvvələndirir. Poetik təfəkkürün süzgəcindən keçirilən hər bir dil vahidi, sözlərin yaratdığı emosional ahəng Marşın semantik yükü ilə vəhdət halında verilir. Şair Milli marşın hər bir misrasında istər səsin, istər sözün poetik gücünü qələbəyə yönləndirir. Əmr şəkli ilə ifadə edilən feillər türk millətini ayağa qalxmağa, savaşmağa, bu cənnət vətəni yadlara verməməyə, haqqı olanı almağa çağırır. Düşmən üzərinə hücumə keçən əsgərlərin hayqırtısı, zəfərə çağırış nidaları yeri-göyü titrədir: *Haqqıdır, haqqa tapan millətimin istiqlal! Arkadaş, yurduma alçaqları uğratma, saqın! Siper et sinəni, dursun bu həyasızca axın... Basdığın yerləri “torpaq” deyərək keçmə, tanı, Düşün altındakı minlərcə kəfənsiz yatana. Sən şəhid oğlusan, incitmə, yazıqdır atanı, Vermə, dünyaları alsan da, bu cənnət vatana!* Bu misraları həyəcənsiz söyləmək mümkünsüzdür. Sanki ölüm-dirim savaşını gözlərinin qarşısında canlanır. Şairin feilin əmr şəklinin müxtəlif üslubi çalarları ilə ifadə edilmiş fikirlərini süsləyən əmr intonasiyası səni zəfərə səsləyir, milli hissləri oyadır. Bu da təbiidir. Çünki feil bir nitq hissəsi kimi hərəkət ifadə edir, mənşəyi millidir. M.Akifin poetik niyyətinin ifadəsi məhz onu tələb edib. “İstiqlal marşı”nın qüdrəti, Mehmet Akif sözünün möcüzəsi bax budur! Milli dil vahidlərinin qüdrəti ilə hücumə keçərək əbədi zəfər qazanmaq! Məqalədə “İstiqlal Marşı”nın dil xüsusiyyətlərindən söhbət açılmışdır.

Açar sözlər: Mehmet Akif, “İstiqlal marşı”, zəfər hayqırtısı, feilin əmr şəkli

ABSTRACT

Mehmet Akif's "Independence March" is an eternal epic that tells about the war of freedom, the courage and heroism of Mehmeds! It is the saga of those who watered every inch of the land with their blood, thousands of people who lie without a shroud, who sacrificed their lives for the freedom of their righteous nation - martyrs! Mehmet Akif is the epic of those who survived the

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Dardanelles war, marching on the enemy with the "Independence March" forever! Every line, every word of the "Independence March" went into battle with the merciless enemy, calling out the Turkish cheers behind them. Mehmet Akif created a miracle with the power of words in a difficult situation, in a battle of life and death. M. Akif fulfilled the task of rekindling the hopes that were extinguished in the Dardanelles war and reviving the national spirit with the "Independence March". Each language unit of the March, which is a poetic reflection of independence, the desire to avenge the martyrs, the desire to save the Motherland from oil, and to awaken the national consciousness, screams only victory. And that's why in most of the verses of the "March" that calls for the independence of the nation and the victory of Mehmetcik, the words (verbs) expressing action are mainly expressed by the imperative form of the verb. The syntactic-semantic integrity and rich lexicon at the level of the command form of the verb strengthen the literary-artistic value of "Independence anthem". Each language unit passed through the filter of poetic thinking, the emotional harmony created by the words is given in unity with the semantic load of March. The poet directs the poetic power of voice and words to victory in every line of the national anthem. Imperative verbs call the Turkish nation to stand up, to fight, not to give this heavenly homeland to strangers, to take what is rightfully theirs. The screams of the soldiers attacking the enemy, the shouts of victory shake the earth and the sky: *It is right, the independence of my nation who found the right! Friend, don't insult my country, don't! Shield your chest, let this shameless flow stop... Don't pass the places you step on by calling them "land", recognize them, Think of the thousands of people sleeping without shrouds. You are the son of a martyr, don't hurt, pity your father, Don't give, even if you take the worlds, this heavenly homeland!* It is impossible to say these verses without excitement. It's like a life-and-death battle is coming to life in front of your eyes. The command intonation, which decorates the poet's ideas expressed with different stylistic shades of the command form of the verb, calls you to victory and awakens national feelings. This is also natural. Because the verb expresses action as a part of speech, its origin is national. The expression of M. Akif's poetic intention required it. This is the power of the "Independence March", the miracle of Mehmet Akif's words! Attacking with the power of national language units to gain eternal victory! The article discusses the language features of the "Independence Anthem".

Key words: Mehmet Akif, "Independence anthem", shout of victory, imperative form of the verb

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTIKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
**BİR HİLAL UĞRUNA: DURKHEİM’İN SOSYOLOJİK PERSPEKTİFİYLE
MEHMET AKİF ERSOY’UN ŞİİRİNDE TOPLUMSAL BİLİNÇ**

**FOR THE SAKE OF A CRESCENT: SOCIAL CONSCIOUSNESS IN MEHMET AKİF
ERSOY’S POETRY WITH DURKHEIM’S SOCIOLOGICAL PERSPECTIVE**

Savda AKTOKLU

Öğr. Gör., Avrasya Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık
Bölümü, Trabzon, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9051-1394>

ÖZET

Bu çalışma, Durkheim’ın kolektif bilinç anlayışı ile Türk milletinin bayrağa verdiği değeri, Mehmet Akif Ersoy’un "Vurulup tertemiz alnından uzanmış yatıyor" şiiri üzerinden analiz etmektedir. Durkheim'a göre, toplumsal gruplar, ortak bir kolektif bilinç geliştirir ve bu bilincin semboller üzerinden ifade bulur. Özellikle totemizmde, bir toplumun kutsal kabul ettiği simgeler, o toplumun kimliğini ve değerlerini yansıtır. Bayrak, Türk milleti için böyle bir sembol olup, halkın kolektif bilincinin bir yansımasıdır. Mehmet Akif Ersoy’un şiirinde, Türk milletinin bağımsızlık mücadelesi ve vatan sevgisi üzerinden bu kolektif bilinç güçlü bir şekilde dile getirilir. Şiirde, Türk milletinin bayrağına, vatanına ve bağımsızlığına verdiği değer vurgulanırken, fedakârlık ve ulusal birlik duygusu ön plana çıkar. Durkheim’ın teorisiyle paralellik gösteren bu şiir, toplumsal değerlerin ve ortak bilinç durumunun bir araya gelerek milli bir kimliği oluşturduğunu anlatır. Bayrak ve milletin değerleri, Durkheim’ın toplumsal simgelerin kutsallaşması üzerine yaptığı vurgularla örtüşür. Mehmet Akif’in şiirindeki “Bir hilal uğruna ne güneşler batıyor” dizeleri, tıpkı totemin topluma verdiği değer gibi, milletin ortak bir sembol etrafında birleşmesini ve bu sembolün kutsallığını ifade eder. Bu şekilde, Türk milletinin bayrağa ve vatanına olan derin bağlılığı, sadece bir sembol olarak değil, aynı zamanda bir ulusal kimlik ve toplumsal bilinç olarak ortaya çıkar. Bu çalışma, Durkheim’ın kolektif bilinç teorisi ve Türk milletinin bayrağa verdiği değer arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla literatür taraması yöntemiyle hazırlanmıştır. Çalışma, Mehmet Akif Ersoy’un “Vurulup tertemiz alnından uzanmış yatıyor” şiiri üzerinden Türk milletinin milli değerler ve toplumsal kimlik oluşturma süreçlerine dair bir anlayış geliştirmeyi hedeflemiştir. İlerleyen aşamalarda, anket yoluyla halkın ulusal sembollere verdiği değerler toplanıp, Durkheim’ın kolektif bilinç ve totemizm anlayışıyla analiz edilecektir. Çalışma, bu teorileri modern toplumların milli sembolleriyle ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kolektif bilinç, Sosyoloji, Milli Kimlik, Mehmet Akif Ersoy, Durkheim

ABSTRACT

This study analyses Émile Durkheim's understanding of collective consciousness and the value that the Turkish nation attaches to the flag through Mehmet Akif Ersoy's poem 'He is shot and lying on his immaculate forehead'. According to Durkheim, social groups develop a common collective consciousness, which finds expression through symbols. In totemism, for example,

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

the symbols that a society considers sacred reflect its identity and values. The flag, therefore, can be regarded as a symbol of the Turkish nation and a reflection of its collective consciousness. In Mehmet Akif Ersoy's poem, the collective consciousness of the Turkish nation is articulated through its struggle for independence and its profound affection for its homeland. The poem underscores the profound significance that the Turkish nation ascribes to its flag, homeland and independence, while the themes of sacrifice and national unity are accentuated. This poem, which is analogous to Durkheim's theory, elucidates that social values and collective consciousness coalesce to constitute a national identity. The values of the flag and the nation coincide with the emphasis placed by Durkheim on the sacralisation of social symbols. The lines 'What suns are setting for the sake of a crescent' in Mehmet Akif's poem express the unification of the nation around a common symbol and the sanctity of this symbol, in a manner analogous to the value of totem to society. This deep attachment to the flag and homeland, therefore, can be understood as a manifestation of the Turkish nation's profound sense of identity and social consciousness, in which the flag serves as a unifying symbol and a catalyst for nationalist sentiment. This study has been prepared through a literature review with a view to examining the relationship between Durkheim's theory of collective consciousness and the value given by the Turkish nation to the flag. The study aims to develop an understanding of the processes of national values and social identity formation of the Turkish nation through Mehmet Akif Ersoy's poem 'He is lying on his immaculate forehead'. The subsequent phases of the study will entail the collection of public values assigned to national symbols through a survey, followed by their analysis in conjunction with Durkheim's theories of collective consciousness and totemism. The overarching objective of the study is to establish a correlation between these theoretical frameworks and the national symbols of contemporary societies.

Keywords: Collective consciousness, Sociology, National Identity, Mehmet Akif Ersoy, Durkheim

**İKİ MARŞ, İKİ ULUS: *İSTİKLÂL MARŞI* İLE *GOD SAVE THE KING/QUEEN*'İN
ULUSAL KİMLİK VE BAĞIMSIZLIK TEMALARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI
BİR İNCELEMESİ**

**TWO MARCHES, TWO NATIONS: A COMPARATIVE STUDY OF *THE
INDEPENDENCE MARCH* AND *GOD SAVE THE KING/QUEEN* ON THE THEMES
OF NATIONAL IDENTITY AND INDEPENDENCE**

Gülten AKGÜL

Filolog, T. C. Milli Eğitim Bakanlığı,

Orcid No: 0000-0002-0476-6826

ÖZET

Milli marşlar, ulusal kimlik inşasının ve bağımsızlık bilincinin önemli araçlarıdır. Türkiye'nin Mehmed Âkif Ersoy (1873-1936) tarafından kaleme alınan *İstiklâl Marşı* ve İngiltere'nin *God Save the King/Queen* marşı, iki farklı kültürel ve tarihi bağlamda yazılmış olsalar da, vatanseverlik ve ulus bilinci temalarını ortak bir zeminde işlerler. Literatürde milli marşların kimlik inşasındaki rolleri üzerine yapılan karşılaştırmalı çalışmalar sınırlıdır. Bu nedenle, iki farklı ulusal marşın edebi dil ve tarihsel bağlam açısından karşılaştırılması literatüre özgün bir katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, çalışmanın amacı, *İstiklâl Marşı* ve *God Save the King/Queen*'in ulusal kimlik, vatanseverlik ve tarihsel bağlamdaki rolünü incelemektir. Çalışmada nitel ve karşılaştırmalı analiz yöntemi kullanılmıştır. Her iki marşın yazıldığı dönemler ve siyasi-toplumsal arka planları incelenerek, vatanseverlik temaları, metaforlar ve şiirsel üslupları analiz edilmiştir. Tematik analiz yöntemiyle ortak temalar ve farklılıklar karşılaştırılmıştır. Bulgulara göre, *İstiklâl Marşı*, bağımsızlık mücadelesi ve vatan savunması vurgusuyla öne çıkarken, *God Save the King/Queen* monarşik bir ulusal birlik ve bağlılık temasına odaklanmaktadır. *İstiklâl Marşı*, Kurtuluş Savaşı sırasında kaleme alınmış ve ulusun bağımsızlık azmini, vatan savunmasının kutsallığını ve mücadele ruhunu yansıtmıştır. *God Save the King/Queen* ise 18. yüzyıldaki siyasi ve askeri tehditler karşısında İngiltere'nin kraliyet otoritesine bağlılığını vurgulamak amacıyla yazılmıştır. *İstiklâl Marşı*, metaforlar ve duygusal betimlemelerle halkı direnişe motive eden bir eserken, *God Save the King/Queen* sade ve törensel bir dille, lider figürüne sadakati yüceltecek şekilde kaleme alınmıştır. *İstiklâl Marşı*, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda milli bilinci ve bağımsızlık mücadelesinin sembolü olarak kolektif hafızada yer etmiştir. *God Save the King/Queen* ise İngiltere'de kraliyet ailesine bağlılık ve ulusal birliği temsil eder. Sonuç olarak, her iki marş da kendi tarihsel bağlamında ulusal kimliği inşa etme ve koruma işlevi görmektedir. Türkiye'de halkın mücadele ruhunu yüceltirken, İngiltere'de monarşiye bağlılık ön plandadır. Milli marşların eğitim müfredatında kimlik ve tarih bilinci kazandırma amacıyla daha aktif kullanılması önerilmektedir. Bu çalışma, milli marşların kimlik inşasındaki edebi, tarihsel ve kültürel önemine katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Bağımsızlık, *God Save the King/Queen*, *İstiklâl Marşı*, Mehmed Âkif Ersoy, ulusal kimlik

ABSTRACT

National anthems are significant tools of national identity construction and independence consciousness. Although Türkiye's *Independence March* (The Turkish Anthem) written by Mehmed Âkif Ersoy (1873-1936) and England's *God Save the King/Queen* were written in two different cultural and historical contexts, they deal with the themes of patriotism and national consciousness on a common ground. Comparative studies on the roles of national anthems in identity construction are limited in the literature. Therefore, comparing the two different national anthems in terms of literary language and historical context will provide an original contribution to the literature. In this context, the aim of the paper is to examine the role of *The National Anthem* and *God Save the King/Queen* in national identity, patriotism, and historical context. Qualitative and comparative analysis methods were used in the study. The periods and political-social backgrounds of both anthems were examined, and their patriotic themes, metaphors, and poetic styles were analyzed. Common themes and differences were compared with the thematic analysis method. According to the findings, *The National Anthem* stands out with its emphasis on the struggle for independence and defense of the homeland, while *God Save the King/Queen* focuses on a monarchical theme of national unity and loyalty. *The National Anthem* was written during the War of Independence and reflected the nation's determination for independence, the sanctity of the defense of the homeland, and the spirit of struggle. *God Save the King/Queen* was written to emphasize England's loyalty to the royal authority in the face of political and military threats in the 18th century. While *The National Anthem* is a work that motivates the people to resist with metaphors and emotional descriptions, *God Save the King/Queen* is written in a simple and ceremonial language, glorifying loyalty to the leader figure. *The National Anthem* has taken its place in the collective memory as a symbol of national consciousness and the struggle for independence at the foundation of the Republic of Türkiye. *God Save the King/Queen*, on the other hand, represents the loyalty to the royal family and national unity in England. As a result, both anthems serve the function of building and protecting national identity in their historical context. While they glorify the people's spirit of struggle in Türkiye, loyalty to the monarchy is at the forefront in England. It is recommended that national anthems be used more actively in the education curriculum in order to provide identity and historical awareness. This study can contribute to the literary, historical, and cultural significance of the national anthems in identity construction.

Keywords: Independence, *God Save the King/Queen*, the National Anthem, Mehmed Âkif Ersoy, national identity

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKIF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE METAFORLARIN ROLÜ VE SEVİYE
KARŞILAŞTIRMASI

THE ROLE OF METAPHORS AND LEVEL COMPARISON IN TEACHING
TURKISH TO FOREIGNERS

Öğr. Gör. Tuğba TÜMEN

ORCID NO: 0000-0001-6461-4245

Özet

İstiklal Marşı, Türk dilini ve kültürünü öğretmede etkili bir materyal olarak kullanılabilir. Özellikle metaforlar, dil öğrencilerinin hem soyut düşünme becerilerini geliştirmesine hem de kültürel bağlamları anlamalarına yardımcı olur. Ancak, A2 ve B2 seviyesindeki öğrencilerin dil yeterliliği farklı olduğundan, metaforları algılamaları ve yorumlamaları da değişiklik gösterir. Bu çalışmada, her iki seviyedeki öğrencilerin İstiklal Marşı'nda geçen metaforları nasıl anladıkları ve kendi ürettikleri metaforlar karşılaştırılmıştır.

A2 seviyesindeki öğrenciler genellikle somut ve günlük hayattan metaforlar tercih eder. Örneğin, "Güneş" yeni bir başlangıcı, "Ev" güvenliği ifade eder. Buna karşılık, B2 seviyesindeki öğrenciler daha soyut ve kültürel anlamları olan metaforlara yönelir. "Anka Kuşu" yeniden doğuşu, "Fırtına" ise mücadeleyi sembolize eder. Bu fark, öğrencilerin dil seviyesine ek olarak soyut düşünce yetenekleri ve Türk kültürüne aşinalıkları ile ilişkilidir.

Bu farklılıklar, dil öğretiminde seviyeye uygun metafor kullanımının önemini vurgular. A2 seviyesindeki öğrencilere daha basit ve somut metaforlar, B2 seviyesindekilere ise daha derin ve kültürel bağlam içeren metaforlar verilerek, öğrenim süreci hem etkili hem de keyifli hale getirilebilir. Bu yöntem, sadece dil becerilerini değil, aynı zamanda kültürel farkındalığı da geliştirecek bir öğrenim deneyimi sunar.

Anahtar İfadeler: Dil öğretimi, İstiklal Marşı, Kültürel bağlam, Metafor, Öğretim materyali

Abstract

The Turkish National Anthem can be used as an effective material for teaching the Turkish language and culture. Metaphors, in particular, help language learners develop their abstract thinking skills and understand cultural contexts. However, the comprehension and interpretation of metaphors differ depending on the language proficiency levels of A2 and B2 learners. This study compares how learners at these two levels understand the metaphors in the Turkish National Anthem and the metaphors they produce themselves.

A2 level learners typically prefer concrete and everyday-life metaphors. For example, "Sun" represents a new beginning, and "Home" symbolizes safety. On the other hand, B2 level learners gravitate toward metaphors with more abstract and cultural meanings. "Phoenix" signifies rebirth, while "Storm" symbolizes struggle. This difference is linked not only to their language proficiency but also to their abstract thinking skills and familiarity with Turkish culture.

These differences highlight the importance of using level-appropriate metaphors in language teaching. Providing simpler and more concrete metaphors to A2 learners and deeper, culturally

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ

MEHMED ÂKIF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

rich metaphors to B2 learners can make the learning process both effective and enjoyable. This approach enhances not only language skills but also cultural awareness, offering a richer learning experience.

Keywords: Language teaching, Turkish National Anthem, Cultural context, Metaphor, Teaching material

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
MEHMET AKİF ERSOY’UN MOTİVASYON VE İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİM
İLKELERİ

MEHMET AKİF ERSOY’S MOTIVATION AND HUMAN RESOURCES
MANAGEMENT PRINCIPLES

Zafer SAYGILI

Dr., Milli Savunma Bakanlığı

Orcid No: 0000-0002-4500-9952

ÖZET

Bu çalışma, Mehmet Akif Ersoy’un ahlaki değerleri, çalışma disiplini ve liderlik anlayışını insan kaynakları yönetimi ve çalışan motivasyonu perspektifinden incelemektedir. Mehmet Akif, yalnızca edebi yönüyle değil, aynı zamanda dürüstlük, vatanseverlik, adalet ve çalışkanlık gibi değerleriyle de topluma örnek olmuş önemli bir şahsiyettir. Onun düşünce dünyası, motivasyon teorilerinden inanç, çalışma azmi, milli bilinç, fedakârlık, dayanışma, cesaret ve kararlılık gibi temel ilkelerle şekillenmiştir. Ersoy’a göre, bireyler yalnızca kendi çıkarlarını düşünmekle kalmamalı, aynı zamanda toplumun refahı için de çaba sarf etmelidir. Bu anlayış, onun eserlerinde sıkça yer bulan, toplumsal kalkınmayı ve milli bilinç oluşturmaya amaçlayan derin öğretilerle pekiştirilmiştir. İnsan kaynakları yönetimi açısından baktığımızda ise Ersoy, liyakat, adalet, eğitim, toplumsal dayanışma, ekip çalışması ve etik yönetim ilkelerini büyük bir öneme sahip görmüş ve bireylerin ahlaki değerlerle donanmış, çalışkan ve eğitilmiş olmaları gerektiğini savunmuştur. Ersoy’un düşünce dünyası, bireylerin ve toplumun gelişimi için sağlam bir temel sunmaktadır. Sonuç olarak, Mehmet Akif’in geleneksel değerlerini motivasyon ve insan kaynakları yönetimi bağlamında ele alarak, bu ilkelerin akademik ve pratik anlamda nasıl kazanımlar sunduğunu ortaya koyarak disiplinlerarası bir bakış açısı geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, İnsan Kaynakları Yönetimi, Motivasyon, Liderlik.

ABSTRACT

This study examines Mehmet Akif Ersoy's moral values, work discipline and leadership approach from the perspective of human resources management and employee motivation. Mehmet Akif is an important figure who has set an example for society not only with his literary aspect but also with his values such as honesty, patriotism, justice and diligence. His world of thought has been shaped by basic principles such as belief, determination to work, national consciousness, sacrifice, solidarity, courage and determination from motivation theories. According to Ersoy, individuals should not only think about their own interests but also strive for the welfare of society. This understanding has been reinforced with deep teachings that frequently appear in his works and aim to create social development and national consciousness. When we look at it from the perspective of human resources management, Ersoy considered the principles of merit, justice, education, social solidarity, teamwork and ethical management to be of great importance and argued that individuals should be equipped with moral values, hardworking and educated. Ersoy's world of thought provides a solid foundation for the

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

development of individuals and society. As a result, it aims to develop an interdisciplinary perspective by examining Mehmet Akif's traditional values in the context of motivation and human resources management and revealing how these principles provide academic and practical gains.

Keywords: Mehmet Akif Ersoy, Human Resources Management, Motivation, Leadership,

GİRİŞ

Mehmet Akif Ersoy, sadece Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinin önde gelen isimlerinden biri olmakla kalmamış, aynı zamanda toplumsal ve bireysel değerlerin şekillendiği derin bir düşündürür. Onun motivasyon anlayışı, bireylerin yalnızca kişisel başarıları için değil, aynı zamanda toplumun refahı için de çaba göstermelerini teşvik eden bir yapıya sahiptir. Benzer şekilde, insan kaynakları yönetimi konusunda ortaya koyduğu ilkeler, toplumun güçlü bireylerden oluşması gerektiğini vurgular ve bireylerin gelişimini sürekli kılacak ahlaki ve eğitimsel bir yaklaşımı benimser. Bu ilkeler, özellikle İstiklal Marşı'nda somutlaşan milli birlik, azim, inanç, fedakârlık ve vatan sevgisi gibi temel değerlere dayanmaktadır (Okay, 2006). Ersoy, toplumun kalkınması ve bağımsızlığını korumasının, bireylerin ortak bir amaç etrafında birleşmesiyle mümkün olacağına inanmıştır (Enginün, 2006). Bu bağlamda, onun motivasyon ve insan kaynakları yönetim anlayışı, sadece bireysel başarıyı değil, toplumsal dayanışma ve kolektif bilinci ön planda tutar.

Bu çalışmada, Mehmet Akif Ersoy'un motivasyon ve insan kaynakları yönetimi ilkeleri, eserleri ve düşünce dünyası ışığında ele alınarak, bu ilkelere dair derinlemesine bir bakış açısı sunulacaktır.

MEHMET AKİF ERSOY'UN MOTİVASYON İLKELERİ

Mehmet Akif Ersoy, insanların moral ve motivasyonunun yüksek tutulmasının önemini vurgular. Ona göre, bir toplumun başarısı, bireylerin motivasyonu ile doğrudan ilişkilidir. Bu çerçevede Ersoy'un motivasyon ilkelerini beş ana başlıkta özetleyebiliriz.

İnanç ve Manevi Değerler

Ersoy'un motivasyon anlayışının temelinde inanç ve manevi değerler önemli bir yer tutar. Ona göre, güçlü bir inanç, bireylere yalnızca moral destek sağlamakla kalmaz, aynı zamanda zorluklara karşı direnme gücü ve azmi de verir. Şiirlerinde ve vaazlarında sıklıkla iman, ümit, çalışma azmi ve dürüstlük gibi değerleri vurgulayarak, bireylerin içsel motivasyonlarını güçlendirmeyi amaçlamıştır (Kuntay, 1944). Özellikle "Safahat" adlı eserinde, bireylerin yalnızca kendi başarılarına değil, toplumun refahına da katkıda bulunmaları gerektiğini ifade etmiştir (Düzdağ, 1998). "Safahat"ın "Gölgeler" bölümünde yer alan "Hâlâ mı Boğuşmak" şiirinin başında, "Birbirinize de düşmeyin ki, maneviyatınız sarsılmasın, devletin gitmesin" (Enfal Suresi, 46. ayet) sözleriyle, toplumsal birlik ve dayanışmanın önemine dikkat çeker (Görgülü, 2021). Bu bağlamda, Ersoy'un motivasyon ilkeleri, bireyleri yalnızca kişisel başarıya değil, toplumun ortak refahını gözetmeye ve manevi değerlerle donanmış bir yaşam sürmeye teşvik eder.

Çalışma Azmi ve Üretkenlik

Mehmet Akif, çalışkanlığı ve üretkenliği bir milletin gelişmesi için temel bir unsur olarak görmüştür. Ona göre, tembellik ve atalet, bireylerin hem kendilerine hem de topluma zarar veren en büyük tehlikeler arasındadır. Çalışmanın kutsallığını ve önemini anlatan birçok şiiri

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

bulunmaktadır. Örneğin, Safahat'ta sık sık emeğin, alın terinin ve disiplinin başarıya giden yolda vazgeçilmez unsurlar olduğuna vurgu yapar (Düzdağ, 1998). Ayrıca, Batı'nın ilerlemesinde bilim ve çalışkanlığın etkili olduğunu vurgulayarak, Türk milletinin de ancak sürekli çalışarak ve üretmekle kalkınabileceğini savunmuştur (Gölpınarlı, 1981). Öte yandan, Mehmet Âkif'in çalışmak ve azmetmekten kastı sadece gelip geçici emeller için yorulmak değil, millet ve ümmetin bekasının tesisi için Allah'ın yarattığı sebeplere sarılarak, kendi kendine yeten ve ilmi ve sanatı insanlığın refahı için elinde tutan bir İslâm medeniyeti oluşturmaktır. Çalışmayı ve azmetmeyi şiirlerinde tavsiye eden Mehmet Âkif, aynı zamanda o dönemki halkın tembelliğini eserlerinde eleştirmiştir (Taştan ve Coşkun, 2018). Şöyle ki;

“Kuzum, ayıp mı çalışmak, günah mı yük taşımak?”

Ayıp: Dilencilik, işlerken el, yürürken ayak (Ersoy, 2021). ”

Milli Bilinç ve Vatan Sevgisi

Milli bilinç ve vatan sevgisi, Ersoy'un düşünce dünyasının temel taşlarından biridir. Onun eserleri; vatanperverlik, millet sevgisi ve bağımsızlık ideali etrafında şekillenmiş, ürk milletinin duygu ve düşüncelerine tercüman olmuştur (Okay, 2006). Ersoy'un şiirleri, yalnızca edebi bir değer taşımakla kalmaz, aynı zamanda milletin vicdanında yer eden, onu harekete geçiren ve bir arada tutan bir güce sahiptir. Onun şiirlerinde sıkça kullandığı millet, dil, birlik, beraberlik, özgürlük, bağımsızlık ve hürriyet gibi kavramlar, vatan sevgisiyle harmanlanarak derin bir anlam kazanır (Cuma, 2008). Öte yandan, Ersoy'a göre, bir milletin güçlü ve bağımsız olabilmesi, ancak bireylerinin vatanına bağlı, bilinçli ve sorumluluk sahibi olmasıyla mümkündür (Enginün, 2006). Bu düşünce, özellikle Safahat'ta yer alan şu dizelerde somutlaşır:

*“Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı;
Düşün altındaki binlerce keşensiz yatani (Ersoy, 2021). ”*

Bu mısralar, vatanın yalnızca bir toprak parçası olmadığını, her karışında şehitlerin fedakarlıklarının yattığını hatırlatır. Akif, vatanımızın evlat gibi korunup sahip çıkılması gereken kutsal bir değer olduğunu vurgular.

Fedakarlık ve Dayanışma

Mehmet Akif Ersoy'a göre, bireyler yalnızca kendi çıkarlarını değil, toplumun genel refahını da gözetmeli ve bu uğurda fedakârca çaba göstermelidir. Özellikle *Safahat*'ta yer alan şiirlerinde, toplumun bir bütün halinde hareket etmesi gerektiği ve her bireyin yalnızca kendisine değil, çevresindekilere karşı da sorumluluk taşıdığı vurgulanır (Kuntay, 1944). Akif'in düşünce dünyasında, toplumsal dayanışma ve fedakârlık, bireysel çıkarların önünde yer alır. Bu bağlamda, toplumsal düzenin korunması, devletin güçlenmesi ve bekasının sağlanması, vatanın düşmanlara karşı savunulması, toplumun geleceğinin huzur ve güven içinde teminat altına alınması ve ahlaki değerlerin muhafaza edilmesi, ancak birlik ve beraberlikle mümkündür. Akif, birlik içinde hareket eden toplumların dış tehditlere karşı dirençli olacağını savunur. Bu düşüncesini, *Safahat*'ta yer alan şu dizelerle ifade eder:

“Girmeden tefrika bir millete, düşman giremez;

Toplu vurdukça yürekler, onu top sindiremez (Ersoy, 2021). ”

Ona göre, toplumda ayrılık ve bölünme (tefrika) olduğunda, düşmanın içeri sızması kolaylaşır. Ancak yürekler bir olduğunda, hiçbir güç o milleti yıkamaz. Bu nedenle Akif, eserlerinde sık sık birlik, beraberlik, samimiyet ve kardeşlik kavramlarına yer verir. Onun hayata bakışı, adeta bir uzlaşma kültürü üzerine kuruludur. Toplumsal kardeşlik ve dayanışma, onun hayat felsefesinin temel taşlarından biridir (Kılıç, 2008).

Cesaret ve Kararlılık

Mehmet Akif Ersoy, bireylerin zorluklar karşısında cesur olmalarını, asla pes etmemelerini ve her koşulda mücadele azmini korumalarını öğütlemiştir. Ona göre, başarının temelinde kararlılık, azim ve inanç yatar. Özellikle Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yaşanan savaşlar, işgaller ve büyük kayıplar karşısında milletin umudunu yitirmemesi ve direnç göstermesi gerektiğini sık sık vurgulamıştır (Okay, 2006). Bu düşüncelerini en güçlü şekilde ifade ettiği eseri, hiç şüphesiz İstiklal Marşı'dır. Akif, Türk milletine cesaret, yiğitlik, sabır ve tahammül duygularını aşılamak ve bu duyguları harekete geçirmek için şiirine "Korkma!" sözüyle başlar. Bu hitap, yalnızca bir cesaretlendirme değil, aynı zamanda millete güven ve umut aşılayan güçlü bir çağrıdır:

"Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;

Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak (Ersoy, 2021)."

Bu dizelerde, Akif'in millete verdiği güven ve inanç açıkça hissedilir. "Korkma!" ifadesi, yüreksizlik veya ödeklilik anlamında değil, "endişe etmeye gerek yok" mesajını taşır (Acar, 2005).

MEHMET AKİF ERSOY'UN İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİM İLKELERİ

Mehmet Akif Ersoy'un düşüncelerinde insan, toplumun temel taşıdır. Bu nedenle, bireyin iyi yetişmesi, çalışkan, ahlaklı ve bilinçli olması, toplumun geleceğini doğrudan etkileyen unsurlar arasındadır. İnsan kaynakları yönetimi açısından Ersoy'un ilkeleri dört ana başlıkta özetlenebilir.

Liyakat ve Adalet

Mehmet Akif Ersoy, insan kaynakları yönetiminde liyakat ve adaletin temel taşlar olduğunu vurgulamıştır. Ona göre, bir toplumun veya kurumun başarısı, bireylerin bilgi, beceri ve çalışkanlıklarına göre değerlendirilmesine bağlıdır (Okay, 2006). "*Safahat*" adlı eserinde, liyakatin göz ardı edildiği bir sistemin toplumsal çöküşe yol açacağını belirtir (Düzdağ, 1998). Ersoy, insanların yalnızca akrabalık veya kişisel ilişkilerle değil, yeteneklerine uygun şekilde görevlendirilmesi gerektiğini savunur.

Eğitim ve Gelişim

Mehmet Akif Ersoy, bireylerin kendini sürekli geliştirmesi gerektiğine inanan ve insan kaynaklarının etkin yönetimi için çalışanların eğitime yatırım yapılmasını savunan bir düşünce adamıdır (Enginün, 2006). Ona göre, bilgi ve becerilerini artıran bireyler, topluma daha fazla katkı sağlar ve bu da toplumun ilerlemesi için hayati önem taşır. Öte yandan, eğitim, Akif'in en çok değer verdiği konuların başında gelir. Çünkü o, ilmin insanın giyebileceği en değerli taç olduğuna inanır. İlim, aydınlığın ve diriliğin kaynağıdır; ilimsizlik ise karanlığı ve ölümü temsil eder (Öksüz, 1999). Akif, bu düşüncelerini Kur'an-ı Kerim'deki "*De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?*" (Zümer Suresi, 9. ayet) âyetinden ilham alarak şiirlerine yansıtmıştır. Ona göre, eğitim ve ilim, hem bireysel hem de toplumsal hayatın temelini oluşturur. Cahillik, felaketlere götüren en büyük sebeplerden biridir. Bu gerçeği, *Safahat*'ta yer alan "Hasbihal" adlı şiirinde şu dizelerle ifade eder:

"Diyor Kur'an: 'Bilenler, bilmeyenler bir değil. Heyhat.

Nasıl yeksan olur zulmetle nûr, ahyâ ile emvât!'

Bu hikmetler bedîhîdir senin indinde elbette:

Fakat çok sevdiğimdendir ki, tekrâr eyledim işte (Ersoy, 2021)."

Bu mısralar, Akif'in ilme ve eğitime verdiği önemi en güçlü şekilde ortaya koyar.

Toplumsal Dayanışma ve Ekip Çalışması

Mehmet Akif Ersoy, insan kaynakları yönetiminde toplumsal dayanışma ve ekip çalışmasının büyük bir öneme sahip olduğunu vurgular. Ona göre, bireylerin uyum içinde çalışması ve birbirlerine destek olması, hem kurumların hem de toplumların başarısını artıran temel bir unsurdur (Düzdağ, 1998). Akif, bireylerin yalnızca kendi çıkarlarını değil, toplumun genel refahını da gözetmesi gerektiğine inanır. Bu anlayış, ortak hedeflere ulaşmanın ve toplumsal ilerlemenin anahtarıdır. Onun düşüncesinde, dayanışma ve iş birliği, sadece kurumsal başarıyı değil, aynı zamanda toplumsal bütünlüğü ve huzuru da sağlar. Bu nedenle Akif, bireyleri bencillikten uzaklaşmaya ve toplumun yararına çalışmaya davet eder.

Ahlaki Değerler ve Etik Yönetim

Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*'ta ahlaki çöküntünün toplumu nasıl derinden etkilediğine dikkat çeker ve dürüstlüğü toplumsal hayatın temel ilkesi olması gerektiğini savunur (Kuntay, 1944). Ona göre, ahlaki değerlerin zayıflaması, toplumun çöküşüne yol açan en büyük tehlikelerden biridir. Bu düşüncesini *Safahat*'ta şu çarpıcı dizelerle ifade eder:

"Çiğnenirsek biz bugün, çiğnenmek istihkakımız:

Çünkü izzet nerde, bir bak, nerededir ahlâkımız.

Müslümanlık pâk siretten ibaretken, yazık!

Öyle saplandık ki levsiiyâta: Hâlâ çıkmadık (Ersoy, 2021)!"

Bu mısralar, Akif'in ahlaki yozlaşmaya karşı duyduğu derin endişeyi yansıtır. Akif, genel ahlak konuları içerisinde özellikle "edep" kavramı üzerinde durmuştur. Akif, edepsizliği kişinin veya toplumun "ar damarının çatlaması" olarak nitelendirir ve bu durumu şu sert dizelerle eleştirir:

"Bilirsiniz, hani, insanda bir damar varmış,

Ki yüz­süz olmak için mutlaka o çatlarmış,

Nasıl­sa 'Rabbim utandırmasın!' duası olan,

Bu arsızın o damar zaten eksik alnından (Ersoy, 2021)!"

Bu dizeler, Akif'in edepsizliğe ve ahlaki yozlaşmaya karşı bakış açısını açıkça ortaya koyar. Onun düşüncesinde, edep ve ahlak, toplumun huzurunu ve geleceğini güvence altına alan en önemli unsurlardır.

SONUÇ

Mehmet Akif Ersoy'un motivasyon ve insan kaynakları yönetimi ilkeleri, bireysel ve toplumsal gelişimin temel taşlarını oluşturur. Ona göre, inanç ve manevi değerler insanı güçlü kılar; çalışma azmi ve üretkenlik ise kalkınmanın anahtarıdır. Milli bilinç ve vatan sevgisini şiirleriyle halkına aşılayan Ersoy, fedakârlık ve dayanışmanın toplumun gücünü artıracaklarını savunmuştur. Cesaret ve kararlılığı ise bireylerin ve milletin başarısı için vazgeçilmez görmüştür.

İnsan kaynakları yönetimi açısından Ersoy, liyakat ve adaletin toplum düzeni için kritik olduğunu vurgulamış; eğitimi bireysel ve toplumsal ilerlemenin anahtarı olarak görmüştür.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ

MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Toplumsal dayanışma ve ekip çalışmasını başarının temeli sayarken, ahlaki değerler ve etik yönetimin çöküşü önleyen en önemli unsurlar olduğunu dile getirmiştir.

Sonuç olarak, Ersoy'un ortaya koyduğu bu ilkeler, bireylerin yalnızca kendi çıkarları için değil, toplumun refahı için de çalışmaları gerektiğini hatırlatır. Onun motivasyon anlayışı, bireysel başarıdan çok toplumsal kalkınma ve milli bilinç oluşturmaya yöneliktir.

KAYNAKÇA

Acar, İ. (2005). *Açıklamalı İstiklâl Marşı ve Gençliğe Hitabe*. İstanbul: Kilim Matbaacılık.

Cuma, F. İ. (2008). *Mehmet Akif Ersoy ve August Heinrich Hoffmann Von Fallersleben'in Şiirlerinde Vatan Düşüncesi: İstiklal Marşımızın ve Alman Milli Marşının Karşılaştırmalı Bir İncelemesi*. 1. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu, Ed. Gökay Yıldız, Zeki Yıldırım, Şevkiye Kazan ve Hülya Yazıcı Okuyan. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Yayınları.

Düzdağ, M. E. (1998). *Mehmet Akif: Hayatı, Eserleri ve İdealleri*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Enginün, İ. (2006). *Mehmet Akif Ersoy: Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Ersoy, M. A. (2021). *Safahat / İstiklal Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı*. Haz. Necmettin Turinay. Ankara: TBMM Yayını.

Gölpınarlı, A. (1981). *Mehmet Akif ve İstiklal Marşı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Görgülü, F. (2021). *Mehmet Akif'in Safahat'ında Bir İlham Kaynağı Olarak Kur'an-ı Kerim*. Diyanet İlmî Dergisi. 57. 105-138

Kılıç, A. F. (2008). *Uzlaşma Kültürümüzün İdeal Bir Örneği Olarak M. Akif Ersoy*. 1. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu, Ed. Gökay Yıldız, Zeki Yıldırım, Şevkiye Kazan ve Hülya Yazıcı Okuyan. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Yayınları.

Kuntay, M. C. (1944). *Mehmet Akif: Hayatı, Sanatı, Eserleri*. İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitabevi.

Okay, O. (2006). *Mehmet Akif'in Dünyası*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Öksüz, R. (1999). *Safahat'taki Ahlâkî Unsurlar*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Taştan, M. ve Coşkun, H. (2018). *Mehmet Akif Ersoy Düşüncesinde Bireysel Ahlâk İlkeleri*. Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi. 3(2), 131-146.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKIF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
İSTİKLAL MARŞI'NIN KÜLTÜREL DEĞERLERİN TELKİNİ BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ

EXAMINATION OF THE INDEPENDENCE MARCH IN THE CONTEXT OF
INSTRUCTION OF CULTURAL VALUES

Öğr. Gör. Dr. Nurullah KARAOĞULLARI

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

Orcid: 0000-0001-9034-9262

ÖZET

Kültürel değerler, bir toplumun kimliğini oluşturan ve nesilden nesile aktarılan temel unsurlardır. Bu değerler, bireylerin toplumsal aidiyetlerini güçlendirirken milli bilinci ve ortak hafızayı canlı tutar. Özellikle eğitim süreçlerinde bu değerlerin aktarılması, toplumsal devamlılığın sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir. Türkçe dersleri, yalnızca dil öğretimini değil aynı zamanda kültürel ve milli değerlerin kazandırılmasını da amaçlayan bir disiplin olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede, İstiklal Marşı, içerdği milli ve manevi değerlerle kültürel mirasın aktarımında önemli bir işlev görmektedir. Bu çalışma, İstiklal Marşı'nın kültürel değerleri aktarma işlevini nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi çerçevesinde ele almaktadır. İçerik analizi yöntemiyle yapılan incelemelerde İstiklal Marşı'nın; toprak, bayrak, inanç, hürriyet, vatan, şehitlik, mabet, ezan, halk, hak ve ümit gibi kültürel değerleri güçlü bir şekilde telkin ettiği tespit edilmiştir. Milli ve manevi değerleri içselleştiren bireylerin yetiştirilmesi noktasında Türkçe dersleri öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, İstiklal Marşı'nın yalnızca ezberletilmesi yerine anlam dünyasının derinlemesine işlenmesi, öğrencilere kazandırılacak değer eğitimi açısından önem arz etmektedir. Araştırma sonuçları, İstiklal Marşı'nın ortaokul Türkçe derslerinde kültürel değerlerin aktarımı sürecinde etkin bir materyal olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Öğrenci seviyesine uygun etkinlikler ve anlam çözümlemeleri ile işlenmesi, metnin öğrenciler üzerindeki etkisini artıracaktır. Sonuç olarak İstiklal Marşı'nın kültürel değerlerin telkini bağlamında ele alınması, milli bilinç oluşumunu destekleyen bir yaklaşım sunmaktadır. Türkçe derslerinde İstiklal Marşı'nın sınıf düzeylerine uygun etkinliklerle işlenmesi, öğrencilerin kültürel kimliklerini güçlendirmede ve milli değerlerle bağlarını kuvvetlendirmede önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İstiklal Marşı, kültürel değerler, Türkçe dersi

ABSTRACT

Cultural values are the basic elements that form the identity of a society and are passed down from generation to generation. These values strengthen the social belonging of individuals while keeping national consciousness and collective memory alive. The transfer of these values, especially in educational processes, is of critical importance in terms of ensuring social continuity. Turkish lessons stand out as a discipline that aims not only to teach the language but also to impart cultural and national values. In this context, the National Anthem plays an important role in the transfer of cultural heritage with the national and spiritual values it

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

contains. This study examines the function of the National Anthem in transferring cultural values within the framework of document analysis, one of the qualitative research methods. In the examinations conducted with the content analysis method, it was determined that the National Anthem strongly inculcates cultural values such as land, flag, faith, freedom, homeland, martyrdom, temple, adhan, people, rights and hope. Turkish lessons stand out in terms of raising individuals who internalize national and spiritual values. In this context, instead of just memorizing the National Anthem, deeply processing its semantic world is important in terms of the value education that will be provided to students. The research results show that the National Anthem can be used as an effective material in the process of transferring cultural values in secondary school Turkish lessons. Processing it with activities and semantic analyses appropriate to the student level will increase the effect of the text on students. As a result, considering the National Anthem in the context of inculcating cultural values offers an approach that supports the formation of national consciousness. Processing the National Anthem with activities appropriate to the class levels in Turkish lessons is important in strengthening the cultural identities of students and strengthening their ties with national values.

Keywords: National Anthem, cultural values, Turkish lesson

GİRİŞ

Dil, bir toplumun kültürel mirasını gelecek kuşaklara aktaran en önemli araçlardan biridir. Kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması, dil aracılığıyla sağlanmakta bu bağlamda eğitimin temel bileşenlerinden biri olarak öne çıkan Türkçe dersleri, hem dil becerilerini geliştirme hem de kültürel değerleri kazandırma işlevi üstlenmektedir (Kasa Ayten, 2021). Dil ile kültür arasındaki bu sıkı bağ, eğitsel süreçlerde kültürel unsurların kazandırılmasını zorunlu hale getirmekte ve edebi metinler bu noktada önemli bir rol oynamaktadır (Özbay, 2002). Türkçe dersi süreçlerinde kullanılan metinler aynı zamanda kültürel değerlerin aktarımında da önemlidir (Bekdaş, 2023).

Bu bağlamda, Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinin simgelerinden biri olan İstiklâl Marşı, millî birlik ve beraberliği pekiştiren bir metin olarak öne çıkmaktadır. Kurtuluş Savaşı sürecinde, 1921 yılında kabul edilen bu eser, dönemin önde gelen şairlerinden Mehmet Akif Ersoy tarafından kaleme alınmıştır. Şair, savaşa doğrudan katılmamış olsa da mücadelenin ruhunu derinlemesine hissetmiş ve bu hissiyatını mısralarına yansıtmıştır (Yerinde, 2022). Bu yönüyle İstiklâl Marşı, milletin duygu dünyasının bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

İstiklâl Marşı; Türk milletinin vatan, bayrak ve bağımsızlık gibi temel değerlerine duyduğu bağlılığı etkileyici bir dille ortaya koymaktadır. Marşın içeriğinde özgürlük ve bağımsızlık vurgusu güçlü bir şekilde hissedilmekte ve milletin bu değerler uğruna canını feda edebileceği mesajı verilmektedir (Duran ve Torun, 2011). Bu açıdan bakıldığında, İstiklâl Marşı, yalnızca tarihî bir belge olmanın ötesinde, kültürel değerleri gelecek nesillere aktaran bir metin olarak da değerlendirilebilir (Çetin, 2014). Türkiye, kültürel değerlerin kazandırılması açısından zengin bir mirasa sahiptir ve bu mirasın önemli unsurlarından biri de İstiklâl Marşı'dır (Tay ve Nalçacı, 2020).

Bu çalışmada, İstiklâl Marşı'nın kültürel değerlerin telkini bağlamında nasıl bir işleve sahip olduğu incelenmekte ve bu doğrultuda Türkçe derslerinde nasıl ele alınabileceği tartışılmaktadır. Özellikle ortaokul düzeyindeki Türkçe derslerinde İstiklâl Marşı'nın, kültürel değerleri kazandırmada etkili bir materyal olarak nasıl kullanılabileceği değerlendirilecektir. Böylece metnin, öğrencilere kültürel kimlik kazandırma ve milli bilinç oluşturma sürecine katkıları ortaya konulacaktır.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

İstiklal Marşı'nı kültürel değerlerin telkini bağlamında ele alan bu çalışma doküman incelemesi tekniği kullanılarak yapılmış nitel bir çalışmadır. Doküman incelemesinde belgeler amaçlanan olgular kapsamında analiz edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Doküman analizi; resmi belgelerin, dergi ve kitapların belirli bir sistem içerisinde yorumlanmasını sağlar (Bowen, 2009). Bu çalışma kapsamında ele alınan materyal, belirlenen amaçlar bağlamında incelenerek yorumlanmıştır.

Veri Kaynağı

Çalışmada veri kaynağı olarak İstiklal Şairi Mehmet Akif Ersoy tarafından yazılan ve 12 Mart 1921 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen İstiklal Marşı değerlendirilmiştir. Mehmet Akif Ersoy tarafından millete armağan edilen İstiklal Marşı'nda toprak, vatan, bayrak, hürriyet gibi kavramların duygu dolu mısralarla işlendiği görülmektedir.

BULGULAR

Bu bölümde İstiklal Marşı'nda işlenen kültürel unsurlar ve değerlere yer verilmektedir.

Cesaret

Bir vücut halinde asırlara meydan okuyan milletimizin ayakta kalması ve devam etmesi noktasında önemli değerlerimizden birisi “cesaret” duygusudur. Bu değer İstiklal Marşı'nda bir ruh gibi farklı yerlerde bulunmaktadır. Bu bağlamda şu mısraları örnek olarak değerlendirebiliriz:

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,

...

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,

Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım.

Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım,

Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Ümit

İstiklal Marşı, küllerinden doğan bir milletin diriliş destanı olarak tebarüz etmektedir. Bu doğrultuda zor zamanlarda engelleri aşmada en önemli bir şevk kaynağı olarak “ümit” duygusunu ele alabiliriz. Tarih boyunca birçok badireyi atlatmada ümit duygusundan beslenen yaklaşımı İstiklal Marşı'nın farklı yerlerinde de görmekteyiz:

Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın,

Kim bilir, belki yarın belki yarından da yakın.

...

Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal.

Bayrak

Ay-yıldızlı kızıl bayrağımız İstiklal Marşı'nda “yıldız”, “nazlı” ve “şanlı” gibi sıfatlarla nitelendirilmiştir. Hürriyetimizin sembolü olan bayrak, marş içinde önemli bir muhatap olarak görülmüştür. Bayrakla ilgili değerlere yapılan atıflara şu mısraları örnek olarak gösterebiliriz:

O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;

...

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!

Kahraman ırkıma bir gül; ne bu şiddet, bu celal?

Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...

Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

...

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!

Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.

Toprak, Vatan ve Yurt

Vatan sevgisini imanın bir parçası olarak gören değer algılarımızda ve kültür dünyamızda bu ifade “toprak” ve “yurt” gibi kelimelerle de karşılık bulmaktadır. Vatan, toprak ve yurt kelimelerine ve bunların yüksek değerlerine İstiklal Marşı'nda da önemli vurgular yapıldığı görülmektedir:

Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.

...

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın

...

Bastığın yerleri “toprak” diyerek geçme, tanı,

Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.

...

Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

...

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?

Şüheda fışkıracak toprağı sıksan şüheda.

İnanç

Zaferler kazandıran ve millî ruhumuzda kök tutan önemli bir değer de “inanç”tır. İstiklal Marşı'nda inanca yani Hakk'a olan imana ve milletimizin mücadelesinden doğacak güzelliklere yer verilerek bu yöndeki değerler yüceltilmiştir:

Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

...

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ

MEHMED ÂKIF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,

Hürriyet

Özgürlükle eş anlamlı kullanılan “hürriyet” kavramı başka bir milletin boyunduruğunu asla kabul etmeyen hatta ölümü bağımlılığa tercih edecek kadar asil bir duruş sergileme eğiliminde bulunan millî dokumuzda önemli bir yapı taşı olarak hep var olmuştur. Yazıldığı zorlu ve belirsiz dönemde İstiklal Marşı’nda yer alan hürriyet bilinci takdire şayandır:

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,

...

Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;

Şehitlik

İnanç dünyamızda ve kültürel değerlerimiz arasında “şehitlik” kavramı daima müstesna bir makamda değerlendirilmiştir. Yazarlarımız ve şairlerimiz şehitliğin kıymetini ifade eden nazım ve nesir birçok eserler kaleme almışlardır. Halkımız da şehide ve şehidin emanetlerine gözü gibi bakmayı adeta bir şiar edinmiştir. Bu vefanın ve anlayışın bir mahsulü olarak İstiklal Marşı’nda şu mısraları görmekteyiz:

Bastığın yerleri “toprak” diyerek geçme, tanı,

Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.

Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,

...

Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda.

Mabet ve Ezan

İbadetlerin yapıldığı camiler, mescitler yani “mabet”ler inancımızda kutsaldır. Bu yerlere ve namaza bir çağrı niteliğinde olan “ezan” da dinin sembollerinden biridir. Vatanımızda özgür bir biçimde yaşamının önemli bir göstergesi de mabetlerimizin kullanılması ve ezanın yankılanmasıdır. Bu değerlere yönelik yapılan saldırılar doğrudan millete ve bağımsızlığa yapılmış gibi kabul edilmektedir. Bu manaları İstiklal Marşı’nda yer alan şu mısralardan okumaktayız:

Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.

Bu ezanlar, ki şehadetleri dinin temeli,

Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

Hak ve Halk (Millet)

Doğruyu, adaleti ifade eden aynı zamanda Allah’ın isimlerinden olan “Hak” kelimesi İstiklal Marşı’nda halkımızı karşılayan “millet” kelimesiyle birlikte kullanılmıştır. Bu kullanım ile halkın Hakk’a olan inancı ve teslimiyeti istiklal ile ilişkilendirilmiştir. Böylece terennüm edilen bu mısralarda Hakk’a bağlılığın önemi açıkça görülmektedir:

O benimdir, o benim milletimindir ancak.

...

Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...

Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

...

Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;

Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

İstiklâl Marşı, içerdiği millî ve manevî değerlerle toplumun kültürel kimliğini güçlendiren önemli bir metin olarak öne çıkmaktadır. Yapılan analizler; marşın özellikle cesaret, ümit, bayrak, toprak, inanç, mabet, ezan gibi değerleri derinlemesine işlediğini göstermektedir. Tay ve Nalçacı'nın (2020) İstiklal Marşı'nda yer alan değerleri bulmaya yönelik çalışması ile bu veriler örtüşmektedir.

Kandemir ve Torun'un (2019) çalışmaları, bu değerlerin sosyal bilgiler dersinde etkin bir şekilde kullanılabileceğini ortaya koymuştur. Ancak İstiklâl Marşı'nın yalnızca sosyal bilgiler değil, Türkçe dersi bağlamında da kültürel ve ahlaki değerlerin kazandırılmasında önemli bir araç olduğu görülmektedir.

Zavotçu (2017), İstiklâl Marşı'nın son mısralarında vurgulanan özgürlük anlayışının, Türk milletinin tarihsel mücadelesi ile bütünleştiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, metnin anlam dünyasının öğrencilere derinlemesine aktarılması, onların milli bilinç ve kültürel kimlik oluşumuna katkı sağlayacaktır. Marşın içerdiği değerler, bireylerde aidiyet duygusu oluşturmakla kalmayıp, onların topluma ve tarihe karşı sorumluluk geliştirmelerine de yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla, eğitim sürecinde İstiklâl Marşı'nın yüzeysel olarak ezberletilmesi yerine, anlamının açıklanması ve öğrencilerle etkileşimli şekilde işlenmesi gereklidir.

İstiklâl Marşı, içerdiği kavramlarla milli bilinci destekleyen, öğrencilerin toplumsal ve kültürel değerleri içselleştirmelerine yardımcı olan bir metindir. Araştırma bulguları, İstiklâl Marşı'nın Türkçe derslerinde işlenmesinin öğrencilere yalnızca dil becerileri kazandırmakla kalmayıp, onların milli kimlik bilinci geliştirmelerine de katkı sağlayabileceğini göstermektedir. Bayrak, vatan, özgürlük, bağımsızlık gibi kavramlar; öğrencilere yalnızca kavramsal düzeyde değil duygu dünyalarına hitap edecek şekilde aktarılmalıdır. Bu sayede öğrenciler, yalnızca bir edebi metni değil aynı zamanda kendi tarihsel ve kültürel miraslarını da anlamlandırabilirler. Bu sonuçlardan hareketle çalışma bağlamında şu önerilerde bulunmaktadır:

1. Türkçe derslerinde anlam odaklı eğitim yaklaşımı benimsenmelidir. İstiklâl Marşı'nın kavramsal ve duygusal yönleri, öğrencilere çeşitli etkinlikler ve yoluyla aktarılmalıdır.
2. Etkileşimli öğretim yöntemleri kullanılmalıdır. Marşın işlenmesi sırasında drama ve görsel materyaller kullanılarak öğrencilerin derse aktif katılımı sağlanmalıdır.
3. Türkçe derslerinde İstiklâl Marşı, sadece bir şiir olarak değil, toplumsal değerleri kazandıran bir eğitim materyali olarak ele alınmalıdır.
4. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile uyumlu eğitim içerikleri geliştirilmelidir. Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2024) belirtilen “millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel ve sosyal değerlere önem vermeleri; millî duygu ve düşüncelerini geliştirmeleri” gibi hedefler doğrultusunda İstiklâl Marşı'nın işlenişine dair özgün materyaller hazırlanmalıdır.
5. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilmelidir. Marşın içeriğine dair öğrencilere açık uçlu sorular sorularak, onların duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri teşvik edilmelidir.

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Sonuç olarak, İstiklâl Marşı'nın Türkçe dersleri bağlamında ele alınması, öğrencilerin kültürel değerleri daha bilinçli şekilde içselleştirmelerine yardımcı olacaktır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin vurguladığı eğitim hedefleri doğrultusunda, marşın anlam dünyasının öğrencilere etkili bir şekilde sunulması, millî kimlik oluşumuna güçlü bir katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Bekdaş, M. (2023). Sürdürülebilir aile değerlerinin öğretiminde Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin Türkçe eğitiminde kullanımı. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 11, 860-875. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1312715>

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>

Çetin, N. (2014). İstiklâl Marşı'mızı anlamak. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 21(2), 25-92.

Duran, H., & Torun, F. (2011). Öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı'nda kullanılan kavramları anlama düzeyleri. *Sosyoloji Konferansları*, 43, 113-138.

Kandemir, K., & Torun, E. (2019). İstiklâl Marşı'nın sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi. 8. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu Bildiri Özet Kitabı*. Ankara Üniversitesi.

Kasa Ayten, B. (2021). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde kültürel değerler. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(40), 2168-2190. <https://doi.org/10.26466/opus.902826>

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*. Milli Eğitim Bakanlığı.

Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili*, 602, 112-120.

Tay, B., & Nalçacı, A. (2020). İstiklâl Marşı'mızda değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40), 243-275. <https://doi.org/10.34234/ded.753516>

Yerinde, A. (2022). İstiklal Marşı özelinde Türk milletini güçlü kılan dinî ve millî değerler. *MANAS Journal of Religious Sciences*, 1(1), 7-32.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi.

Zavotçu, G. (2017). İstiklâl Marşı'nın temel kavramları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(4), 2414-2435.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTIKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
MEHMET AKİF ERSOY'UN SAHİH SÜNNET VE HADİS VURGUSU

MEHMET AKİF ERSOY'S EMPHASIS ON SAHİH SUNNAH AND HADITH

Dr. Öğr. Üyesi, Hasan Küçükosman

Düzce Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri (Hadis) Anabilim Dalı

0000-0002-2384-5650

Mehmet Akif Ersoy, İslam'ı doğru anlama ve anlatma çabasında sahih sünnet ve hadislerin güvenilirliği konularına büyük önem vermiştir. Ona göre, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) sahih hadisleri ve sünneti, İslam'ın anlaşılmasında Kur'an'dan sonra en önemli kaynaktır. Ancak, zaman içinde hadis adı altında uydurulan birçok rivayet, İslam toplumlarında hurafe ve bid'atlerin yayılmasına neden olmuştur. Akif, bu durumu eleştirerek, Kur'an ve sahih sünnetin esas alınması gerektiğini vurgulamıştır. Özellikle Safahat'ta yer alan manzumelerinde, hadis uydurarak İslam'ı tahrif edenleri sert bir dille eleştirmiştir. "Men kezebe aleyye muteammiden felyetebevve meka'dehû mine'n-nâr" (Kim benim adıma yalan uydurursa, cehennemdeki yerine hazırlansın) hadisini hatırlatarak, uydurma hadislerle dinin aslından saptırıldığını ifade etmiştir. Ona göre, hadislerin tahrif edilmesi, Müslümanların zihinsel çöküşüne, dini sorumluluklarının yanlış anlaşılmasına ve İslam dünyasının gerilemesine neden olmuştur. Akif, sahih hadislerin tespiti konusunda ilmî usullere uyulması gerektiğini savunmuş, rivayetlerin Kur'an'a ve sahih sünnete uygun olup olmadığının titizlikle incelenmesini önermiştir. Ona göre, hadisler sorgusuz sualsiz kabul edilmemeli, İslam'ın temel ilkeleriyle örtüşüp örtüşmediği araştırılmalıdır. Uydurma hadislerin İslam toplumlarına zarar verdiğini dile getiren Akif, Müslümanların inançlarını sahih kaynaklardan öğrenmesi gerektiğini belirtmiştir. Öte yandan, ulemanın hadisleri ilmî usullere göre değerlendirmemesi, onları bir otorite olarak sorgusuz kabul etmeleri ve din adına yanlış yorumlar ile hurafeleri yaymaları, Akif'in sert şekilde eleştirdiği konular arasındadır. O, geçmiş uygulamaların sorgusuz kabul edilmesini, dini geleneğin körü körüne taklit edilmesine yol açtığını, bunun ise sahih sünnetin önüne geçtiğini ifade etmiştir. Ayrıca, dini teşvik amacıyla bile olsa uydurma hadis kullanmanın büyük bir vebal olduğunu belirterek, ulemanın bu konudaki sorumluluğunu hatırlatmıştır. Sonuç olarak, Mehmet Akif Ersoy, İslam'ın sahih şekilde yaşanabilmesi için hadis ve sünnetin titizlikle ele alınmasını, uydurma rivayetlerden arındırılmasını ve Kur'an'a uygun bir çerçevede yorumlanmasını savunmuştur. Onun sahih sünnet ve hadis vurgusu, modern dönemde de İslam'ı anlama ve yorumlama açısından önemli bir referans olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Sünnet, Mehmet Akif Ersoy, Hurafe, Uydurma.

In his endeavour to understand and explain Islam correctly, Mehmet Akif Ersoy attached great importance to the issues of authentic sunnah and the reliability of hadiths. According to him, the authentic hadiths and sunnah of the Prophet are the most important source after the Qur'an in understanding Islam. However, over time, many narrations fabricated under the name of hadith have led to the spread of superstition and bid'at in Islamic societies. Akif criticised this

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

situation and emphasised that the Qur'an and the authentic Sunnah should be taken as basis. Especially in his poems in Safahat, he harshly criticised those who distorted Islam by fabricating hadiths. Reminding the hadith 'Men kezebe aleyye muteammiden felyetebevve meka'dehû mine'n-nâr' (Whoever fabricates a lie in my name, let him prepare for his place in hell), he stated that the religion was deviated from its origin with fabricated hadiths. According to him, the falsification of hadiths led to the mental collapse of Muslims, misunderstanding of their religious responsibilities and the decline of the Islamic world. Akif argued that scientific methods should be followed in the determination of authentic hadiths and suggested that narrations should be meticulously examined to see whether they are in accordance with the Qur'an and the authentic Sunnah. According to him, hadiths should not be accepted unquestioningly, and it should be investigated whether they correspond to the basic principles of Islam. Stating that fabricated hadiths were harmful to Islamic societies, Akif stated that Muslims should learn their beliefs from authentic sources. On the other hand, Akif harshly criticised the ulema's failure to evaluate hadiths according to scientific methods, their unquestioning acceptance of them as an authority, and their spreading false interpretations and superstitions in the name of religion. He stated that the unquestioning acceptance of past practices leads to blind imitation of religious tradition, which in turn prevents the authentic Sunnah. He also stated that using fabricated hadiths, even for the purpose of promoting religion, was a great sin and reminded the responsibility of the ulema in this matter. In conclusion, Mehmet Akif Ersoy advocated that hadith and sunnah should be handled meticulously, purified from fabricated narrations and interpreted in a framework in accordance with the Qur'an in order to live Islam in a true way. His emphasis on authentic sunnah and hadith is considered as an important reference in terms of understanding and interpreting Islam in the modern period.

Keywords: Hadith, Sunnah, Mehmet Akif Ersoy, Superstition, Fabrication.

Giriş

İslâm modernistleri, modernitenin ortaya çıkardığı fikrî, siyasî ve toplumsal gereksinimlerin tamamını karşılayabilecek, değişimleri açıklayabilecek ve hayatın her alanına yön verebilecek evrensel bir siyasal ve sosyal kuramın İslâm'da bulunduğunu savunmaktadır. Onlara göre İslâm, bütün modern gelişmelere açık bir yapıya sahiptir; çağın yeniliklerine uyum sağladığı gibi, ilerlemenin önünde bir engel teşkil etmemektedir. İslâm'ın doğru anlaşılmasını zorlaştıran unsurlar ise, zamanla din ile iç içe geçmiş ve kutsallık atfedilmiş geleneklerdir. Bu nedenle, İslâm'ı geleneklerin etkisinden arındırarak öz biçimiyle yeniden hâkim kılmak gerekmektedir. İslâm modernizmi, Müslümanların, İslâm'a aykırılık teşkil etmemesi şartıyla, Batı toplumlarının gelişiminde etkili olan siyasî ve sosyal kurumları benimseyip uygulayabilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda, modern dünya ile uyum içinde olan ve toplumsal hayata entegre olabilen bir dinî düşünce inşa etmeyi amaçlamaktadır. Müslüman toplumlar arasında son dönemlerde yaygınlık kazanan ve baskın bir düşünsel eğilim hâline gelen bu yaklaşım, İslâm'ın aklî yönü ile kültürel boyutunu ön plana çıkarmaktadır. İslâm modernistleri, dinin yalnızca akla hitap ettiğini ve aklın hükümlerini esas aldığını savunmakta olup, bu doğrultuda akılcılık, modernist yorumlarda belirleyici bir unsur olarak öne çıkmıştır.¹

İslâm dünyasının geçtiğimiz asrında modernist düşünceye sahip olması ile tanınan isimlerinden birisi de Mehmet Akif Ersoy'dur (ö. 1936). Osmanlı'nın çöküşüne tanık olan hayatı Mehmet Akif'in düşünce dünyasında önemli etki bırakmıştır. Halkın içi boşaltılmış bozuk düşüncelerine karşı çıkan Mehmet Akif'in hadislere ve Hz. Peygamber'e bakışının olumsuz olduğu düşüncesi

¹ Ahmet Yücel, *Hadis Tarihi* (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2016), 183.

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

hakimdir. Bu sebeple çalışmamızda Safahat başta olmak üzere İstiklal Şairimizin düşünce dünyasında nebevî mirasın izleri ve Kur'an merkezli sahih hadis anlayışının çerçevesi araştırılacaktır.

Mehmet Akif Ersoy'un İlmî Hayatı

Mehmet Âkif, 1873 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Çocukluk yıllarını "Çocukluğumda, evet, bahtiyâr idim cidden / Harîm-i âilenin farkı yoktu cennetten" dizeleriyle ifade eden Âkif, huzurlu ve manevi yönü güçlü bir aile ortamında büyümüştür. Yetişmesinde önemli etkinin olduğu babası, Fâtih Medresesi müderrislerinden Hoca Tâhir Efendi'dir. Mehmet Âkif, Osmanlı sarayında Huzur Derslerine de katılan babası hakkında: "Benim hem babam, hem hocamdır. Ne biliyorsam kendisinden öğrendim." demiştir.²

Sekiz yaşında hafızlık eğitimine başlayıp kısa sürede hıfzını tamamlayan Mehmet Âkif, aynı zamanda dinî ilimlere de hakim olmuştur. Bu yetkinliği sebebi ile Kur'an'ın tercüme işi kendisine tevdi edilmiştir. Bazı şartlarla bu görevi kabul eden Mehmet Akif, Türkçe ibadet tartışmalarının olduğu bir dönemde kendisinin de beğenmesine rağmen bitirmiş olduğu eserini yayımlamak istememiştir.³ Zira insanların Arapça yerine bu tercüme okumalarını bir vebal olarak görmüş ve şöyle söylemiştir: "Tercüme güzel oldu, hatta umduğumdan daha iyi. Lakin onu verirsem, namazda okutmaya kalkacaklar. Ben o zaman Allah'ımın huzuruna çıkamam ve Peygamberimin yüzüne bakamam."⁴

Tamamlanan nüshaların yakılmasını vasiyet eden Mehmet Akif'in tercüme yayımlanmamasının asıl sebebinin eserin mükemmel olmaması olarak anlaşılmaktadır. Bu sebeple bazı kimseler tercümenin yayımlanmamasının sebebinin Mehmet Akif'in ömrünün vefa etmemesi olarak gösterirler. Zira Mısır'da kaldığı 11 yıl boyunca bu tercüme işi ile uğraşmasına rağmen tam manası ile tercüme son derece zor bir iştir. Öyle ki kendisinin bazı ayetler için de söylediği üzere Arapça'dan Türkçe'ye tercüme tam manası ile mümkün değildir. Buna rağmen üst düzeyde bir eser oluşturduğu söylenmiş hatta Süleyman Nazif "Eğer Allah, Kur'an'ı Türkçe inzal etseydi, Âkif'in lisanıyla inzal buyururdu!" demiştir.⁵

Mehmet Akif Ersoy'un Peygamber Tasavvuru ve Sahih Hadis/Sünnet Vurgusu

Çalışmalarını Kur'an merkezli sürdüren Mehmet Akif Ersoy'un Hz. Peygamber'e son derece saygısı bulunmaktadır. Kur'an tercümesi ile ibadete sebebiyet vermek istemediğini ifade ederken "Hz. Peygamber'in yüzüne nasıl bakarım" demiştir ki bu söz kendisinin Hz. Peygamber'e ne derece saygı gösterdiğinin belirtisidir. Nitekim kendisine şiir ile uğraşmanın yersiz olduğunu söyleyen birisine, Hz. Peygamber'in şiiri sevdiğini söyleyerek itiraz etmiştir. Yine şiirde hikmet olduğunu bildiren hadise dayanarak şu dizeleri oluşturmuştur:

"Peygamberimiz şiiri sever Vakıa" inne min eş-şi'ri ... büyük bir nimet

Dikkat etsen: Yine sevdikleri, lakin hikmet

Ben ki Attâr ile Sâdi'yi okur hem severim

² M. Ertuğrul Düzağ - M. Orhan Okay, "Mehmed Âkif Ersoy", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 28/432.

³ Düzağ - Okay, "Mehmed Âkif Ersoy", 28/434.

⁴ Ali Akpınar, "Mehmet Âkif'in Kur'an Tasavvuru", *I. Uluslar arası Mehmet Âkif Ersoy Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (Burdur, 2008), 1/76.

⁵ Akpınar, "Mehmet Âkif'in Kur'an Tasavvuru", 1/78.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ

MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Başka vadileri tutmuşlara ancak söverim”⁶

Hz. Peygamber’e olması gerektiği şekli ile saygı duyan Mehmet Akif aynı zamanda hadislerin içerisinde derin hikmetler olduğunu söylemiştir. Tabi hadisin içerisindeki hikmetleri bilmek ilim ve irfan ile mümkün olmaktadır. Mehmet Akif şöyle söylemiştir:

“Ma’ârif, ma’ârif! Bizim için başka çare yok. Eğer yaşamak istersek her şeyden evvel ma’ârifle sarılmalıyız. Dünya da ma’ârifle din de ma’ârifle... Hepsini her şey ma’ârifle kâim.”⁷

Bu bağlamda hadislerin doğru yorumlamanın önemine değinen Mehmet Akif, hadisin sıhhatinin metin yönüne işaret etmiş olmaktadır. Zira çağlar üstü bir sahih yoruma sahip olan haberin Hz. Peygamber’e aidiyeti kuvvetlenecektir. Mehmet Akif konu hakkında şöyle söylemiştir:

“Kur’ân ve Hadisde bitmez tükenmez hakikatler var. Onlar nasıl meydana çıkar? Tabi ki ilim ve irfanla. Bundan üç dört yüz sene evvel hakkıyla anlaşılamayan bazı ayetlerden bugün sayısız hikmetler çıkıyor. Ne kadar bilinmeyen gerçek gün yüzüne çıkıyor. Eğer Kur’ân şu gördüğümüz milletlerden birisinin elinde olsaydı, gördüğünüz ne hakikatler çıkarırlar, bütün dünyayı Müslüman yaparlardı!”⁸

Görüldüğü üzere Mehmet Akif hadisleri hem âyetlerin tefsiri hem de dünyayı imar edecek naslar içerisinde görmektedir. Bu sebeple âyetlerin de anlamadan okunmasına karşı çıkmış ve toplumun geri kalmasının Kur’an nurundan uzaklaşmak olduğunu söylemiştir.

“Aman Ya Rabbi! Kur’ân ne söylüyor, biz ne anlıyoruz!”

“Bugün Kur’ân’ı manasını hiç düşünmeden sadece okuyup geçmekteyiz... Evet bizler şimdiye kadar Allah’ın Kitabını tedebbür ederek yani her sayfasındaki, her ayetindeki hükümleri, ibretleri her birimiz kendi ilmi, kendi idraki derecesinde anlamak isteye isteye okusaydık İslam âlemi hiçbir zaman böyle perişan olmazdı” ...⁹

“Artık uyanın! Memleket mahvoluyor, din de beraber gidiyor. Size Kur’ân, bakınız sâde uzaktan mı diyor?”¹⁰

Mehmet Akif geri kalmışlığın esası olarak gördüğü hurafelerin sebebi hadisler değil Kur’an’dan uzaklaşmaktır. Zira Kur’an merkeze alınmadığında cehalet artacak ve hurafeler ortaya çıkacaktır. Mehmet Akif’in şu dizeleri konumuz açısından önemlidir:

“Çünkü biz bilmiyoruz dîni. Evet, bilseydik,

Çare yok, gösteremezdik bu kadar sersemlik.

“Böyle gördük dedemizden!” diye izmihlali

Boylayan bir sürü milletlerin olsun hali İbret olmaz bize,

Her gün okuruz ezber de! Yoksa, bir maksat aranmaz mı bu ayetlerde?

Lafzı muhkem yalınız, anlaşılan, Kur’ân’ın,

Çünkü kaydında değil, hiçbirimiz mananın:

⁶ Mehmet Akif Ersoy, *Safahat* (İzmir: Sütun Yayınları, 2007), 324.

⁷ Muhittin Turan, “MEHMET AKİF ERSOY’UN İLME VE MAARİFE BAKIŞI”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 24/45 (2023), 718.

⁸ Akpınar, “Mehmet Akif’in Kur’ân Tasavvuru”, 1/78.

⁹ Akpınar, “Mehmet Akif’in Kur’ân Tasavvuru”, 1/81.

¹⁰ Mehmet Akif Ersoy, *İstiklâl Marşı’nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı Safahat* (Ankara: TBMM Yayınları, 2021), 500.

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Ya açar nazm-ı celîlin bakarız yaprağına;

Yahut üfler, geçeriz bir ölünün toprağına.

İnmemiştir hele Kur'ân, bunu hakkıyla bilin,

Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için!

Bu havâlidekiler pek yaya kalmış dince;

Öyle Kur'ân okuyorlar ki: sanırsın Çince!"¹¹

Mehmet Akif'in Kur'an vurgusu hadisi ve Hz. Peygamber'i dışlayıcı bir söylem değildir. "Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, Asrın idrâkine söyletmeliyiz İslam'ı."¹² mısrasında olduğu gibi zaten merkezde olan vahye dikkat çekmektedir. Nitekim Hz. Peygamber'in de Kur'an'ın feyzi ile nurlandığını ifade eden Mehmet Akif, hadislerin Kur'an'a aykırı olamayacağını ifade ettiği düşünülmektedir. Ayrıca inkar edenlere karşı Hz. Peygamber'in Kur'an'ın benzerini getirmelerini söyleyerek meydan okuduğunu söyleyen Mehmet Akif, en büyük mucizenin Kur'an olduğuna işaret etmektedir. Konu hakkındaki şiirinde şöyle söylemiştir:

"Ahmed ki nebiyy-i bî gümandır, Kur'ân ile feyz-yâb-ı şandır.

Fe'tû... diyerek Resûl-i Ekrem, Eylerdi muannidîni mülzem.

Fe'tû... denilince ehl-i inkâr, Kâbil mi eylesinler isrâr."¹³

Mehmet Âkif, meslekten hadis âlimi olmadığı için, şiirlerinde doğrudan rivayet aktarmamıştır. Ancak eserlerinde âyetlerden olduğu gibi hadislerle de telmihlerde bulunmuştur. Duyguların etkileyciliğini artırmak amacıyla onları şiirin akışına ve kafiyeye uygun şekilde kullanmıştır. "Yıkıp şeriatı, bambaşka bir binâ kurduk; Nebi'ye atf ile, binlerce herze uydurduk!"¹⁴ diyerek özellikle kader ve tevekkül konusunda yanlış düşüncelerin cahillikle beraber Hz. Peygamber'e isnad edildiğini söylemektedir. Mehmet Akif'e göre sahih tevekkül düşüncesi her şeyi kadere bağlamak değil zorluklarla mücadele etmek ve bu konuda kararlı olmak demektir. Mehmet Akif bu konuda halkı yanlış tevekkül düşüncesine sevk eden kimselere şöyle seslenir:

"Tevekkülün, hele mânâsı hiç de öyle değil.

Yazık ki: Beyni örümcekli bir yığın câhil,

Nihayet oynayarak dîne en rezil oyunu,

Getirdiler, ne yapıp yaptılar, bu hâle onu"¹⁵

Sahih nasslarda buna zıt olarak haberlerin geldiğini söyleyen Mehmet Akif, Hz. Ömer'in Şam'da veba salgını başlaması sebebi ile yaptığı istişare sonucu şehre girmemiştir. Ayrıca tevekkül ettiğini söyleyenleri eleştiren Hz. Ömer'in sözlerini Mehmet Akif nazma dökmüştür.¹⁶

Sahih din anlayışının öğretisi ile meşgul olmak yerine hurafelere bağlanan kimseleri en ağır dille eleştirmekten geri durmayan Mehmet Akif tembelliğini kadere bağlayanlara şöyle seslenmiştir:

¹¹ Ersoy, *Safahat*, 153.

¹² Ersoy, *Safahat*, 378.

¹³ Ersoy, *İstiklâl Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı Safahat*, 123.

¹⁴ Ersoy, *İstiklâl Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı Safahat*, 615.

¹⁵ Ersoy, *İstiklâl Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı Safahat*, 612.

¹⁶ Ersoy, *İstiklâl Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı Safahat*, 669.

“Çalış dedikçe şeriat çalışmadın durdun

Onun hesabına birçok hurafe uydurdun

Sonunda bir de tevekkül sokuşturup araya

Zavallı dini çevirdin maskaraya!”¹⁷

Mehmet Âkif, İstanbul’da ortaya çıkan kolera salgınına karşı alınması gereken tedbirler konusunda kendisine iletilen bir teklifi eleştirel bir bakış açısıyla ele almıştır. Söz konusu teklifte, geçmişte bazı bölgelerde kolera ve veba gibi salgın hastalıkların yayılması durumunda, halkın para karşılığında hafızlar tutarak hastalığın görüldüğü bölgede onları dolaştırdığı belirtilmektedir. Mektup sahibi, İstanbul ve çevresinde kolera nedeniyle pek çok kişinin hayatını kaybetmesine rağmen, neden böyle bir yöntemin kimsenin aklına gelmediğini sorgulamaktadır.¹⁸

Mehmet Âkif, bu yöntemin geçmişte uygulanmış olmasına rağmen, doğru bir yol olmadığını vurgulamaktadır. Ona göre, ister şahsî isterse salgın niteliğinde olsun, hastalıkların ortadan kaldırılması yalnızca bilimsel tedavi yöntemleriyle mümkündür. Bununla birlikte, Âkif, hükümetin halk üzerindeki otoritesini pekiştirmek adına böyle bir yöntemle başvurabileceğini, ancak yetkililerin de bilmesi gerektiği gibi, salgın hastalıkların önlenmesinde asıl etkili olanın tıbbi tedbirler olduğunu ifade etmektedir.

Bu bağlamda Âkif, padişahın geçmişte Yıldız Sarayı’nda kolera salgınına önlemek amacıyla Sahih-i Buharî hatimlerinin okutmasını da eleştirmektedir. Mehmet Âkif, bu uygulamanın esas amacının halkın dinî duygularını istismar ederek, dalkavuk padişaha olan bağlılığı artırmak olduğunu savunmaktadır. Sonuç olarak Mehmet Âkif, hastalıkların önlenmesi ve tedavi edilmesinde yalnızca tıbbın sunduğu bilimsel yöntemlerin esas alınması gerektiğini savunmakta ve halkın dini duygularını suistimal eden uygulamalara karşı çıkmaktadır.¹⁹

Hadis uydurmaya karşı çıkmasına rağmen, rivayetleri seçerken bir hadis âlimi titizliğiyle hareket etmemiştir. Hadislerin sıhhat derecesini araştırmadan kullandığı gibi, temel hadis kaynaklarından seçme hassasiyetine de yeterince özen göstermemiştir. Nitekim konuya uygun olarak halk arasında yaygın biçimde kullanılan bazı sözlere yer vermiş, zaman zaman zayıf ve mevzû rivayetleri de kullanmıştır. Ayrıca, bazı rivayetlerin râvîlerini yanlış aktardığı durumlar da olmuştur. Ancak, onun amacı akademik bir hadis aktarımı yapmak değil, şiirsel anlatımın gücünü ve duygusal etkisini artırmaktır. Öyle ki ayetlerin tefsirinde ihtiyaç duyduğu haberlerin sıhhatini araştırmaya ihtiyaç duymamıştır. Örneğin Asr Suresinden bahsederken “Hani Ashab-ı Kirâm, ayrılalım, derlerken, Mutlaka ‘Sure i ve’l-Asr’ı okurlarmış, bu neden?” derken bu haberi dizelere dökmüştür.²⁰

Sonuç

Mehmet Âkif Ersoy, İslam’ın sahih kaynaklardan öğrenilmesi ve yaşanması gerektiğini savunan bir düşünce yapısına sahiptir. Ona göre, Kur’an ve sahih hadisler, İslam’ın temel dayanaklarını oluşturmakta olup, hurafe ve bid’atlere dayalı bir din anlayışı, toplumun hem zihinsel hem de ahlaki çöküşüne neden olmaktadır. Özellikle hadislerin güvenilirliğine dair

¹⁷ Ersoy, *İstiklâl Marşı’nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı Safahat*, 609.

¹⁸ Ümüt Akagündüz, “Kolera Hastalığı ve II. Meşrutiyet Yıllarında Bu Hastalığa Karşı Toplumsal Bilinçlendirmeyi Arttırma Çabaları (1908-1914)”, *Recent Period Turkish Studies* 45 (2024), 109.

¹⁹ Akagündüz, “Kolera Hastalığı ve II. Meşrutiyet Yıllarında Bu Hastalığa Karşı Toplumsal Bilinçlendirmeyi Arttırma Çabaları (1908-1914)”, 109.

²⁰ Ersoy, *İstiklâl Marşı’nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı Safahat*, 784.

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

eleştirileri, onun sahih sünnet vurgusunu ön plana çıkarmaktadır. Hadis uydurmacılığına karşı sert bir tavır takınan Âkif, dinin tahrif edilmesine ve yanlış anlaşılmasına sebep olan uydurma rivayetleri eleştirmiş, Müslümanların yalnızca sahih kaynaklara dayanarak inançlarını şekillendirmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Bununla birlikte, Âkif'in bir hadis âlimi olmadığı ve rivayetleri seçerken akademik bir titizlik göstermediği de bilinmektedir. Şiirlerinde ve makalelerinde, konunun akışına uygun olarak halk arasında yaygınlaşmış bazı zayıf rivayetleri kullandığı görülmektedir. Ancak bu durum, onun hadis bilimine ilgisiz olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine, o, sahih hadislerin değerini vurgulamış ve bunların ilmî metotlarla incelenmesi gerektiğini savunmuştur. Ona göre, dinî metinlerin sorgusuz sualsiz kabul edilmesi yerine, akıl süzgecinden geçirilerek değerlendirilmesi gerekmektedir.

Mehmet Âkif, dinî anlayışın yanı sıra, toplumsal meselelerde de bilimsel ve akılcı bir yaklaşımı benimsemiştir. Örneğin, kendisine yöneltilen gerçek dışı önerilere karşı çıkmış, hastalıkların ancak tıbbî tedbirlerle önlenebileceğini savunmuştur. Ona göre, geçmişte uygulanan ve dinî bir kisve altında sunulan bazı yöntemler, gerçekte halkın inançlarını istismar eden uygulamalardır.

Sonuç olarak, Mehmet Âkif Ersoy, sahih sünnetin ve hadislerin İslam düşüncesindeki yerini vurgularken, uydurma rivayetlere dayalı dinî anlayışlara karşı çıkmış, İslam'ı akıl ve ilim ekseninde yorumlamayı savunmuştur. Onun sahih sünnet vurgusu, modern dönemde de İslam'ı anlamada ve yorumlamada önemli bir referans niteliği taşımaktadır.

Kaynakça

Akagündüz, Ümüt. “Kolera Hastalığı ve II. Meşrutiyet Yıllarında Bu Hastalığa Karşı Toplumsal Bilinçlendirmeyi Arttırma Çabaları (1908-1914)”. *Recent Period Turkish Studies* 45 (2024), 91-124. <https://doi.org/10.26650/YTA2024-1358719>

Akpınar, Ali. “Mehmet Âkif'in Kur'an Tasavvuru”. *I. Uluslar arası Mehmet Âkif Ersoy Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. 1/75-85. Burdur, 2008.

Düzdağ, M. Ertuğrul - Okay, M. Orhan. “Mehmed Âkif Ersoy”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*. 28/32-439. Ankara: TDV Yayınları, 2003.

Ersoy, Mehmet Akif. *İstiklâl Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı Safahat*. Ankara: TBMM Yayınları, 2021.

Ersoy, Mehmet Akif. *Safahat*. İzmir: Sütun Yayınları, 2007.

Turan, Muhittin. “MEHMET AKİF ERSOY'UN İLME VE MAARİFE BAKIŞI”. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 24/45 (2023), 717-762. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.1250913>

Yücel, Ahmet. *Hadis Tarihi*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 24. Basım, 2016.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
MEHMET AKİF ERSOY'UN DÜŞÜNCE DÜNYASI: İSLAMCILIK,
MİLLİYETÇİLİK VE BATICILIK ARASINDA

Mustafa Doğukan BAŞALAN

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İletişim Bilimleri ABD Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi,
Hatay, Türkiye

ORCID: 0009-0008-8873-1102

ÖZET

Mehmet Akif Ersoy, Osmanlı'nın son dönemlerinde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde fikirleriyle geniş yankı uyandırmış, dönemin entelektüel tartışmalarına yön vermiş önemli bir düşünür ve şairdir. Ersoy'un düşünce dünyası, temel olarak İslamcılık, milliyetçilik ve Batıcılık gibi üç ana konu etrafında şekillenmiştir. Ersoy, İslamî değerleri merkeze alarak milletin bağımsızlığını ve kalkınmasını savunmuş, Batı'nın bilimsel ve teknik ilerlemesine kayıtsız kalmamış, ancak Batı'nın kültürel ve ahlaki değerlerine mesafeli durmuştur. Bu çalışma, Mehmet Akif Ersoy'un düşünsel evrenini, tarihsel bağlamı içinde ele alarak, onun İslamcılık, milliyetçilik ve Batıcılık konusundaki görüşlerini ve konumunu inceleyecektir.

İslamcılık bağlamında Ersoy, İslam'ı yalnızca bir inanç sistemi olarak değil, aynı zamanda toplumsal bir düzenin temel dinamiği olarak görmüştür. Ona göre İslam, toplumun ahlaki ve manevi temellerini oluşturan bir rehber niteliğindedir. Bu bağlamda, Osmanlı'nın çöküş sürecinde Müslüman toplumların birlik içinde olması gerektiğini savunmuş ve ümmet bilincini vurgulamıştır. Ancak onun İslamcılığı, katı bir kuralcı olmaktan ziyade, İslam'ın öz değerleriyle uyumlu bir modernleşme arayışıyla şekillenmiştir.

Milliyetçilik konusunda, etnik temelli bir milliyetçilik anlayışından ziyade, İslamî değerlerle yoğrulmuş bir vatanseverlik anlayışını benimsemiştir. Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinde önemli bir figür olarak yer alan şair, özellikle İstiklâl Marşı'nda Türk milletinin özgürlüğünü ve karakterini ön plana çıkarmıştır. Onun milliyetçiliği, ırkçı ve ayrımcı unsurlardan uzak, toplumsal dayanışmayı ve ortak değerleri önceleyen bir yapıdadır.

Batıcılık konusunda ise, Batı'nın bilimsel ve teknolojik gelişmelerine büyük önem vermiş, ancak bunun bir kültürel dönüşüme yol açmasını tehlikeli bulmuştur. Ona göre, Batı'dan alınması gerekenler medeniyetin maddi unsurlarıdır; ancak ahlaki ve manevi değerler açısından İslam medeniyeti yeterli bir rehber niteliğindedir.

Sonuç olarak, Mehmet Akif Ersoy'un düşünce dünyası, tek bir ideolojik çerçeveye indirgenemeyecek kadar çok boyutlu ve dinamiklidir. Onun fikirleri, Osmanlı'nın son dönemindeki çözümlere karşı bir arayış niteliğinde olup, İslam'ın ahlaki rehberliğinde güçlü bir millet inşa etme hedefi taşımaktadır. Bu çalışma, Ersoy'un mirasını ele alarak, onun düşünce sisteminin modern Türkiye'nin oluşum sürecindeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, İslamcılık, Milliyetçilik, Batıcılık.

ABSTRACT

Mehmet Akif Ersoy was an important thinker and poet who had a wide resonance with his ideas during the last periods of the Ottoman Empire and the establishment of the Republic of Turkey and shaped the intellectual debates of the period. Ersoy's world of thought was basically shaped

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

around three main issues such as Islamism, nationalism and Westernism. Ersoy defended the independence and development of the nation by putting Islamic values at the centre, was not indifferent to the scientific and technical progress of the West, but distanced himself from the cultural and moral values of the West. This study will examine Mehmet Akif Ersoy's intellectual universe in its historical context and analyse his position between Islamism, nationalism and Westernism.

In the context of Islamism, Ersoy saw Islam not only as a belief system but also as the basic dynamic of a social order. According to him, Islam is a guide that forms the moral and spiritual foundations of society. In this context, during the decline of the Ottoman Empire, he argued for the unity of Muslim societies and emphasised the consciousness of the ummah. However, his Islamism was shaped by the search for a modernisation compatible with the core values of Islam rather than a strict prescriptivism.

In terms of nationalism, rather than an ethnic-based understanding of nationalism, he adopted an understanding of patriotism moulded with Islamic values. The poet, who was an important figure in the Turkish nation's struggle for independence, emphasised the freedom and character of the Turkish nation, especially in the National Anthem. His nationalism is far from racist and discriminatory elements and prioritises social solidarity and common values.

As for Westernism, he attached great importance to the scientific and technological developments of the West, but he considered it dangerous for this to lead to a cultural transformation. According to him, what should be taken from the West are the material elements of civilisation, but Islamic civilisation is a sufficient guide in terms of moral and spiritual values.

In conclusion, Mehmet Akif Ersoy's world of thought is too multidimensional and dynamic to be reduced to a single ideological framework. His ideas are a quest against the dissolution of the late Ottoman Empire and aim to build a strong nation under the moral guidance of Islam. This study aims to reveal the effects of Ersoy's thought system on the formation process of modern Turkey by analysing his legacy.

Keywords : Mehmet Akif Ersoy, Islamism, Nationalism, Westernism.

GİRİŞ

Mehmet Akif Ersoy, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde yaşamış ve Cumhuriyet'in kuruluşuna tanıklık etmiş önemli bir şair, düşünür ve mücadele adamıdır. Onun fikri dünyası, sadece edebi yönüyle değil, aynı zamanda siyasal ve toplumsal olaylara duyduğu ilgiyle de dikkat çekmiştir. Mehmet Akif'in düşünceleri, dönemin karmaşık ortamında şekillenmiş; İslamcılık, milliyetçilik ve Batıcılık gibi birbirinden farklı ideolojik akımlar arasında kendine özgü bir denge kurmuştur. Bu bağlamda, Akif'in düşünsel yolculuğunu analiz etmek, sadece onun şahsiyetini ve eserlerini anlamakla kalmaz; aynı zamanda dönemin sosyo-politik yapısını ve Türk aydınlarının zihinsel arayışlarını çözümlemek açısından da büyük önem taşır.

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başları, Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülme sürecine girdiği, Batı'nın bilim ve teknoloji alanındaki ilerlemelerinin etkisini hissettirdiği ve çeşitli fikir akımlarının ortaya çıktığı bir dönemdir. Bu dönemde Osmanlı aydınları, imparatorluğun bekasını sağlamak için farklı çözüm önerileri sunmuşlardır. İslamcılık, ümmetin birlikteliğini esas alarak dini değerlerin yeniden canlandırılmasını savunurken; milliyetçilik, ulusal kimliği ve bağımsızlığı ön plana çıkarmıştır. Öte yandan, Batıcılık ise Osmanlı'nın modernleşmesi için Batı'nın bilim, eğitim ve yönetim sistemlerinden faydalanılması gerektiğini vurgulamıştır.

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Mehmet Akif, bu üç akımı da eleştirel bir gözle değerlendirmiş, kendi ahlaki ve dini anlayışı doğrultusunda sentezlemeye çalışmıştır.

Mehmet Akif'in İslamcılık anlayışı, salt bir dini muhafazakârlıktan ziyade, ahlaki bir yeniden inşa ve toplumsal kalkınma fikri üzerine temellenmiştir. O, İslam'ı bir dogma olarak değil, toplumsal adalet, dürüstlük ve dayanışma gibi değerlerin kaynağı olarak görmüş; bu nedenle ümmetin birlikteliğini ve manevi kalkınmayı vurgulamıştır. Milliyetçilik konusunda ise Akif, millet kavramını ırka dayalı bir kimlik üzerinden değil, ortak tarih, kültür ve değerler bütünlüğü içinde değerlendirmiştir. Ona göre milletin bağımsızlığı ve özgürlüğü, dini ve ahlaki değerlerle desteklenmelidir. Batıcılık hususunda ise Akif, Batı'nın bilim ve teknik alanındaki başarılarını takdir etmekle birlikte, kültürel taklitçiliğe karşı çıkmış ve Batılılaşmanın özünü, akıl ve bilgiye dayalı bir ilerleme olarak görmüştür.

MEHMET AKİF ERSOY, II. ABDÜLHAMİD VE İSLAMCILIK

İslamcılık hareketi, tek bir kategori altında toplanmasına rağmen, çeşitli düşünce ve yaklaşımları kapsayan geniş bir kavramdır. Bu akımın tüm yönlerini yansıtan kapsamlı bir tanım şu şekilde yapılabilir: 19. ve 20. yüzyıllarda, İslam'ı bir bütün olarak yeniden toplumsal hayata hâkim kılma amacı güden, rasyonel bir metodolojiyle Müslümanları ve İslam dünyasını Batı sömürsünden, baskıcı ve otoriter yöneticilerden, esaretten, taklitten ve hurafelerden kurtarmayı hedefleyen; medenileşme, birlik ve kalkınma çabaları doğrultusunda yürütülen ve nitelikli siyasi, fikri ve ilmi çalışmaların tamamını içeren bir harekettir. İslamcılık hareketi, kendi içinde farklı düşünce akımlarını ve yaklaşımları barındırmaktadır. Bu çeşitlilik, hareketin tarihsel ve coğrafi bağlamına, liderlerinin düşüncelerine ve takipçilerinin yorumlarına göre değişmektedir. İslamcılık hareketi, 19. ve 20. yüzyıllarda İslam dünyasında önemli bir rol oynamıştır. Hareket, sömürgecilğe karşı direniş, modernleşme çabaları ve siyasi değişim talepleri gibi konularda etkili olmuştur. Günümüzde de İslamcılık, farklı coğrafyalarda ve farklı şekillerde varlığını sürdürmektedir (Ozan, 2016, s. 148).

İstibdat kavramı, sözlük anlamı olarak keyfi yönetim sistemi, idarede baskı ve zor kullanma olarak tanımlanır. İslam siyaset düşüncesinde istibdat, yöneticinin iktidarı, ehil kişilerin kararı ve halkın rızası olmaksızın, zor kullanarak ele geçirmesi ve İslam'ın öngördüğü temel yönetim ilkeleri olan meşveret ve nasihat mekanizmalarına yer vermemesi şeklinde ifade edilir. İstibdat kavramı, özellikle II. Meşrutiyet döneminden sonra İslamcı düşünürlerin yazılarında, II. Abdülhamit dönemini eleştirmek amacıyla yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde, istibdat, eski ve haksız yönetim anlayışını ve bu yönetimin başındaki otoriter lideri tanımlamak için kullanılan bir terim haline gelmiştir. Bu yaklaşım, istibdat kavramının yanı sıra "müstebit" (zorba) kelimesinin de aynı dönemi ve aynı gerekçelerle eleştirmek için kullanılmasıyla kendini gösterir. İslamcı düşünürler, istibdatı İslam'ın temel ilkelerine aykırı bir yönetim biçimi olarak eleştirmişlerdir. Onlara göre, İslam, adalet, özgürlük ve meşveret ilkelerine dayanan bir yönetim anlayışını öngörür. İstibdat ise bu ilkeleri ihlal ederek zulme ve baskıya yol açar (Ozan, 2016, s. 149).

İslamcı aydınların II. Abdülhamid yönetimine karşı geliştirdikleri muhalefetin temelinde iki kavram öne çıkar: "istibdat" ve "meşrutiyet-i meşrûa". İslamcı düşünürlerin bu kavramlara yükledikleri anlam ve yorumlar, Abdülhamid yönetimine karşı muhalefetlerine dini bir meşruiyet kazandırmayı amaçlamıştır. Meşrutiyet ve onun zıttı olarak kullanılan "istibdat" kavramlarına getirilen yorumlar, çoğunlukla İslami kaynaklara dayandırılmakla birlikte, aslında kendilerinden önceki Yeni Osmanlıların geliştirdiği fikirlere dayanır. İslamcı aydınlar, meşrutiyet ve istibdat kavramlarına getirdikleri yorumlarda, kendilerinden önceki Yeni

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Osmanlıların fikirlerinden etkilenmişlerdir. Yeni Osmanlılar, meşrutiyet fikrini ilk kez Osmanlı siyasi düşüncesine taşımış ve istibdattı eleştirmişlerdir. İslamcı aydınlar, Yeni Osmanlıların bu fikirlerini İslami bir çerçeveye oturtarak, Abdülhamid yönetimine karşı muhalefetlerini meşrulaştırmaya çalışmışlardır. İslamcı aydınların bu kavramlara yükledikleri anlam ve yorumlar, Abdülhamid yönetimine olan muhalefetlerine dini bir meşruiyet sağlamaya yöneliktir. İslamcılar, meşrutiyeti İslam'ın bir gereği olarak sunarak, halkın desteğini kazanmayı ve Abdülhamid yönetimine karşı muhalefetlerini güçlendirmeyi amaçlamışlardır (Ozan, 2016, s. 149).

İnsan, sosyal bir varlık olarak, yaşadığı sosyal ve siyasal çevreden bağımsız düşünülemez. Her birey, içinde bulunduğu zaman diliminin sosyal ve siyasal düşüncelerinden belirli bir oranda etkilenerek kendi fikirlerini oluşturur. Bu sosyolojik gerçek, bir düşünür söz konusu olduğunda daha da belirgin bir şekilde ortaya çıkar. Tanzimat Dönemi ile başlayan batılılaşma ve Osmanlı Devleti'ni yeniden canlandırma çabaları, çeşitli düşünce akımlarının gelişmesine ve tartışılmasına yol açtı. Mehmet Akif de bu dönemin düşünce hareketlerinin ve tartışmalarının izlerini taşır (Ozan, 2016, s. 153).

Şairin çocukluk dönemi, Osmanlı İmparatorluğu'nun "hasta adam" olarak nitelendirildiği ve bu durumun devlet yöneticileri ile aydınlar üzerinde derin bir etki bıraktığı, bu belirsiz ortamın halk arasında umutsuzluğa yol açtığı, ancak tüm bu olumsuzluklara rağmen insanların çalışıp güzel işler başarmaya çabaladığı bir zamana denk gelir. İşte böylesi bir dönemde yetişen Akif'in milli ve manevi duygularını şekillendirip ortaya çıkaran etken, altı asırlık bir dünya imparatorluğunun görkemli günlerinin sona ermekte olduğu koşullar olmuştur (Demir, 2022, s. 135).

Mehmet Akif Ersoy, İslamcı düşünce akımına mensup olmakla birlikte, vatansever bir duruş sergilemiştir. Ancak, onun milliyetçilik anlayışı, ırkçı veya etnik temellere dayanmamaktadır. Nitekim, Milli Mücadele döneminde Osmanlı'nın selameti için büyük çaba göstermiş ve bu doğrultuda verdiği desteği, etnik kökene dayalı söylemlerden uzak tutmuştur. Mehmet Akif, İslam'ın evrensel değerlerini ve vatanseverlik duygusunu bir araya getirmiştir. Onun düşünce dünyasında, İslam birliği, vatan sevgisi ve toplumsal dayanışma önemli bir yer tutmaktadır (Demir, 2022, s. 137).

MEHMET AKİF ERSOY' UN MİLLİYETÇİ YÖNÜ

Mehmet Âkif Ersoy, kendi toplumunun refahı için yoğun çaba sarf etmiş, çeşitli mücadelelere girişmiş, toplumunun yaşadığı zorlukları ve sevinçleri onlarla birlikte deneyimlemiş ve bu deneyimleri "Safahat" adlı eserinde ölümsüzleştirmiştir. Bir milletin devletiyle sındığı en zorlu dönemlerden birinde yaşamış, çocukluğundan itibaren Osmanlı Devleti'nin en çalkantılı zamanlarına tanıklık etmiş ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son günlerine şahitlik edenlerden biri olmuştur (Kjahja, 2020, s.32).

Mehmet Akif Ersoy'un yaşadığı dönemde, özellikle karşı çıktığı düşünce akımlarından biri milliyetçilik olmuştur. Ona göre, Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşı, Arnavutluk İsyanları, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı dönemlerinde yaşadığı üzücü olaylar, "etnik milliyetçilik" düşüncesiyle yakından ilişkilidir. Mehmet Akif'e göre, ikinci önemli neden ise siyasi parti çekişmeleridir. Mehmet Akif, milliyetçilik ve siyasi parti çekişmelerinin yıkıcı etkisine karşılık, tamamen vatan ve milletin menfaatini ön planda tutan bir siyasi anlayışı benimsemiştir. Bu anlayışın bir sonucu olarak, fikirlerini tam olarak benimsememesine rağmen, gerektiğinde İttihat ve Terakki Cemiyeti ve hükümetleriyle, hatta Teşkilat-ı Mahsusa ile bile işbirliği yapmaktan çekinmemiştir. Bu anlayışın bir sonucu olarak, kişisel çekişmeleri ve siyasi

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

farklılıkları bir kenara bırakarak, İttihatçıların davetine uyarak Berlin'e ve Necid'e gitmiş ve vatanı ile milleti için elinden gelen tüm çabayı göstermiştir (Göçer, 2017, s. 356).

1912 yılında Arnavutluk'un elden çıkması ve ardından diğer Balkan topraklarının kaybedilmesi, Osmanlı İmparatorluğu için büyük bir yıkım olmuştur. Milliyetçilik akımının etkisiyle bağımsızlık mücadelesi veren Balkan milletleri, bu süreçte acımasız bir tutum sergilemiş ve Balkanlar kanlı çatışmaların yaşandığı bir bölgeye dönüşmüştür. Mehmet Âkif Ersoy, bu derin yaraları yüreğinde hissetmiş ve yaşadığı acıları eserlerine yansıtmıştır. Âkif, bu acı olaylar yaşanırken, milletini İslam sancağı altında bir araya getirmeye çalışmış, onları ayrılıkçı hareketlere karşı uyarmış ve milliyetçilik fikrinin getirebileceği olumsuz sonuçları şiirlerinde dile getirmiştir (Kjahja, 2020, s.32).

Mehmet Akif Ersoy'un milliyetçilik anlayışı, eserlerinde derin bir vatan sevgisi ve millet bilinciyle iç içe geçmiş, etnik kökene dayalı bir milliyetçilikten ziyade inanç ve ahlaki değerler üzerine kurulu bir yaklaşımla şekillenmiştir. Onun milliyetçilik anlayışı, özellikle Osmanlı Devleti'nin çözülme sürecinde, milletin bağımsızlık mücadelesine destek vererek ve halkı ortak bir ideal etrafında birleştirmeye çalışarak belirginleşmiştir. Akif'in kaleme aldığı İstiklal Marşı, Türk milletinin özgürlük ve bağımsızlık arzusunu en sade haliyle yansıtarak milli ruhun canlanmasında önemli bir rol oynamış ve bir milletin kader anlarında nasıl bir araya gelebileceğini göstermiştir. Bu marşta, sadece askeri bir direnişi değil, milletin ruhundaki özgürlük tutkusunu, inanç gücünü ve bağımsızlığa olan sarsılmaz inancını dizelere dökmüştür (Ersoy, 2024).

Akif'e göre vatan sevgisi, sadece toprak bütünlüğünü korumakla sınırlı değildir; aynı zamanda o topraklarda yaşayan milletin ahlaki ve manevi değerlerini korumak ve onları daha ileriye taşımak anlamına gelir. Sadece şiirlerinde değil, Sırat-ı Müstakim ve Sebilürreşad gibi dönemin etkili dergilerinde yayınladığı yazılarında da milli mücadeleyi savunmuş ve halkı bilinçlendirmek için kalemini bir silah gibi kullanmıştır. Anadolu'nun işgal yıllarında, camilerde verdiği vaazlar ve halkı uyandırmaya yönelik konuşmalarıyla adeta bir fikir savaşçısı olmuş, milli mücadeleyi hem kalemiyle hem de eylemleriyle desteklemiştir. Mehmet Akif'in milliyetçiliği, vatan sevgisini ve İslam inancını birbirinden ayırmaksızın, millet olmanın temelini manevi ve ahlaki değerlere bağlayarak şekillenirken; o, hiçbir zaman ırkçı bir söyleme yönelmemiş, aksine milletin birlik ve beraberliğini İslami kimlik etrafında güçlendirmeyi amaçlamıştır. Ona göre millet, sadece ortak bir ırk ya da soya değil, ortak bir inanca, ortak bir tarihe ve ortak bir davaya sahip insanlardan oluşur (Karakoç, 2019).

Mehmet Akif Ersoy'un milliyetçilik anlayışı, "Safahat" adlı eserindeki dizelerinde açıkça görülebilir; zulme karşı durmayı, mazlumların yanında yer almayı, milletin onurunu ve haysiyetini korumayı sürekli olarak vurgulamıştır. Akif, milliyetçiliğin ancak halkın eğitimi ve bilinçlenmesiyle anlam kazanacağını savunmuş, cehaletin ve bağınazlığın milletin önündeki en büyük engel olduğunu belirtmiştir. Özellikle Kurtuluş Savaşı döneminde Anadolu'yu adım adım dolaşarak halkı işgale karşı direnişe teşvik eden Akif, sadece bir şair olarak değil, aynı zamanda bir dava adamı olarak da öne çıkmıştır (Ersoy, 2024).

Akif'in milliyetçilik anlayışı, günümüz milliyetçilik tartışmaları için de önemli bir referans noktasıdır; çünkü Akif'in vatan ve millet sevgisi, kişisel çıkarlardan uzak, toplumsal faydayı ön planda tutan, ahlaki değerlere dayalı bir milliyetçilik anlayışı sunar. Bu bağlamda, Akif'in milliyetçilik anlayışını anlayabilmek için "Safahat" başta olmak üzere eserlerine ve İstiklal Marşı'ndaki ifadelerine odaklanmak gerekmektedir. Aynı zamanda Süleyman Karakoç'un "Mehmet Akif ve Millî Mücadele", Cevdet Kurnaz'ın "Mehmet Akif: Hayatı, Sanatı ve Düşünceleri", Hüseyin Özdemir'in "Mehmet Akif ve İstiklal Marşı" gibi çalışmaları da, Akif'in milliyetçiliğini daha geniş bir perspektiften ele alarak onun bu yönünü ortaya koyar. Türk

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

milliyetçiliğinin dini ve ahlaki boyutlarını anlamak için Mehmet Akif'in düşünceleri hem edebi hem de tarihi açıdan önemli bir kaynak niteliğindedir. Onun ortaya koyduğu ahlaki ve inanca dayalı milliyetçilik anlayışı, bugün dahi üzerinde düşünülmesi gereken, köklü bir ideali ve samimi bir vatan sevgisini içinde barındırır (Kurnaz, 2011).

Sonuçta, Mehmet Akif Ersoy'un milliyetçilik anlayışı, sadece bir bağımsızlık savaşının edebi bir ifadesi değil, aynı zamanda milletin manevi direnç ruhunu besleyen güçlü bir düşünsel mirastır. Onun eserleri ve düşünceleri, günümüzde de vatan ve millet sevgisini ahlaki değerlerle birleştiren bir yaklaşımın sembolü olmaya devam etmektedir. Akif'in, vatan uğruna kaleme aldığı her mısra ve milletin ruhunu uyandırmak için yaptığı her konuşma, Türk milliyetçiliğinin manevi boyutunu anlamak açısından önemli bir kaynaktır. Bu nedenle Mehmet Akif'i anlamak, sadece onun şiirlerini okumakla sınırlı kalmamalı, aynı zamanda onun millet, vatan ve bağımsızlık kavramlarına yüklediği derin anlamları da çözmekle mümkün olacaktır.

MİLLÎ MÜCADELEDE BATICILIK VE MEHMET AKİF ERSOY'UN TAVRI

Mehmet Akif Ersoy'un Batıcılık hakkındaki görüşleri ne tamamen bir reddediş ne de koşulsuz bir kabullenme üzerine kuruludur; aksine, derin bir sorgulama ve denge kurma anlayışı etrafında şekillenmiştir. Akif, Batı'nın bilim, teknoloji ve medeniyet alanındaki ilerlemelerini takdir etmekle birlikte, bu ilerlemeleri sadece taklit etmektense, onları anlayarak ve kendi kültürel değerlerimizle uyumlu hale getirerek benimsemek gerektiğini savunmuştur. Ona göre, Batı'nın sadece dış görünüşünü, modasını veya yaşam tarzını kopyalamak, bir milletin özgün kimliğine zarar verir. Esas olan, Batı'nın bilimsel ve teknolojik gelişmelerini örnek alarak, milli ve manevi değerleri koruyarak kalkınmaktır (Özçelik, 2021, tyb.gov.tr, E.T.:04.03.2025).

Akif, "Safahat" adlı eserinin pek çok bölümünde, özellikle de "Asım" kitabında, Batı'nın ilerlemesini görmezden gelmenin cehalet olduğunu vurgulamış, ancak Batı'ya körü körüne hayranlık duyanları da sert bir şekilde eleştirmiştir. Mehmet Akif Ersoy'un Batıcılık anlayışı, milli ve manevi değerlerle Batı'nın ilerlemelerini harmanlamayı amaçlayan dengeli bir yaklaşımdır. Onun bu anlayışı, günümüzde de Batı ile ilişkilerimizi nasıl şekillendirmemiz gerektiği konusunda önemli bir rehber niteliğindedir. Mehmet Akif Ersoy'a göre, milletin kurtuluşu, kendi köklerinden kopmadan, bilim ve ahlak temelli bir ilerleme ile mümkündür. Nitekim, Akif'in "Asım" karakteri, doğu-batı sentezini temsil eden bir figür olarak, bir yandan Batı'nın bilim ve teknolojisini öğrenmeyi, diğer yandan kendi manevi değerlerinden uzaklaşmamayı simgeler. Akif'in Batıcılığa eleştirisi, Batı'ya karşı bir düşmanlıktan değil; aksine, bilinçsiz bir taklidin toplumu yozlaştıracağı endişesinden kaynaklanır. Ona göre, Batı'nın bilimsel ve teknolojik yönü alınmalı, ancak ahlaki çöküşüne ve ruhsuz maddeci anlayışına karşı dikkatli olunmalıdır. Bu bağlamda Akif, sadece Batı'yı değil, kendi toplumunun içine düştüğü tembelliği ve cehaleti de sert bir dille eleştirmiştir. Sonuç olarak, Mehmet Akif'in Batıcılık anlayışı, *"İlim ve fen nerede ise gidip alacağız; ancak ruh köklerimizden kopmadan ilerleyeceğiz."* düşüncesine dayanır (Gökçek, 2021).

Mehmet Akif Ersoy, Batı ile bilinçli, ölçülü ve hesaplı bir etkileşimi savunmuştur. Bir aşağılık veya teslimiyet duygusuna kapılmadan, taklitçi bir Batı hayranlığının tuzağına düşmeden, Batı medeniyetinin bizde bulunmayan teknik üstünlüğünü ve bilimini büyük bir arzuyla memleketimize getirmek için çaba göstermiştir. Akif'e göre, *"Ne varsa Batı'da var, hayatımız bir bütün olarak Batı'ya benzemelidir"* diyenler de, *"Şart her şeyin beşiğidir, bizim Batı'dan alacak bir şeyimiz yoktur"* diyenler de yanlış bir yoldadır. Mehmet Akif Ersoy, Batı'dan alınması gerekenleri alırken, milli ve manevi değerlerin korunması gerektiğini savunmuştur. Ona göre, Batı'nın bilim ve teknolojisi alınmalı, ancak ahlaki ve kültürel değerlerimizden ödün

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

verilmemelidir. Akif'in Batı anlayışı, günümüzde de Batı ile ilişkilerimizi nasıl şekillendirmemiz gerektiği konusunda önemli bir rehber niteliğindedir. Onun dengeli ve eleştirel yaklaşımı, milli kimliğimizi koruyarak bilim ve teknolojiye yararlanmamız gerektiğini vurgulamaktadır (Özbalcı, 2014, s. 213).

Mehmet Akif Ersoy, Batı'ya gitmesini istediği "Asım" karakterinden, gece gündüz çabalamasını, Batı ile aramızdaki üç yüz senelik mesafeyi kapatabilmemiz için çalışmasını ve sonsuz bir pınara benzettiği Batı'nın bilim ve tekniğinin faydalı sularını memleketimize akıtmak için gayret göstermesini istemektedir. Böylesine olumlu ve yapıcı bir bakış açısına sahip olan Akif, sadece ve ancak ilim taklitçiliğine, yabancı bir kültüre teslimiyete karşıdır. Batı'nın teknolojik üstünlüğüne karşılık, sosyal, siyasi ve ekonomik bakımdan büyük bir çöküntü içinde bulunan İslam dünyası, Akif'i elbette son derece üzmemekte ve tedirgin etmektedir. Ancak, İslam dünyasının bu durumdan taklitle kurtulması mümkün değildir. Mehmet Akif Ersoy, İslam dünyasının kurtuluşu için taklitçilikten uzak, kendi değerlerine sahip çıkarak bilim ve teknikte ilerlemesi gerektiğini savunmuştur. Ona göre, Batı'nın olumlu yönleri alınmalı, ancak kültürel kimlik korunmalıdır. Bu nedenle, Batı'dan teknoloji, bilim ve sanat alınmalı, ancak milli ve kültürel değerlere kapılar sıkıca kapatılmalıdır. Bu, hem millet olabilmenin, millet olarak ayakta kalabilmenin bir şartıdır, hem de dinimiz ilim tahsilini ve ilerlemeyi emreden bir dindir. Suçu dine yüklemekten çalışıp didinmek lazımdır. Memleket de, İslamiyet de ancak böyle kurtulur. Yoksa, hiçbir yaratıcı hamle göstermeden, bir maymun gibi Batı'nın yaptıklarını aynen tekrarlamak ne dine hizmettir, ne yeniliktir; gözü bağlı bir taklitçiliktir, insana yakışmayan bir davranıştır (Özbalcı, 2014, s. 216).

Sonuç olarak, Mehmet Akif'in Batıcılık anlayışı, Batı'nın sadece teknolojik ve bilimsel gelişmelerine odaklanmayı değil, aynı zamanda bu gelişmeleri kendi milli ve manevi değerlerle harmanlayarak bir medeniyet inşa etmeyi savunmuştur. Akif'e göre, Batı'dan alınacak olan şey taklit edilecek bir yaşam tarzı değil, bilginin ve araştırmanın ruhudur. Batı'nın bilimdeki ilerlemesini reddetmek, cehalete göz yummak demektir; ancak Batı'nın ahlaki çöküntüsünü ve maneviyattan uzak materyalist yaşam biçimini benimsemek de milletin ruhunu zayıflatacaktır. Akif, Batı hayranlığını körü körüne sürdürenleri "tek dişi kalmış canavar" metaforuyla eleştirerek, Batı'nın sömürgeci ve emperyalist politikalarına dikkat çekerken, bu politikaların ardında yatan bilimsel ve teknolojik birikimi görmezden gelmenin büyük bir hata olacağını vurgular. Ona göre asıl mesele, milletin kendi benliğini koruyarak bilimsel ve teknik bilgiyle donanmasıdır. "Asım" karakteri üzerinden çizdiği ideal gençlik profili, Batı'nın ilim ve fenni öğrenmek için gidilecek bir yer olduğunu, fakat orada öğrenilenlerin milli değerlere ihanet etmeksizin uygulanması gerektiğini gösterir. Akif'in bu yaklaşımı, Batı'yı bütünüyle reddeden ya da bütünüyle benimseyen keskin uçlara karşı, dengeli ve köklere dayalı bir modernleşme anlayışı ortaya koyar. Nitekim Mehmet Akif, toplumun kendi değerlerinden sapmaksızın ilerlemesini, ilmi gelişmeleri içselleştirmesini ve ahlaki çerçevede Batı'dan faydalanmasını savunmuş; bunu yaparken de geçmişe saplanıp kalmayı değil, geleceğe sağlam adımlarla ilerlemeyi öğütlemiştir. Onun Batıcılık hakkındaki bu yaklaşımı, günümüzde de Doğu-Batı ikilemini aşmak için önemli bir referans noktasıdır. Mehmet Akif'i anlamak, sadece onun Batı eleştirilerini okumak değil, bu eleştirilerin ardında yatan millet ve medeniyet tasavvurunu kavramakla mümkündür.

SONUÇ

Mehmet Akif Ersoy'un düşünce dünyası, İslamcılık, milliyetçilik ve Batıcılık gibi görünüşte farklı ideolojik akımların kesişim noktasında şekillenen karmaşık ve çok boyutlu bir yapı sergiler. Onun düşüncelerini tek bir ideolojiye indirgemek, hem Akif'in entelektüel derinliğini

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

hem de dönemin sosyo-politik koşullarını göz ardı etmek anlamına gelir. Bu nedenle, Mehmet Akif'in düşüncelerini anlamak, Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaşanan toplumsal, kültürel ve siyasi kırılmaları doğru bir şekilde yorumlamakla mümkündür.

Mehmet Akif Ersoy'un İslamcılık anlayışı, sadece dini bir söylemden ibaret olmayıp, toplumsal bir uyanışı ve ahlaki bir yeniden yapılanmayı hedefleyen kapsamlı bir yaklaşımdır. Ona göre İslam, sadece bir inanç sistemi değil, aynı zamanda milletin ahlaki ve sosyal bütünlüğünü sağlayan temel bir bağdır. Ancak bu İslamcılık, bağnazlıkla sınırlandırılmış bir gericilikten ziyade, çağdaş bilgiye açık, bilimsel düşünceyi önemseyen ve modernleşmeyi reddetmeyen dinamik bir yapıya sahiptir. Akif, Batı'nın bilim ve teknolojiadaki ilerlemelerini takdir etmekle birlikte, bu ilerlemelerin ahlaki ve kültürel yozlaşmaya dönüşmesine de eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşır. Onun Batıcılık anlayışı, "körü körüne taklitçilik" değil, bilimi ve gelişmeyi kendi kültürel ve dini değerleriyle harmanlamayı amaçlayan dengeli bir duruştur.

Mehmet Akif Ersoy'un milliyetçilik anlayışı, millet kavramını ırksal veya etnik bir zeminde değil, ümmet düşüncesiyle bütünleşmiş bir toplumsal dayanışma ve kardeşlik ilkesi çerçevesinde ele alır. Ona göre, milletin varlığı ve devamlılığı, ortak tarih, kültür ve inanç sistemleri ile anlam kazanır. Bu bakış açısıyla Akif, etnik milliyetçiliğin ayrıştırıcı etkilerine karşı, milletin İslami kimlik temelinde bir araya gelmesini savunur. Özellikle İstiklal Marşı'nda ifadesini bulan vatanseverlik anlayışı, dini ve milli değerlerin birbirine sıkıca bağlı olduğu bir özgürlük ve bağımsızlık çağrısıdır.

Sonuç olarak, Mehmet Akif Ersoy'un düşünce dünyası, dönemin karmaşık ideolojik atmosferinde kendine özgü bir denge kurarak ortaya çıkan bir fikirler bütünü olarak değerlendirilebilir. O, İslamcılığı katı ve dogmatik bir çerçevede değil, milliyetçilik ve Batıcılıkla sentezleyen, bilim ve ahlaki değerlere dayalı bir medeniyet inşasını savunan çok boyutlu bir düşünürdür. Akif'in görüşleri, günümüzde de toplumsal birlik, manevi uyanış ve bilimsel gelişim arasında bir denge arayışının simgesi olarak önemini korumaktadır. Onun düşünceleri, hem geçmişin analizinde hem de geleceğin inşasında dikkate alınması gereken önemli bir miras sunmaktadır. Dolayısıyla, Mehmet Akif Ersoy'un ideolojik yaklaşımı, yalnızca tarihsel bir inceleme konusu değil, aynı zamanda günümüz toplumları için de ilham verici ve yol gösterici bir perspektif olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Demir, İ. (2022). BİR EĞİTİMCİ VE DİN EĞİTİMCİSİ OLARAK MEHMET AKİF ERSOY. Karadeniz Araştırmaları, 19(73), 133-145.
- Ersoy, M. A. (2024). Safahat. Katip Yayınevi.
- Göçer, G. (2017). MEHMET AKİF ERSOY'UN SİYASAL KİMLİĞİ VE İTTİHAT VE TERAĞKİ CEMİYETİ İLE OLAN İLİŞKİSİ. Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute, 9(19), 354-367. <https://doi.org/10.20875/makusobed.305872>
- Gökçek, F. (2021). Safahat 6: Âsım (Mehmet Akif Ersoy). Dergâh Yayınları.
- İNALTEKİN, A. (2008). "Mehmet Akif Ersoy'un Muhammed Şehriyar Üzerindeki Etkileri". I. Uluslararası Mehmet Akif Sempozyumu Bildiriler Kitabı. I. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Yayınları: 23-28.
- Karakoç, S. (2019). Mehmet Akif. Diriliş Yayınları.
- Kjahja, S. (2020). Millet Ve Milliyetçilik Kavramları Etrafında Mehmet Akif'in Eseri Ve Arnavut Aydınlarının Yorumları. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Kurnaz, C. (2011). Mehmet Akif: Hayatı, Sanatı ve Düşünceleri. Dergâh Yayınları.
- Ozan, İ. H. (2016). II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİNDE İSLAMCI MUHALEFET VE MEHMET AKİF ERSOY. Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4(4-5), 145-163.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ

MEHMED ÂKIF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Özbalcı, M. (2014). Batılılaşma Gayretlerimiz ve Mehmet Akif Ersoy. Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty, 2(1), 190-221.

Türkiye Yazarlar Birliği (2021). <https://www.tyb.org.tr/mustafa-ozcelik-mehmet-akifin-batiya-bakisi-48165h.htm#:~:text=Mehmet%20%C3%82ki%C2%0bat%C4%B1%20medeniyetine%20bir birine,emperyalist%2C%20sald%C4%B1rgan%20ve%20ahl%C3%A2ks%C4%B1z%20y%C3%BCz%C3%BC>. (Erişim Tarihi : 04.03.2025).

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
İSTİKLAL MARŞININ RESİM SANATINDAKİ PİGMENTEL YANSIMALARI

PIGMENTAL REFLECTIONS OF THE NATIONAL ANTHEM IN PAINTING

Dr. Arif Esen BAYKURT

Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sanat Tasarım Mimarlık Fakültesi Resim Bölümü

Orcid: 0000-0002-1438-1276

ABSTRACT

In the historical dialectics of the Republic of Turkey, the most valuable heroic and national poem written after the War of Independence, the National Anthem, has attracted great attention. The struggle and epic enthusiasm that its author, Mehmet Akif Ersoy, portrayed in the readers have been tried to be visually experienced by making comments in the art of painting. The purpose of the research is to compile the frames of the national anthem reflected in the art of painting. In addition, framing this determination is important in terms of reinforcing the national consciousness in the Turkish youth. The research was conducted with a qualitative research method; the data was reached by scanning the internet, and holistic comments were made. In addition, this research in question was limited to plastic arts, and a general determination was made, and the reflection of the first two stanzas of the National Anthem on the art of painting was determined. According to the research conducted, it was concluded that the important national struggle paintings of the Çallı group graduates and especially Sami Yetik are important.

Keywords: Mehmet Akif Ersoy, National Anthem, War of Independence, Sami Yetik. Çallı Group.

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti tarihsel diyalektiğinde kurutuluş savaşı sonrası yazılmış en kıymetli kahramanlık ve milli şiirlerden İstiklal Marşı Cumhuriyet'in her döneminde büyük ilgi görmüştür. Yazarı Mehmet Akif Ersoy'un okuyucularda canlandırdığı mücadele ve epik coşku resim sanatında da yorumlar yapılarak görsel sanatlarda yaşatılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın amacı; İstiklal Marşının resim sanatına yansıyan karelerinin derlenmesi. Ayrıca bu belirlemenin çerçevelenmesi Türk gençliğinde milli şuuru pekiştirmesi açısından önemlidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemiyle yapılmış olup internet taraması yapılarak verilere ulaşılmış ve tümel yorumlara gidilmiştir. Ayrıca söz konusu bu araştırma; plastik sanatlarla sınırlandırılarak genel tespiti gidilmiş olup istiklal Marşı'nın ilk iki kıtasının resim sanatına yansımaları tespit edilmiştir. Yapılan araştırmaya göre Çallı grubu mezunu ressamların ve özellikle Sami Yetik'in önemli milli mücadele tablolarının önem arz ettiği yargısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, İstiklal Marşı, Kurtuluş Savaşı, Sami Yetik. Çallı Grubu.

INTRODUCTION

The most significant conflict in Turkish history, the War of Independence, has been resperented into various surfaces or layers in the arts, including painting, sculpture, theater, literature, and cinema. Turkish cultural values and patriotism have been articulated in distinct contexts through these works in phonetics, plastics, and visual arts, which were created both the post-War of Independence and following the Republic's declaration. These works, which have been expressed using a variety of techniques and subjects, have made a significant contribution to the future generations by establishing a documentary archive of Turkish national history. Examples of this archive have been provided with the help of Çallı Atelier Artists.



Figure 1. The moment of attack of the Turkish soldier during the War of Independence.

MATERIALS AND METHODS

The aim of the research is to enhance national consciousness among Turkish youth by presenting analogies with examples of plastic artworks themed around the War of Independence. The importance of the research is to enhance the awareness of national unity and solidarity for future generations by examining the Turkish national struggle through plastic artworks. We base the research on the problem statement, "How does the National Anthem contribute to national unity?" The research was conducted using qualitative research methods, and a literature review was carried out to obtain data. The image analysis and poetry analysis were synthesized through an analogical context to reach a general judgment. The research was limited to the first two stanzas of the national anthem in the literary context and plastic works on the theme of the War of Independence in the plastic context, resulting in a universal judgment through analogical examinations. As a result of the research, it was concluded that the spirit of Turkish national unity encoded in these artistic productions is important for being encoded into the national culture and that the continuity of such works is necessary. Additionally, it has been concluded that the significant national struggle paintings of the Çallı group of painters, particularly Sami Yetik, are of enormous importance.



Figure 2. A moment taken while a private was on alert at the front during the War of Independence.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

The 4th generation of military artists in Turkish painting encountered the Balkan War, World War I, and the War of Independence, and they reflected these events in their compositions (Tansuğ, 2012: 149-150). The Sanayi-i Nefise school, which was established by Osman Hamdi Bey in 1882, sent its students, including painters N. Ziya, İ. Çallı, and F. Duran, to Europe after they graduated. The Çallı generation, which consisted of these artists, pursued their education in Fernand Cormon's workshops in Europe (Erden, 2012). These painters returned to their homeland following the outbreak of World War I, and established the 1914 Çallı Kuşağı group, which utilized an impressionist style rather than a realist approach, to make a significant impact on Turkish painting. Consequently, this generation generated works that were primarily influenced by impressionism, with an emphasis on the representation of light Geçen vd., (2023: 65-66). Therefore, the Çallı group, which was a part of the Şişli Workshop (1914-1918), initiated the production of paintings depicting the heroic epics of Turkish history and the scenes of war. Consequently, these paintings, which were accomplished by artists like Sami Yetik and Hayri Çizel, who were present on the front lines, addressed the war from an epic and emotional perspective, encompassing a variety of subjects in drawing and painting (Tansuğ, 2012: 151-56).



Figure 3. While examining Çallı's painting "Turkish Gunners" with Abdülmecid Efendi, İbrahim Çallı and other famous painters at the Şişli Workshop established in 1917.

Artists who went to the front line, depicted the most realistic atmosphere of the war they witnessed and opened their exhibition titled "War Plates" at Galatasaray High School and in the cities of Vienna, Austria, and Berlin, Germany with the paintings they produced in their workshops. At that time this countries were allies of the Ottoman Empire, (Tansuğ, 2012: 151-54). In this context, it can be asserted that the Şişli Atelier united the artists of the era around a spiritual force, such as national sentiment, and transformed the War of Independence into a series of pictorial documents. Consequently, it can be asserted that war-themed paintings were introduced to Turkish painting for the first time. Given the aforementioned events, it is feasible to assert that the Turkish painters previously mentioned portrayed the suffering, sacrifices, and struggle for freedom of their people in their paintings, with the initial two verses of the National Anthem serving as a significant influence.



Figure 4. Turkish women bringing supplies to the front during the war.



Figure 5. Turkish woman with a baby carrying ammunition to the front during the war.

THE FIRST TWO STANZAS OF THE NATIONAL ANTHEM AND THEIR ANALOGICAL EQUIVALENT IN TURKISH PAINTING

When an analogy is made between the paintings depicting the first two stanzas of the Turkish National Anthem, the themes of love for the homeland, compassion, and feelings of peace, heroism, and the flag are addressed. The meanings expressed in the first two stanzas of the National Anthem by Mehmet Akif Ersoy broadly encompass the entire range of works produced during this period, reflecting a vast imagination and a conceptually complex framework. In this context: In the first stanza, the flag addresses the love for the homeland and freedom while making symbolic references to the sanctity of the flag. The works that depict this theme in a plastic context are Mahmut Cuda's Portrait of Atatürk, Hüseyin Avni Lifij (1886–1927), Karagün and Akgün, Ahmet Ziya Akbulut—The Entry of the Turkish Army into Izmir, and Abidin Dino—Departure.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTIKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKIF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

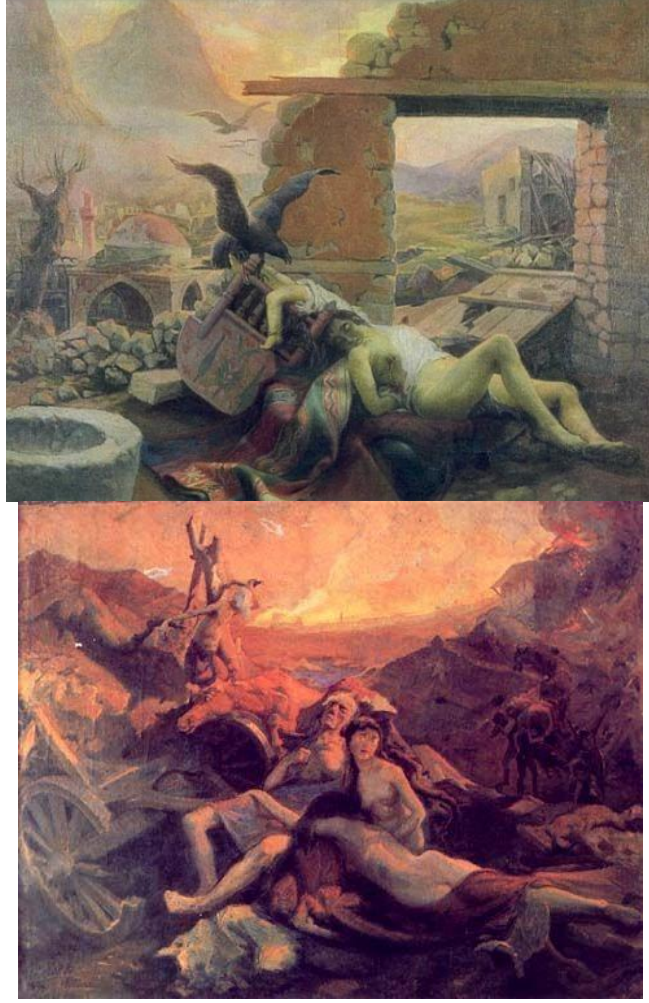


Figure 6. Hüseyin Avni Lifij with his work “Karagün” and “Allegory of War” (right).



Figure 7. Avni Lifij, his work called Akgün.

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKIF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU



Figure 8. Mahmut Cuda's Portrait of Atatürk,



Figure 9. Ahmet Ziya Akbulut—The Entry of the Turkish Army into Izmir, 77x53 cm.



Figure10. Abidin Elderoğlu, “Departure”, 1935, Oil on Canvas, 182x153cm Izmir Painting and Sculpture Museum.

In the second stanza, it is narrated that the martyrs, who gave their lives for their flag, meaning the Turkish people, deserved their freedom. Dead martyrs' patience, efforts, and prayers during

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

the War of Independence are depicted in the verses. Alongside the fighting soldiers, the faith, determination, self-sacrifice, and heroism of this nation, represented by men and women, young and old, running from among the people, have been depicted as they passed a divine test to earn their freedom. The works that depict this theme in a plastic context are Namık İsmail-Topçular, Ali Avni Çelebi - Silah Arkadaşları, Halil Dikmen—Women Carrying Ammunition in the War of Independence, Hayri Çizel—Aid to the Front, Sami Yetik—Raid on the Greek Artillery, Hayri Çizel—Towards Izmir depict this aura.



Figure 11. Sami Yetik—Raid on the Greek Artillery.



Figure 12. Sami Yetik, View from the Eastern Front



Figure 13. Sami Yetik, Attacking

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKIF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU



Figure 14. Sami Yetik, Villagers Carrying Ammunition



Figure 15. Namık İsmail, The Gunners 1917.



Figure 16. Ali Avni Celebi—Comrades in Arms

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKIF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU



Figure 17. Halil Dikmen—Women Carrying Ammunition in the War of Independence.



Figure 18. Hayri Çizel—Aid to the Front



Figure 19. Hayri Çizel—Towards Izmir.

CONCLUSION

As a result of the research, it has been concluded that the spiritual national unity spirit encoded in the artistic works of Turkish painting, the encoding of this spirit into national culture, and the spiritual support for national consciousness are important for the survival of the nation. Therefore, it has been determined that it is essential to reproduce such works. When examining the works on the National Struggle by Turkish painters, the Çallı generation, and the Şişli workshop painters, it has been concluded that a rich array of works has been produced. The proliferation of such works will support the national memory and consciousness. On the other hand, it has been determined that the artists who produced the most works for the National Struggle were from the Şişli workshop (Çallı generation).

REFERENCES

1. Erden O., (2012), Türk Resmi Hakkında Bilmeniz Gereken Herşey, (1. Baskı), Tempo Yayıncılık, İstanbul.
2. Geçen vd., (2023), Türk Resim Sanatında Çallı Kuşağı, F. Geçen (edt.), Çağdaş Türk Resim Sanatı ve Güncel Yaklaşımlar: Akademisyen Yayınevi, Ankara.
3. Keskin C., (2014), I. Dünya Savaşı ve sonrası Türkiye'de Kültür Sanat ortamı ve Türk resmi. Gazi Akademik Bakış, 7(14), 263 - 279.
4. Turani A., (1980), Bates Sanat Tarihi Ansiklopedisi, C.1 (1. Baskı), Bates Yayınları, İstanbul.
5. Tansuğ S., (2012), Çağdaş Türk Resim, (9. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul.

LIST OF ILLUSTRATIONS

Figure 1. <https://eksiseyler.com/turk-kurtulus-savasinin-yunan-tarafindaki-aci-yansimasi-kucuk-asya-felaketi>, 01.03.2025

Figure 2. <https://www.yeniakit.com.tr/foto-galeri/kurtulus-savasindan-duygulandiran-fotograflar-24403/27>, 01.03.2025

Figure 3. <https://www.gaziakademikbakis.com/dosyalar/84c9f540-eec0-4fce-9188-fe69f0938a30.pdf>, 01.03.2025

Figure 4. <https://www.kurtulussavasi.gen.tr/kurtulus-savasi.html>, 02.03.2025

Figure 5. <http://www.telekomculardernegi.org.tr/haberyazdir.php?id=990>, 02.03.2025

Figure 6. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=17150167;https://resimbiterken.wordpress.com/2015/01/03/huseyin-avni-lifijin-alegori-savas-eseri/>, 02.03.2025

Figure 7. <https://tr.pinterest.com/pin/564216659571037911/>, 02.03.2025

Figure 8. <https://www.biyografiler.com/kimdir/mahmut-cuda>, 02.03.2025

Figure 9. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0zmir%27in_Kurtulu%C5%9Fu, 02.03.2025

Figure 10. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/316650>, 02.03.2025

Figure 11. <https://www.antikalar.com/sami-yetik>, 02.03.2025

Figure 12. <https://www.antikalar.com/sami-yetik>, 01.03.2025

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKIF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

- Figure 13. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1689748867783961&set=a.275643482527847,> 02.03.2025
- Figure 14. <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/ai-sami-yetik>, 01.03.2025
- Figure 15. <https://www.biyografiler.com/kimdir/namik-ismail>, 03.03.2025
- Figure 16. [http://lebriz.com/pages/lsd.aspx?articleID=273§ionID=1&lang=TR&bhcp=1,](http://lebriz.com/pages/lsd.aspx?articleID=273§ionID=1&lang=TR&bhcp=1) 03.03.2025
- Figure 17. <https://www.antikalarim.com/urun/8059559/halil-dikmen-baski-mermi-tasiyanlar-1906-1964-67x41-cm-halil-dikmen-1906-yi>, 03.03.2025
- Figure 18. [https://turkalemiyiz.com/Home/Getkulturumuz?categoryid=1&aid=261,](https://turkalemiyiz.com/Home/Getkulturumuz?categoryid=1&aid=261) 03.03.2025
- Figure 19. <https://salutatorium.com/2018/08/30/2681/>, 03.03.2025

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY
5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
TÜRK MILLİ -MƏNƏVİ MƏFKURƏSİNİN TƏBLİĞİNDƏ MEHMET AKİF ƏRSOY

**MEHMET AKİF ERSOY IN THE PROMOTION OF THE TURKISH NATIONAL-
SPIRITUAL IDEOLOGY**

Prof. dr. Minaxanım Nuriyeva Təkəli

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

<https://orcid.org/0000-0002-4985-8134>

Özət

Mehmet Akif Ersoy Türk xalqları ədəbiyyatında və ümumən sənət dünyasında hər şeydən öncə, “İstiqlal Marşı”nın müəllifi kimi şərəfli adla tanınır. Mehmet Akif Ersoy öz dövrünü önləyəcək dərəcədə böyük sənətkar, işıqlı, həm də coşqun amallar şairidir; bütünlüklə başdan-başa dili-üslubu, düşüncəsi, əqidəsi, məfkurəsi türklüklə, insanlıqla, onun bu günü, gələcəyi ilə bağlı olan böyük sənətkardır. Ersoyun əsərləri milli-mənəvi ideologiyanın inkişafında, gənc nəslin vətənpərvər ruhda tərbiyəsində böyük rol oynamış, şübhəsiz bundan sonra da yeni-yeni türk gəncliyinin istiqamətverici ideali olacaqdır. Hazırda nəinki Türkiyənin, habelə böyük Türk dünyasının milli birliyi və mütəşəkkilliyinin əldə olunmasında Mehmet Akif Ersoyun şeirlərinin əhəmiyyətini görməmək mümkün deyil. Onu Azərbaycanda da tanıyır və sevirlər, o bir tək Türkiyənin deyil, bütün Türk dünyasının şairidir. Bu yazımızda Türk milli -mənəvi məfkurəsinin təbliğinə xidmət edəcək dil-üslub imkanlarından bəhs edəcəyik. Onun istifadə etdiyi dil vahidləri obrazların səciyyələndirilməsi, təhkiyə üsulunun cazibəsi, heyranedici ahəngi, təsvir edilən hadisələrin reallığı üçün çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Vətən – şairin daim qayğısını çəkdiyi, eyni zamanda vurğun sevgi və sayğısının dəyişməyən hədəfidir. Vətənə və onun sevgisinə gözəl, cazibədar misralar, yanqılı şeirlər həsr edən şair üçün Vətən, millət, onun taleyi – vəsfindən yorulmadığı, əbədi, həmişəyaşar bir sevgidir. Dərin hissi həyəcanla yazdığı, hər biri mükəmməl mənəviyyat əsəri olan şeirlərinin bədiiliyə, obrazlılığa xidmət edəcək hər bir kəlməsini, fikrin sərrast ifadəsinə şərait yaradan hər hansı bir deyimini, uğurlu sözünü, bədii tapıntılar adlandırmaqda haqlıyıq. Bədii tapıntılar həyatı öyrənmənin, dərin müşahidənin nəticəsində əldə edilir. Sənətkarın şeirlərinə və digər bədii parçalara qoyduğu “Çanakkale şehitlerine”, “İstiklal Marşı”, “Gölgeler”, “Bülbül”, “Cenk marşı”, “Fatih Camii”, “Gönülle baş başa”, “Zülmü alkışlayamam”, “Uyan”, “Süleymaniyyə Kürsüsünden”, “Ya Rab, bu uğursuz gecenin yok mu sabahı” və s. adlar sözün qüdrətilə çəkilən, bir rəssam məharətilə nəqş olunan bu ecazkar mənəvi rəsmlərin bütünləşməsinə, tamlanmasıya yardım etməklə həm də milli dilin şeirli harmoniyasını, gücünü, dəyərini artırmağa xidmət edir.

Açar sözlər: milli birlik, Türk, azadlıq, mübarizə, obraz

ABSTRACT

Mehmet Akif Ersoy is known as the author of the "Independence Anthem" in the literature of the Turkish peoples and in the world of art in general. Mehmet Akif Ersoy is a great thinker ahead of his time, a poet of brilliant and exuberant goals; He is a great artist whose language, style, thought, belief, and ideology are entirely related to Turkishness, humanity, its present and future. Ersoy's works played a great role in the development of the national-spiritual ideology,

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

in the upbringing of the young generation in a patriotic spirit, and will undoubtedly continue to be the guiding ideal of new Turkish youth. At present, it is impossible not to see the importance of Mehmet Akif Ersoy's poems in achieving the national unity and organization of not only Turkey, but also the great Turkic world. He is known and loved in Azerbaijan as well, he is the poet not only of Turkey, but of the entire Turkic world. In this article, we will talk about the possibilities of language and style that will serve the promotion of the Turkish national-spiritual ideology. The language units used by him are of great importance for the characterization of images, the charm of the method of development, and the reality of the described events. Homeland is the poet's constant care and pain, and at the same time, it is the target of his respect and love. For the poet who dedicates beautiful verses and poems to the Motherland and its love, the Motherland, the people, its destiny is an eternal love that he does not tire of describing. We are right to call every word of his poems, each of which is a work of spirituality, which will serve artistic and figurative, any idiom, successful word, which creates conditions for accurate expression of thought, artistic findings. These artistic findings are undoubtedly obtained as a result of studying life and deep observation. What the artist puts into his poems and other artistic pieces, "To the Çanakkale Martyrs", "National March", "Shadows", "Nightingale", "War Anthem", "Conqueror Mosque", "Together with the heart", "I cannot applaud the oppression", "Wake up", "From the Süleymaniye Chair", "My God, isn't there a morning in this ominous night?" etc. names serve to increase the sambar and value of the national language by helping to integrate and complement the spiritual paintings drawn and patterned with words.

Keywords: national unity, Turkish, freedom, struggle, image

GİRİŞ

Mehmet Akif Ersoy, Türkiyə Respublikası və Şimali Kipr Türk Respublikasının (ŞKTR) İstiqlal Marşının müəllifidir. "Vətən şairi" və "Milli şair" unvanları ilə tanınır. "İstiqlal Marşı" ilə yanaşı, "Çanaqqala dastanı", "Bülbül" və 1911–1933-cü illər arasında nəşr olunan yeddi şeir kitabındakı şeirləri bir araya gətirən "Safahat" ən dəyərli əsərlərindəndir. İkinci Məşrutə dövründən bəri Sırat-ı Müstakim (sonradan Sebilür-Reşad kimi tanınır) jurnalının baş redaktoru olmuş, Türkiyə İstiqlaliyyət müharibəsi dövründə millət vəkili olaraq Birinci Dövr Böyük Millət Məclisində iştirak etmişdir.

Mehmet Akif Ersoy öz dövrünü önləyəcək dərəcədə böyük sənətkar, işıqlı, həm də coşqun amallar şairi olmaqla Türkiyənin ədəbi-mədəni və sosial-fəlsəfi fikir xəzinəsinin yeni ideya və konsepsiyalarla daha da zənginləşməsində diqqətəlayiq xidmətlər göstərmişdir. Bu böyük şəxsiyyətin ictimai problemləri mənəvi-əxlaqi aspektdə işıqlandıran, cəmiyyəti tərəqqiyə və öncül dünya mədəniyyətindən bəhrələnməklə yeniləşməyə çağıran əsərləri Türkiyə maarifçiliyinə mühüm töhfədir. Türkiyədə milli-mənəvi və islami dəyərlərin qorunub saxlanılması şərti ilə Şərq əsaslı və yönümlü inkişaf uğrunda fəaliyyət göstərmişdir; məhz bu istiqamət onun əsərlərinin canını təşkil edib. Görkəmli mütəfəkkir xalqın milli istiqlalının əldə edilməsində, bərqərar olmasında böyük rolə malik olan mücahidlərdən olmuşdur. Onun fəaliyyəti Türkiyədə 20-ci yüzilliyin ilk onilliklərində milli oyanışa və müstəqillik, dövlətçilik uğrunda mübarizəyə hazırlıq məsələlərinin həyata keçirilməsinə böyük təkan verdi. Bu kongredə böyük ədib Mehmet Akifin görmək istədiyi çağdaşı ayılan vətəndaşı, yeni insan şəkilləndirməsi, bu barədə arzuları, çabaları barədə söz açmaq istəməyim artıq Azərbaycanda Türkiyə ədəbiyyatı ilə yaxından və ətraflı əlaqələrin varlığından qaynaqlanır. Türkiyə ədəbiyyatı anlayışı təkcə Türkiyə ərazisinə sığmadığı kimi onun tədqiqi də geniş əraziləri əhatə edir və artıq uzun illərdir ki, öyrənilməsinə təşəbbüs göstərilir... 1991-ci ildən ölkəmiz yenidən öz müstəqilliyinə qovuşduqdan sonra Türkiyəyə və onun ədəbiyyatına maraq gündən günə

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

artmağa başladı. 20-ci əsrin əvəllərində olduğu kimi yenə də ali və orta məktəblərində Türkiyə ədəbiyyatı və bu ədəbiyyatın ayrı-ayrı problemləri, ünlü yazıçı və şairlərin həyat və yaradıcılığı araşdırma obyektinə çevrilir. (Abiyev, 2012, s.7) Ərsoy Türkiyə tarixinin ən böhranlı dövründə yaradıcı fəaliyyətə başlamış, möhtəşəm Osmanlı dövlətinin dağılmağa üz qoyduğu və Türkiyə Cümhuriyyətinin qurulduğu çətin, mürəkkəb bir zamanda formalaşmış, milli mücadilə illərinin canlı şahidi və iştirakçısı kimi zəngin yaradıcılıq yolu keçmişdir. Bu, şairin yaşadığı çağın ən mühüm siyasi, ictimai, sosial və mədəni problemlərini əks etdirən, qarışıq bir dövrə şahidlik edən bədii-poetik örnəklərinin məcmuyu sayılan “Safahat” adlı kitabı da elə bu üzdən ədəbiyyat tarixinin mühüm göstəricilərindən biri sayılmaqdadır (Gündoğdu, 2012, s.11). Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, Mehmed Akif Ərsoy yaradıcılığının əsasını təşkil edən şeirləri “Safahat” adı ilə çap olunan yeddicildlikdə (“Səfahət”, “Süleymaniyyə kürsüsündə”, “Haqqın səsləri”, “Fateh kürsüsündə”, “Xatirələr”, “Asım”, “Kölgələr”) toplanıb. Kitablardakı nümunələr şairin ictimai-siyasi problemlərə yanaşması baxımından diqqəti cəlb edir.

Türk milli -mənəvi məfkurəsinin təbliğində Mehmet Akif Ərsoy

Azərbaycandan İlk baxdığımızda daha çox şair, həm də bir mübariz şair olaraq tanıdığımız Mehmet Akif Ersoy bir də dərin fikir adamı, bacarıqlı siyasətçidir. Təbii ki, bu özəlliklər onun qələminə, qəlbinə, zehninə ağır, tutumlu mənəviyyat keyfiyyətləri qazandırmalı idi. Belə olduğu təqdirdə Mehmed Akif Ersoyun düşüncələri baxımından digər “dinci”lərdən fərqlənən, həm də öz ziyalı rəftarı ilə fərqlənən aydın simasına malikdir. Mehmed Akif mühafizəkar sayılacaq səviyyədə milli şair idi; belə ki, Ersoyun milli mühafizəkarlığı onun yaradıcılığını istiqamətləndirən başlıca xətti təşkil edirdi. Bura Edebiyata və matbuat çevrələrinə adm attığı ilk yıllardan itibaren “kişilik” onun temel kavramlarından olmuş. (Asiltürk, 2021, s.15) Vətənə və onun sevgisinə gözəl misralar, şeirlər həsr edən şair üçün Vətən, xalq, onun taleyi – vəsfindən yorulmadığı, həmişəlik bir sevgidir. Mehmet Akifə görə bu sevgiyə böyüklər kimi kiçiklər də ortaqdır. Eserin (“Asım” nəzərdə tutulur) ütopya, şairin ütopyaçısı olaraq qarşımıza çıxışı da bu sayədə olacaqdır. Zira Mehmet Akif, millətine hədiyye etdiyi istiklal Marşı'nın göstərdiyi hədəflərə varmaq üçün gerekli sahiv yol ve yordamı da Asım ile millətine göstərmək, hədiyye etmək ister gibidir. Bunu yapmak için geçmişin yanlışlarını da gününün züppeliklerini de geleceğin uçanlıklarını da leştim lekten sakınmayacaktır. (Harmancı, 2011, s.244)

Şairin külliyyatını təşkil edən əsərlərindən görünür ki, millətin mənəvi-əxlaqi dəyərlərinin qorunub saxlanılmasında o, qadın hüquqsuzluğu məsələsinin həllinə böyük önəm vermişdir. Qadın əsarətinə qarşı şair eynən özünün Azərbaycanlı çağdaşı Məhəmməd Hadi kimi çıxışları olmuşdur. Bu da həmin sorunların həqiqətən yüzilliyin ağır dərdləri olduğuna dəlalət edir. Bu, çox ciddi sayılan çağırışlar milli intibahın göstərisi səviyyəsində idi. Məlumdur ki, müsəlman əxlaqında zülmə və haqsızlığa qarşı bir barışmazlıq var və bu insan mənəviyyatında mühüm rola malikdir. Amma bununla bərabər təəssüf ki, o əxlaqi pozan amillər qarşısında məddahlıq, yaltaqlıq və ... yalan, saxtakarlıq vardır. Bu xüsusda elmə, maariflənməyə də o səviyyədə yüksək əhəmiyyət verir, cəmiyyəti aydınlığa çıxaran gücün yalnız elm olduğuna, elmin bütün bağlı qapıları açacağına ümid bəsləyir, inanır, inandırır. Hətta çox irəli gedərək “Osmanlı dövlətinin çöküşünün izdirabını benliğinde duyan Mehmed Akif geri kalmışlığın və çöküşünün səbəbləri üzərində durmakta, önleyici çareler önermekte ve o tarihlerdeki Türk toplumunun bir profilini de çizmektedir. Yani... o tarihlerde yorgun ve bitab düşmüş olan halk yığınları, buraksalar tatlı uykusunda devam edecektir” (Keskin, 2008, s.591) Elə həmin vaxt Milli mücadilə illərində xalqa xitabları, məscidlərdə oxuduğu vəzlər, yazdığı oyadıcı şeirlər, məqalələr onun əsil maarifçi fəaliyyətindən xəbər verir. Hər yerdə insanlığın tərəqqiyə doğru coşqun, güclü bir sel kimi sürətlə irəlilədiyini söyləyən şair bu ahəngə uymayanların

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

boğulacağını söyləmişdi. Bir əminliklə də illərlə, əsrlərlə davam edən qəflət yuxusundan oyanmağın ətrafı bürümüş zülmətin parçalanmasının zəruriliyini öz nitqlərində, şeirlərində təkrar etməyi lazım bilmişdi (Gündoğdu, 2012, s.55) Səmimi bir istəklə (sözardı: ən böyük hünərim səmilikdir demişdi şair), giley-güzar tonunda yenə həmin səmimiyyətlə deyir:

Ey koca Şark, ey ebedi meskenet!

Sen de kımıldanmaya bir niyyət et.

Korkuyorum Garb'ın elinden yarın,

Kalmayacak çekmediğin mel'anet.

Hakk-ı hayâtın daha çiğnenmeden,

Kan dökerek almalısın merd isen.

Çünkü bugün ortada hak sâhibi,

Bir kişidir: "Hakkımı vermem!" diyen.

Xalq dilinə məxsus sadə, açıq bir üslubda soydaşına, vətəndaşına, sadəcə, bir yaxınına təəssüf dolu bu müraciət - şeir örnəyi, yaxud, acı peşimanlıq dolu:

Vefasız yurd! Öz evladın için olsun, vefa yokmu?

Neden kalbin kararmış? Bin ocaktan bir ziya yokmu?

İlahi, kimsesizlikten bunaldım. Aşına yokmu?

Vatansız, hanümansız bir garibim, mülteca yokmu?

Bütün yokluk mu her yer?

Bâri bir "Yok!" der sadâ yok mu?

misraları özü Mehmed Akif Ersoyun bütünlüklə başdan-başa dili-üslubu, düşüncəsi, əqidəsi, məfkurəsi türklüklə, insanlıqla, onun bu günü, gələcəyi ilə bağlı olan böyük sənətkar olduğunu göstərir. Bu sıradan digər şeirlərindən də aldığımız təssürat şeirlərinin, sözün həqiqi anlamda ruhani bir lirizme sahib olduğunu çatdırır.

Dərin səmimi duyğularla yazdığı, hər biri mənəviyyat əsəri olan şeirlərinin bədiiliyə, obrazlılığa xidmət edəcək hər bir kəlməsini, fikrin sərrast ifadəsinə şərait yaradan hər hansı bir deyimini, uğurlu sözünü, bədii tapıntılar adlandırmaqda haqlıyıq. Bilirik ki, bədii tapıntılar boş yerdən doğmur, həyatı öyrənmənin, dərin müşahidənin nəticəsində əldə edilir. Babalarımızın bizlərə əmanəti olan bu vətəni fədakarcasına qorumalı və bizdən sonrakı nəsillərə əziz əmanət qədər də çatdırmalıyıq. Yenə şairin dili ilə desək:

Sahibsiz olan məmləkətin batması haqdır,

Sən sahib olursan, bu vətən batmayacaqdır...

Əminliklə deyim ki, bu misra "Qarabağ Azərbaycandır" amalı üçün ayağa qalxan gənclərimizin dilində, o cümlədən, vətənpərvərlik mövzulu yazılarda müəlliflərin tez-tez işlətdikləri misralardan idi.

Qarı düşmən qədər də cəhalətin özü təhlükəlidir. Şair buu bilirdi və bu mövzu onun qələmindən düşmürdü. Cəhalətə qarşı durmaq, təəssübkeşlik, yoxsulluq, inançsızlıq, mənəvi mənliksizlik onun şeirinin ən vacib mövzularından olmuşdu. Elə bu səbəblərdən də şair:

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKIF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Viranelerin yaşçısı bayquşlara döndüm,
Gördüm də hazanında bu cennet gibi yurdu.
Gül devrini bilseydim onun, bülbul olurdum
Ya rəbb, beni evvel getirseydin, nə olurdu?!

(Qitə 2)

deməli olur. Şairin yaradıcılığında mütərəqqi fikirlərində, yeniləşməyə, milliyyətçilik və islahat ruhuna əsaslanan cəmiyyətin izləri görünür. “Bir halas imkanı var: Əxlaqımız yüksəlməli” deyən şairin yazı nümunələrindən milli qurtuluşa gedən yolun cəmiyyətin mədəni və təhsili inkişafından keçdiyi anlaşılr. Baxın, şairimiz 1928 - də yazdığı “Çocuklara” şeirində vətən çocuklarına hansı duyğularla səslənmiş:

Ne odunmuş babanız, olmadı bir baltaya sap!
Ona siz çekmeyiniz, sonra ateştir yolunuz.
Meşe halinde yaşanmaz, o zamanlar geçti;
Pek de incelmeyiniz, sade biraz yontulunuz.

Çocukların öz dilində, bir az da istehza tonunda “incelmeyiniz, sade biraz yontulunuz” deyər xəbərdarlığını tamamlayır. Şairə görə, genclik gelecekdir və çox iyi bir donanımıyla yetişdirilmelidir (Keskin, 2008, s.591) Bu böyük inam idi şairə görə. Yenə həmin tükənməz enerji və inam ilə halına, dərindən yanarı, sahibi olan məmləkət heç vaxt məğlub olmaz, deyər düşünürdü. Məmləkətin, millətin çətin günündə meydanda sinəsini sipər edən igidləri varsa, o ölkənin işğalı mümkün deyil, elə buna görə də Türk tarixində ad qoyub getmiş böyük qəhrəmanları yad edir. Lakin şairin yeni çağda yeni-yeni qəhrəmanların da varlığından xəbəri var. Çanaqqala savaşları ilə ilgili bir çox şeir yazılmasına rəğmən bunların arasında tayı-bərabri olmayan bir şeir vardır (Güneş, 2008. s. 573). Məşhur, səsi-sorağı dünyanı tutmuş “Çanakkale şehitlerine” şeiri bir ana laylası, yarıda qırılmış bir gənc ömrə yanıqlı ağıt timsalındadır; şairin seçdiyi kəlmələr bu həzin ağıtın ah-fəğanını hələ insanlıq qaldıqca, türklük yaşadığıca əbədiyyətə qədər qulaqlara, ürəklərə dolduracaqır:

Sen bu âvîzenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvîzeni lebriz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana.

Vətən əsgərinə, onun fədakar oğluna, gənc şəhidin vəsfinə qoşduğu sözlər yalnız yanar qəlbin atəşində qovrulmuş, qəlbə sığmayan sevginin diqtə etdiyi kəlmələrdir:

Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?!
Gömelim gel seni tarihe desem, sığmazsın.

Bu, həqiqətən “tayı-bərabri olmayan” şeirdə təhkiyə üsulunun cazibəsi, obrazların səciyyələndirilməsi, təsvir edilən hadisələrin reallığı üçün onun istifadə etdiyi dil vahidləri çox böyük əhəmiyyətə malik olduğunu göstərdi. Vətən və bir də vətən müdafiəçiləri şairin daim həm qəhrini çəkdiyi, həm də sevərək vəsf etdiyi qəhrəmanları, eyni zamanda hörmət və

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

məhəbbətinin hədəfidir. Osmanlının son, cümhuriyyətin ilk dönməsinə şahidlik etmiş və istiqlal vətən üçün böyük nemət sayan şairin yazdığı “İstiqlal marşı” Türkiyə Böyük Millət Məclisində Cümhuriyyətin himni kimi qəbul edilir. Yenidən qurulan Türkiyə Cümhuriyyəti Mehmed Akifin də ideali idi. Hər şeydən önəmlisi, İstiqlal Marşını yazan kişidir o. İstiqlal marşı haqqında – mən onu millətimin qəlbinə gömdüm deyər yazırdı. Əsər Türk millətinin birlik və bütünlük qayəsini, milli mücadilənin ruhunu dərinlən hiss etdirən qiymətli bir əsər kimi məşhurdur. (Gündoğdu, 2012, s.12). “İstiqlal marşı” insanlarda parlaq və qalib sabaha inam doğurmaq baxımından diqqətəlayiq nümunədir. Əsər Türkiyə ərazisinin xeyli hissəsinin itirildiyi, ölkənin gələcək taleyinin Anadoluda gedən döyüşlərdə həll olunduğu dövrdə yazılmış və şairin inamı tezliklə özünü doğrultmuşdu:

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!

Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.

Ebediyyən sana yok, ırkıma yok izmihlâl;

Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet,

Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Şairin Səfahət adlı şeirlər toplusu səkkiz kitabdan ibarətdir. “İstiqlal marşı”nı isə şair “Səfahət”ə daxil etmədi. Səbəbini belə izah edirdi: “Çünkü ben onu millətimin kalbine gömdüm...” Bayraktar adlı araşdırmaçı nə qədər səmimi söyləmişdir: Âkif’in tefekküründə insan, devlet və millet ortak bir kaderi paylaşmaktadır. (Bayraktar, 2014, s.182). Mehmed Akif vətənsəverlik ideyalarına sədaqət göstərməklə, islami dəyərlərə də möhkəm tellərlə bağlı idi. Hər iki dəyərlər onun idealının ayrılmaz tərkib hissəsi idi. Şair bir müddət ana qədər sevdiyi Türkiyəsindən kənarda yaşamalı olmuşdu. Amma o özünü heç də vətənsiz sayıb bilməzdi, qəlbən olduğu kimi də vicdanən də hər sözü, misrası doğma yurdu ilə bağlı idi, onunla nəfəs alırdı. “Değerler buhranı sadece şahsi hayat ile sınırlı kalmayıp, devlet ve millet hayatında da kaçınılmaz yansımaları olmaktadır. Hak, hukuk, adalet, ilim, irfan, haysiyet, şahsiyet, dirayet, feraset, basiret ve liyakat gibi değerler; mutlaka her devirde ve her toplumsal kesimde aranması, takdir ve taltif edilmesi gereken insanî ve evrensel değerlerdir. Devlet ve toplum hayatındaki yozlaşma ve bozulma bu değerlere bigâne kalınması hatta bunların yerine zıtlarının hâkim ve kaim olmasıyla açığa çıkmaktadır”. (Bayraktar, 2014, s.182)

Tarixin ən faxır, ən şərəfli səhifələrində yer alan böyük qəhrəmanları vəsf etdi şair Ersoy Vətənin ağır anlarında torpağın bütvlüyü, bölünməzliyi uğrunda vuruşan Vətən əsgərini tərənnüm etdi, onlara “Çanaqqala şəhidlərinə”, “Çəng şərqisi”, “Ordunun duası” kimi biri birindən gözəl, atəşin sevgisiylə şeirlər qoşdu. Mən o igidləri hələ neçə illər əvvəl indi vətən hüdudlarından kənarda qalan Ocakkala, İsmayıl, Bəndər, Kılburun, Anapa, Akkırman qalaları altında ölüm-dirim savaşında görmüşdüm. Bir neçə adam arasında keçən mübahisəli, müzakirəli söhbət kimi hazırlanmış bir poetik əsər olan “Asım” yuxarıda dəğindiğimiz, aşağıda da üzərində duracağımız, bedenən gölgesi hiç arza düşməmiş, fikrən hayali yurdumuzu hiç terk etməmiş, bir şiirle doğup gönüllərdə yuva kurmuş bir rüya-kahramandır. Olması, olgunlaşması hep beklenen; Mehdi gibi tek değil, ordu gibi çok beklenen; bir ideal toplum numunesi, ideal gençlik portresidir. (Harmancı, 2011s.241). Bəli, bu o zaman idi ki, sınırları boyunca savaşlara katılan Türkiyənin yetkin insanları qədər çocuqları da məsuliyyət daşıyır, ələ silah alıb qövldən feilə keçirdi. Biz “Asım”da böyük qəhrəmanların arxasınca gedən kiçik qəhrəmanları da görürük. Kuşkusuz, Akifin ən gözəl şeirləri millətin dərdlərini hisli bir ürəklə tərənnüm etdiyi şeirlərdir. Akifi öz tərzinin böyük şairi yapan özəllikləri (Coşkun, 2008, s.550, 559) Nədir bu özəlliklər? Şairin ən mühüm tələblərindən biri də orijinal mənə, təxəyyül və ideya tutmaqdır. Akif bir fikir və yorum adamıdır, ona görə də mənə və ideyaları tapmaqda və bu ideyanı həyata

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ
MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

keçirməkdə çətinlik çəkmir. Məlum olduğu kimi, şeir sevgisi və həsrəti, ölüm, şərab, sevgililər və təbii gözəllik kimi təsirli mövzular seçilir. İnsanlığın eşq ağrıları, ürək ağrıları söz yığımına ədviyyat kimi poetik bir ləzzət verməkdədir. (Coşkun, 2008, s.561) və o göz, nəzər, o ürək Ersoyda vardı...

Həqiqətən, Mehmet Akifin həyatı bir dövrün hekayəsidir; gedənlərdən sonra qalanı qorumağa həsr olunmuş bir həyatın... yazdığı da, söylədiyi də budur. Bu şeirdə şairin həyəcan və narahatlığı belə ifadə olunur:

Bu ıssız âşiyənlər bir zaman candan muazzezdi,

Bu damlar böylə baykuş seslərindən çın çın ötməzdi.

Şu kurbağlar seken vâdide, ceylânlər koşup gezdi,

Şu coşmuş, ağlayan ırmak ne handan gölgələr sezdi-

Bütün mâziyi bir tufan, fakat, hep boğdu, hep ezdi!

Sənətkarın şeirlərinə və digər bədii parçalara qoyduğu “Çanakkale şəhitlərinə”, “İstiklal Marşı”, “Gölgələr”, “Bülbül”, “Cenk marşı”, “Fatih Camii”, “Gönüllə baş başa”, “Zülmü alkışlayamam”, “Uyan”, “Süleymaniyyə Kürsüsündən”, “Ya Rab, bu uğursuz gecənin yok mu sabahı” və s. adlar sözlə cızılan, nəqş olunan mənəvi rəsmlərin bütövləşməsinə, tamamlanmasına yardım etməklə həm də milli dilin sambalını, dəyərini artırmağa xidmət edir. Şairin demək istədiyi açıq ifadəsidir: “Asıl İnkılab İlim və İrfan İnkılabıdır.” (Harmancı, 2011. s.245) Mehmet Akifin Milli Mücadilə illərində gənc və yeniyetmələrin də vətən qayğılarına qoşması, gəncliyə xas olan coşqun enerji ilə mübarizəyə atılması istəmişdir. Mehmet Akif Ersoyun “Safahat”ının 6-cı kitabı olan “Asım” sadəcə bir şeir və ya nesir eseri deyildir Bu Mehmet Akif Ersoyun yeni qurulan Cümhuriyyətə bir nəslin təklifi kimi dəyərləndirilməlidir. Çünki qarşılıqlı dialoqlarla yaradılan mətnə ailə həyatından tutmuş təhsilə, insan münasibətlərindən imana hörmətə, mədrəsə tipli təhsildən tutmuş qərb təhsilinə qədər bir çox mövzuda mübahisəli fikirlər yer alır. Asımda Mehmet Akif əvvəlcə problemləri ortaya qoyur, müzakirə edir və həll yollarını təklif edir. Yazımızda Mehmet Akifin yeni cəmiyyət təklifini təsnifatlaşdırıb dəyərləndirərək təqdim etməyə çalışdıq.

Milli görüşlərini əhatə edən yazıları ilə şöhrət qazanır. Mehmed Akif yaradıcılığında məşhur Çanaqqala döyüşü də yüksək poetik dillə nəzmə çəkilir. Şair əsərdə hərbi təcavüzün başında dayanan avropalıları yırtıcı adlandırır. Müəllif “Çanaqqala şəhidlərinə” əsərində igidlik göstərən, qəhrəmancasına şəhid olan cəsurluğu yüz illərə örnək olacaq mübariz Türk əsgərinin şücaətini, yenilməzliyini tərənnüm edib. Onun “Ey şəhid oğlu şəhid” ifadəsi hələ də damarda qanı coşdurmağa kifayət edir. O bu çağırışı ilə türklərin qəhrəmanlıq tarixinə işarə edərək, bu qəhrəmanlıqda tək bir nəslin deyil, bu qəhrəmanlıqda nəsillərin payının olduğunu göstərmişdir.

Vurulub tertemiz alnından uzanmış, yatıyor

Bir hilal uğruna, ya reb, ne güneşler batıyor.

Şəhidliyi bu qədər uca saymaq, qiymət vermək həyatın hər iki simgəsi ola ayı, günəşi bir yüksək bənzətmə vasitəsi olaraq ələ almasıyla özünün əsil ifadəsini tapmışdır. Şairin istifadə etdiyi söz və ifadələr savaş səhnələrinin özü qədər təsirli və heyvətəməlidir. Necə deyirlər, şeir və savaş heç bir birinə yaraşmayan iki qavram olmasına rəğmən, insanlıq tarixi boyunca daim varlığını sürdürmüşdür. Beləliklə, Âkif, medeniyetimizin müşahhas timsali, sembol şəxsiyyətlərindən biri olaraq, insanımıza yol göstərməyə davam etməkdədir. Sanatı və tefekkürünün eskimiş olduğu iddiaları biryana, bugün için her zamankinden daha fazla okunup, anlaşılıp, türetilmesi gereken birmütəfekkir-şair olaraq zihin ve gönül dünyamızı aydınlatmaktadır. Çünkü o,

KABULÜNÜN 104. YILINDA İSTİKLÂL MARŞI VE MILLİ ŞAIRİMİZ MEHMED ÂKİF ERSOY

5. ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

medeniyetimizin hem müşahhas timsali hem de vicdanı, şahidi ve muhyisi olmaya devam etmektedir. İhtiyacımız olan toplumsal barış ve “medeniyet-i fazıla” idealinin tahakkuku için geçerli bir yol haritası ve bir medeniyet tasavvuru sunmaktadır (Bayraktar, 2014, s.183)

Metod. Bildirimizdə araşdırmanın xarakterinə uyğun olaraq əsasən təsviri və üslubi metod tətbiq olunmuşdur. Yeri gəldikcə areal metodlardan, müasir ədəbiyyata dair araşdırma üsullarından istifadə edilmişdir. Tədqiqatın metodologiyasını nəzəri və sistemli təhlil təşkil edir.

Nəticə

Türk düşüncə tarixinin ən mühüm simalarından olan Mehmed Akif Ersoyun əsərləri, bir növ “düşüncə yazıları” milli-mənəvi ideologiyanın inkişafında, gənc nəslin vətənpərvər ruhda tərbiyəsində böyük rol oynamış, şübhə yoxdur ki, bundan sonra da yeni-yeni türk gəncliyinin istiqamətverici ideali olacaqdır. Hazırda nəinki Türkiyənin, habelə böyük Türk dünyasının milli birliyi və mütəşəkkilliyinin əldə olunmasında Mehmet Akif Ersoyun şeirlərinin əhəmiyyətini görməmək mümkün deyil. Farklı kültür çevrelerinden gelen edebiyatçılarda bulunduğu ortak yön, “kişilik”tir. Kendisi de onlar gibi insan-şair birlikteliğini son nefesine kadar sürdürmüş, şairliğinin yanı sıra bir erdem ve dürüstlük anıtı olmuştur (Asiltürk, 2021, s.16). Onun özünü də, malik olduğu fikir və sənət dünyasını Azərbaycanda da tanıyır və sevirler, o bir tək Türkiyənin deyil, bütün Türk dünyasının şairidir.

Ədəbiyyat

1. Abiyev, Aydın. (2012). Azərbaycan türkologiyasına yeni töhfə – Səriyyə Gündoğdu. Mehmed Akif Ərsoy yaradıcılığında ictimai problemlərin bədii təəcəsumü kitabına ön söz, s.7-10, Bakı.
2. Asiltürk, Baki. Mehmet Akif: Şair ve İnsan –Kabülünün 100 yılında İstiklal Marşı ve Mehmed Akif Ersoy Sempozyumu Bildiri Özet kitabı, 2021, Kilis 7 Aralık Universiteti
3. Bayraktar, Levent. Değerler Buhranı Karşısında Mehmet Âkif Ersoy– Mehmet Akif Ersoy Gölgele Sempozyumu Bildirileri Ankara. Mart., (2014). s. 179-183
4. Çoşkun, Menderes. (2008). Mehmet Akifin şeir anlayışı və şeir səviyyəsinə yüksəlmiş mənzumələri – 1. Uluslararası Mehmet Akif sempozyumu Burdur: 19-21 kasım 2.cilt s. 547-561
5. Ersoy, Mehmet Akif. (2011). Safahat. İstanbul: Karanfil Yayıncılık,.
6. Gündoğdu, Səriyyə. (2012). Mehmed Akif Ərsoy yaradıcılığında ictimai problemlərin bədii təəcəsumü, Bakı: R.M.Kompani,
7. Güneş, Mustafa. (2008) Mehmet Akifin kalemiyle Çanakkale zaferi – 1.Uluslararası Mehmet Akif sempozyumu Burdur: 19-21 kasım, 2.cilt s. 573-581
8. Harmancı, Mehmet (2011) Konya: Mehmet Akif'in Asım'ını genclik utopyası olarak okumak – Hakikat Adamı Mehmet Akif'e armağan kitabında s.229-249
9. Keskin, Mustafa Mehmet Akif Ersoy'a göre Dogu'nun geri kalmasının, Batının gelişmişliğinin eğitim-öğretim ile ilişkisi –1.Uluslararası Mehmet Akif sempozyumu Burdur: 19-21 kasım 2008, 2.cilt s. 583-591
10. Küçük, M. "Mehmet Âkif Ersoy ve Türkçe". Türkoloji Dergisi 21 (2014): 93-112
11. Şen, Hasan. (2016), Mehmed Akif Ersoy'un düşüncelerinin biyografik analizi. Ege Üniversitesi Sosyoloji Dergisi , (34) , 243-268